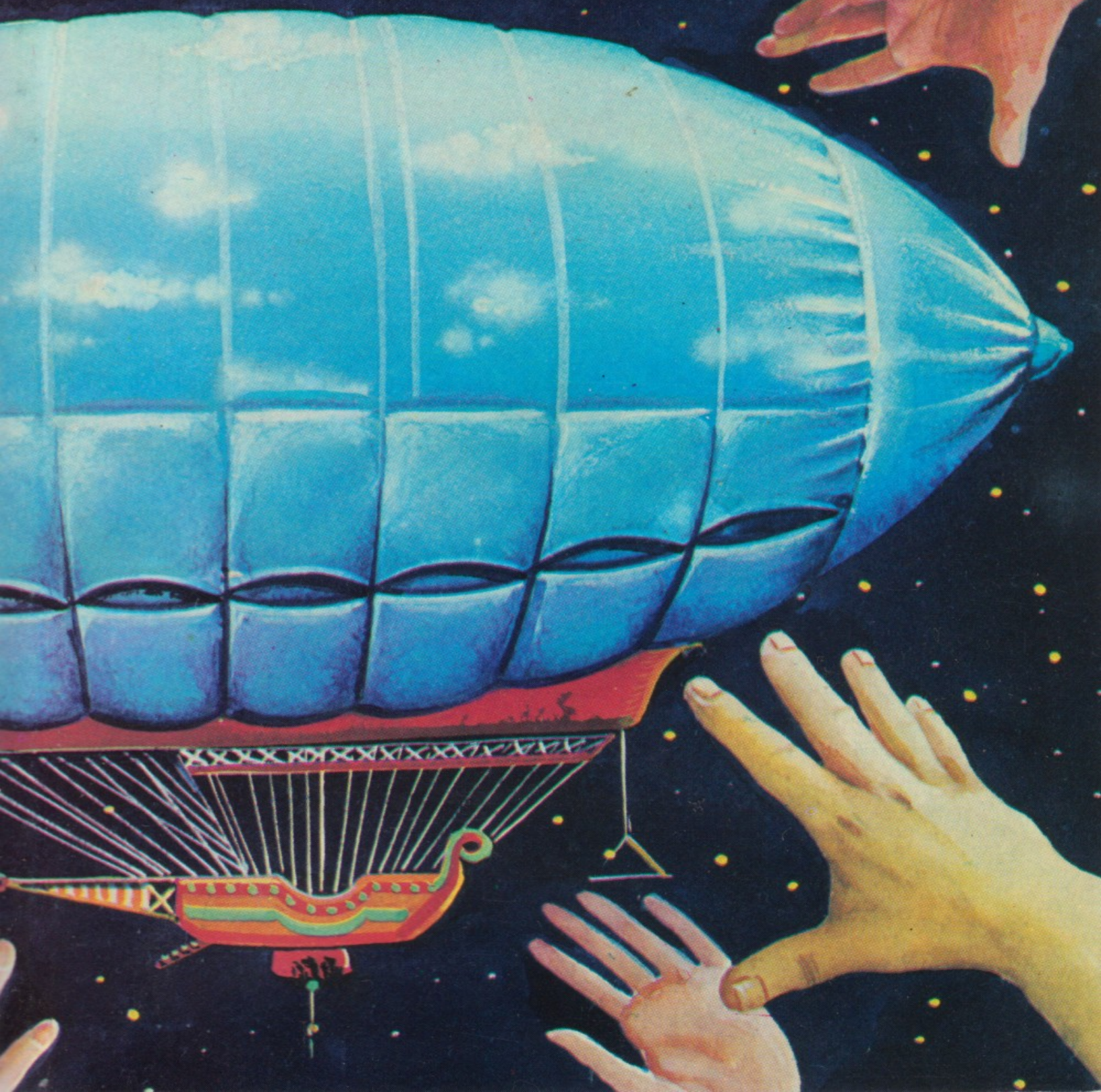

ГАЛАКТИКА ●
ГАЛАКТИКА
БИБЛИОТЕКА ●
БИБЛИОТЕКА

РОСЕН БОСЕВ

ПОРТРЕТИ НА НЕБЕСНИ ТЕЛА

РОСЕН БОСЕВ
ПОРТРЕТИ НА НЕБЕСНИ
ТЕЛА

chitanka.info

Романът „Портрети на небесни тела“ е своеобразна равностетка на поколението, родено в първите години след Деветосептемврийската социалистическа революция. В тази равностетка преобладава увереността в бъдното. Младите хора търсят възможности за осъществяване на способностите си. В това търсене те са дръзки, възвишени и възторжени. И най-важното: честни. Критиката определя романа като „литературна приказка“, „притча“, „гротескна хипербола“. Във всеки случай обаче това е творба със социално звучене. За „Портрети на небесни тела“ авторът Росен Босев (род. 1946) е удостоен с Наградата на Димитровския комсомол.

ХРИСТО СТЕФАНОВ

АКО...

Какво би почувствувал, читателю, ако си на тридесет и кусур години и ти кажат, че „си насмогнал на харчовете си“?

Героите от „Портрети на небесни тела“ изведнъж се усещат... обидени и разтревожени. Прозата на Росен Босев — небрежна, ештушенковски „космoeзична“ и по радичковски шаржово-гротескна — преобръща с острието на иронията наносите на привичното: живеят си Людмил, Данчо, Галя, Владай и Христо спокойни е своя уреден живот и доволни от малките си завоевания — красива и умна любовница или уникален делтаплан, или придобито с много настойчивост семейно щастие... Но като сянка в мрачен ден — необяснимо откъде дошла и самата тя трудно доловима — ги притиска себenedоволството. Докато изведнъж поискват да скъсат въжетата, с които всекидневието ги е привързало към земята, да се втурнат назад през времето — към младежката мечта сами да построят дирижабъл...

Отдавна, по повод първата част на романа (публикувана като самостоятелна творба в сп. „Пламяк“) бях писал, че този романтичен спомен се извисява над сетнешното им житие-битие „като символ на духовна чистота и целеустременост“. Трябвало е обаче да си спомня, че по определение символът е нееднозначен. Така го възприемат самите герои, но от дистанцията на годините се вижда и друго: като че ли сбъркана е била посоката на целеустремеността — затова и цепелинът се откъсва, полита сам към небето, оставя ги на грешната земя... Сега — с придобитият опит и възможности — те ще го построят отново (но колко иронична е съпоставката между самотната палатка — някога — и кокетното селище, напомнящо курорт и експериментален център едновременно, в каквото се е превърнала сега строителната площадка), ще полетят. И ще се срещнат с балона на предишния дирижабъл — сблъсъкът с някогашната мечта ще ги запрати, отново и окончателно, към земята.

Оттук започва втората част на романа: един шеговито-страшен апокалипсис, в който всеки от героите ще изживее, падайки към земята, някакъв странен — нито минал, нито бъдещ, както те го възприемат — отрязък от своя живот. И в него те ще стигнат до дъното на собственото си падение — онова, което преди им се е струвало невъзможно, и дори беглото напомняне за подобна опасност ги е потискало като трудно доловима сянка в мрачен ден... Ще стигнат до крайните (а може би обичайни?) предели на оеснафяването, на безсмислицата, на амбициозното бездарие, на отчуждението...

Не може да бъде! — би извикал всеки от тях. Но не прозираше ли тази тъжна перспектива още в предишното им спокойно и размерено битие; не се ли чувствуваше, че тихото течение на всекидневието неумолимо ги носи именно в тази посока? И не затова ли — защото смътно предусещат такава възможност — бяха така стреснати те от предположението, че „са насмогнали на харчовете си“?...

Това е тяхната духовна смърт, разбира се; но това е евентуалният им бъдещ живот — такъв, какъвто би станал, ако...

... ако продължат да живеят по старому, естествено.

И тук, на ничията земя между живота и смъртта, писателят се разделя със своите герои, отправяйки ни на сбогуване тревожен въпрос: „Но така ли ще стоим цялата вечност край огъня, без нищичко да правим?“

Всъщност „Портрети на небесни тела“ е едно разгърнато иносказание, в което точната картина на бита неусетно придобива фантастичната застрашителност на гротеската, а ироничният поглед на писателя изчопля дребните абсурди на всекидневието, за да ни подсети за големия абсурд — защо се надяваме да постигнем нещичко, ако „седим цяла вечност така, без нищичко да правим“? Въпрос, който ражда сплавта от тревога и надежда, от ирония и съчувствие, от гняв и желание за промяна — единствено възможната броня срещу горчивите истини на този роман...

Може би затова той получава различни жанрови определения: от „литературна приказка“ (Б. Ничев) до притча, фантазно-гротескна хипербола и пр. Впрочем, всички подобни названия са условни, както са условни и границите между жанровете, в това число и между разширяващата се територия на научната фантастика и „останалата“

проза. Нещо повече — именно в тези гранични зони, на „ничията земя“, която остава между абстрактните жанрови граници, ако ги „наложим“, върху живия литературен процес, растат най-ярките и необичайни цветя на „сайънс фикшън“. Дотолкова необичайни, че първата част от определението губи смисъла си, превръща се в псевдо-или квазинаучна; но затова пък втората част придобива все по-уверено и пълноценно онова значение, което има в англосаксонските страни като синоним на белетристика. Тогава подобни творби нагледно показват как дори най-невъздържаният полет на въображението тръгва от земята, от земните — сега и тук насъщни! — проблеми; и как, независимо от буйствата на фантазията, се връща в крайна сметка при нас, при онова, което — тук и сега — ни вълнува или тревожи, плаши или обнадеждава, гневи или поражда желание за промяна...

И както всяка подобна — сложна и нееднозначна, фантастично-иносказателна — творба, „Портрети на небесни тела“ може да бъде „разчетен“ по различни начини: като остроумна сатира; като изповед-равносметка на едно поколение, усетило вече тежестта на общественосторическата отговорност; като нравствено-философски размисъл за трудния път към самия себе си... Но всички тези — и още колко възможни — тълкувания се събират в една точка: в подсещането за онова съдбоносно ако, което предопределя смисъла или безсмислието на съществуването ни, макар често да не го забелязваме...

И така, читателю — как би се почувствувал, независимо на колко години си, ако неочаквано те обвинят, че си насмогнал на харчовете си?

ЧАСТ ПЪРВА
ПЕПЕРУДА В СТАЯТА

1

Веднъж през хиляда деветстотин седемдесет и осма година по безлюдните планински склонове се изкачваха двама мъже на средна възраст. Единият вършеше тази работа не за първи път — това си личеше и по екипировката му, и по равномерната крачка, и по правилното, с призвук на известно самодоволство вдишване и издишване. Другият, напротив, бе облечен и обут непригодно за планината, ходеше разхайтено, пушеше тънка холандска пурета и от време на време в изблик на телесна радост подскачаше към клоните на боровете, сабарайки от тях ту сух, трошлив сняг, ту пожълтели иглички.

Да, такава непонятна бе природата — по сенчестите места двамата нагазваха сняг, който пълнеше острият половинки на оногова с пуретата, по равните пък платна ги заливаше горещо лятно слънце. От двете страни корави преспи се редуваха с разделенени полянки с поболи кокичета или демисезонни^[1] сипеи се спускаха към весели ручей. Есента се намесваше тук с мрачни лишеисти парцели, с миналогодишните черни листа върху клоните на кривите круши или пък със същите тези пожълтели иглички, които от време на време изтръскваше от мълчаливите борове единият мъж.

Ако човек възприемеше картинката само с очите си, трудно би разбрал кой месец, дори кой сезон е сега. Но пролетта невидимо и категорично се налагаше с аромата, с юношеското звънтене на въздуха, с всичко онова необяснимо и недоловимо, което кара именно него сезон да предпочитат повечето от хората.

— Хвърли тази цигара, Владай — рече по едно време непушачът.

— Това е пурета — отвърна човекът със странното име Владай.

— Все едно, хвърли я, тровиш цялата природа. Неочаквано за самия себе си, Владай хвърли пуретата. Уж искаше да попуши още малко, уж искаше да поядосва така, съвсем приятелски, своя спътник, но нещо разтвори пръстите му (дали пък не костеливата ръка на отровената природа?) и пуретата с лошо съскане угасна в снега.

— Е, това е друга работа — въздъхна Христо с пълни гърди, — така се живее.

Изкачваха мочурливо място и краката им жвакаха. Вървяха — единият с нарастваща енергичност, другият с неприкрита леност. Интересното обаче бе там — въпреки цялата тренираност и екипировка на Христо, въпреки очевидно по-стабилно сложената му фигура и поздравите му крака, Владай с цялата своя разпуснатост се движеше някак по-леко, по-бързо, по-убедително дори. Гени някакви ли казваха своята дума, или пък в предишен свой живот Владай бе планирал като птеродонт из розовото мезозойско небе, докато Христо е бронтозавърствувал из блатата?

А може би се обаждаше тук онова недоказано естетическо преимущество на никому ненужния дим пред калоричната уместност на буцата кюмюр?

Да, лекомислена е човешката природа и често пъти съвсем несправедливо небрежността доминира над усилието, както често пъти жените предпочитат в леглото си фантазьора-развейпрах пред усърдния работяга.

При тези двамата противоречието не бе толкова силно: просто пролетната светлина по подхождаше на Владай. Може би в друг сезон, в нощната тъма, сред снежната фъртуна, щеше да стане видна цялата Владаева несъстоятелност и щеше тогава добре екипираният Христо да проправи необходимата пъртина. Както и да е — те пред никого в момента не демонстрираха, пред никого не се доказваха, не съперничеха за нищо — без значение бе кой ще стигне първи. Просто си крачеха през планината всеки по своя начин и си разменяха незначителни и дружелюбни реплики.

Владай повечкото се жалваше, че все не може да тръгне по баирите веднъж седмично поне, а Христо обратно, уверяваше го колко е полезно това за здравето.

— За нашата възраст особено — рече Владай със зле прикрито лукавство, на което Христо съвсем сериозно отвърна:

— Не, за възрастта, която ни предстои.

От ироничността, с която единият, и сериозността, с която другият докоснаха темата, можеше да се съди, че те се считат все още за млади хора, че техните тридесет и четири години не са товар на

гърба им, че не ги е докоснал още онзи процес, който е точно обратен на процеса, който нявга ги е създал.

Това, че тъй си го мислеха, доказваше все още запазена психика, но иначе по отношение на телата си биха могли да бъдат доста повзискателни. Бяха хвърлили ризите и фланелките, крачеха голи до кръста и макар торсовете им да издаваха известна физкултурност, под иначе здравите гърди вече изпъкваха първични шкембенца. Христовото бе по-мускулесто — релефно и на пръв поглед естествено закръгление върху повърхността на стегнатото тяло. Но именно тази му уместност не оставяше никакво съмнение, че то е завинаги вече. Владаевото пък възвишение нямаше нищо общо с мършавото му тяло и така подлъгваше, че е съвсем временно, че две-три такива разходки, и то ще изчезне. Къде обаче ще изчезне — на друг ли ще се прилепи, или просто ей така, ще висне като самотно виме в пространството? — ето това не беше известно.

Вървяха. Нагоре в планината пролетта взе да затихва, да се свива в себе си, срамежливо да прикрива вторичните си белези — постепенно започна да се очертава преминаване от един сезон в друг — към зимата, но не от есента. От пролетта — към зимата, това бе първият намек за предстоящи чудеса.

Изчезнаха боровете и меката почва под краката също — лежи от клек дебнеха по каменистото плато, появи се прозрачен, но студен вятър, започнаха да обличат ризите, пуловерите, горните дрехи. Иначе слънцето си грееше, както преди, обаче не топлеше. От абсолютно безоблачното небе се запускаха плоски, но с много голям диаметър снежинки и скоро върху белия склон, който израсна от дясната им страна, Владай видя за първи път през живота си стъпки на снежен човек. Стъпките бяха внушителни по размер в сравнение с крачките на фамозното същество — почти се докосваха пръстите до петите.

Христо също се почуди на тези стъпки, но не чак толкова.

— Шегаджия някакъв — рече той, — всякакви ги има.

Загадъчните явления Христо винаги си обясняваше с деянието на анонимни шегаджии. Въвеждайки тези невидими палавници в подхода към явленията, той искаше да съхрани неопетнен материалистическия си мироглед, но без да съзнава това, градеше митове и легенди, създаваше, без да го желае, божества — такива едни веселяци, които с голи ръце пирамидище ще ти вдигнат в пустинята, на чинийка ще се

повозят във въздушното пространство, ескадрила ще дематериализират в района на Бахамските острови, — ама че веселяци, да не ти се ще да ги срещаш по пътя си такива!

Владай обаче, като човек по-мистичен, се сепна от петдесетсантиметровите стъпки и никак не искаше да тръгне, както Христо го съветваше, в посоката, в която чезнеха стъпките. Аргументът, че пътят им бил натам, му се струваше недостатъчен.

Опъваше се, опъваше се, но когато Христо решително тръгна успоредно на тайнствените следи, заклинка и той подире му. Стъпките се изкачваха към стръмно било, а на самото било изчезваха, защото и снегът там изчезна — билото ограждаше топла долчинка. Цветя от различни сортове цъфтяха по склоновете, розови агънца пасяха сред цветята, в дъното синееше езеро, а под повърхността на езерото се гонеха две риби. Едната, това се виждаше отдалече, бе огромна, с човешки ръст, и агресивна. Другата бе обикновена спасяваща се планинска пъстърва.

Двамата туристи се спускаха към повърхността на езерото, загледани, изцяло потопени в двубоя, и краката им сами намираха верния път, сами прескачаха камък или коренак, не се спънаха краката им чак до брега на езерото. Зрителният ъгъл от брега бе по-неудобен — отгоре виждаха ясно цялата работа, от ниското долавяха само отделни ракурси на двете тела, пръски, пърхане на перки и нещо членоразделно, там от глъбините, някакви гневни фонемии.

Бясната подводна гонитба люлееше повърхността на иначе тихото от векове естествено водохранилище, вълнички, усилващи се вълни плискаха вече в нозете на двамата. Краката на Владай пропиваха, но той, вкаменен от зрелището, не смееше да помръдне, докато Христо с нелепа усмивка инкасираше подводната игра на загадъчните веселяци.

По едно време езерото съвсем се разбесня и под синия му похлупак двете фигури в линии, които погледът долавяше само като тирета, заначертаха криви на екстаза, лупинги на победата, виражи на смъртта. В ушите им закънтя безшумен гръм: първом центърът на езерото само, а постепенно цялата му акватория започна да почервява, за миг вълните утихнаха, а сетне червена бразда тръгна към двамата и пред широко отворените им очи се въздигна хвърчаща рибка. Рибката трепкаше златна и безсловесна под слънцето,

стискайки сребрист жезъл под мишница. След рибката се показва мустаката глава на едноок морж, туловището на моржа.

Те излязоха на сушата — моржът и рибката, — хванали жезъла в двата му края, и тръгнаха към тях тъй решително, че дори Христо се размърда, взе да отстъпва с достойнство, но назад.

Владай пък съвсем се обърка, тръгна към земноводните с очи, вперени точно в сребристия мост между тях, в жезъла им.

Кой знае как щеше да завърши контактът между тези няколко цивилизации върху езерния бряг, ако високо над главите на четиримата не се чу плясък на криле.

Преодолял зебрите очертания на билото, изоставил там последната струйка въздушно течение, леко помахвайки с червените си криле, под среден ъгъл на спускане четиридесет градуса, със ски „Пирин“ върху левия и десния си крак, право към езерото летеше Людмил, махаше гневно с щеките към пришълците, а доброжелателно към Владай и Христо.

Приводни се меко, но на голяма скорост — с няколко стъпа, християнки и разперване на крилете уби скоростта до не повече от три метра в секунда и когато щеше да потъне вече, тогава точно стигна до спасителния бряг.

Христо и Владай веднага се сгушиха под крилете му и моржът, май засегнат от това, свали маската си и всички тогава видяха, че това не е морж, а човек, човек и приятел, онзи — Данчо.

— Тъй ще е тя — каза Данчо, докато изнизваше пъстървата от острието на харпуна си. — Като Христос, който с двете риби... тъй ще е тя.

— А къде е другата? — делово попита Христо.

— Там е тя — тихо, шепнешком почти, отвърна Данчо, дискретно сочейки към езерото. — Там е тя, миличката. Ей сегичка аз нея, таковънка...

Людмил хвърли свойски поглед към небето, към небесното светило, което бе преминало зенита, Владай умножи наум предполагаемото време, за което бе уловена първата риба, по две, Христо надраска с нокът по въздуха формула за корекция (първата риба бе една от двете, нали, а втората щеше да е единствената), от тези безхитростни изчисления излезе, че дори ако нощта е достатъчно светла, преди шест сутринта втора риба няма да има.

— Е — рече със скрито тържество Владай, — май ще се наложи да седнем в ресторант, уви.

Обичаше Владай седенето в ресторанти.

— В хижица някоя, в туристическа столова, по-скромно да е, по-уютно — подхвърли Христо.

— Като летях насам — каза Людмил, — хвърлих поглед към гънките на местността: най-близката хижица е на три-четири часа оттук по въздушна линия.

— А ресторантът? — попита Владай.

— С ресторантите е по-добре.

— С рибата тогава какво да правим? — обади се Данчо.

Всички погледнаха към сребърното телце. Разбира се, искаше им се да я върнат обратно в езерото, но си личеше колко много е убита тази риба.

— Вземи я със себе си — великодушно разреши Владай, — нека ти помага.

— А ти? — попитаха Людмил. — С нас ли ще тръгнеш, или ще си летиш?

— Аа, пеш малко... Да се поразтъпча.

Той свали крилете си, сгъна ги, прибра ги в специална раница с цепки, през които се подаваха само остриите червени върхове на делтапланера. Приличаше на Сатанаил при залез слънце с тези остри червени криле зад гърба си.

И тръгнаха: най-напред Людмил с крилете и върху ските „Пирин“, след него Владай със странното си име, с пурета в уста и с токи върху остриите обувки, после се клатушкаше Данчо с рибка върху острието на харпуна си и с плавници, които оставяха странни петдесетина сантиметрови следи подире му. Малко встрани крачеше и Христо. В алпийския си екип и със затвореното си лице приличаше на землянин-пленник, водещ отряд от космически нашественици уж към ресторант, а всъщност готов като Иван Сусанин да ги натика завинаги в някоя туристическа столова.

Той даже се озърташе в този смисъл, търсеше знак, който да сочи към бедна хижица, но липсваше подобен знак в планината. Огромните, с просветващи букви реклами все ресторанти пропагандираха и Христо, ще не ще, приближаваше заедно с останалите към един от тях

— бял, с остър покрив, спускащ се почти до земята, с паркинг, с меню в дебела кожена папка.

Разбира се, преди да им връчат папката, имаха разправия с портиера. Владай пак мина най-леко: пусна дим от пуретата в очите му и в ответ получи дори нещо като поклонче. Людмил бе принуден да остави крилете в гардероба, ските и щеките — и тях там. С Данчо работата се позакучи. От една страна, бе в костюм, според както беше в изискванията, от друга страна, костюмът изглеждаше странно, леководолазно, лъскаво, с жълт кант. Но иначе костюм беше, да му се не види, и портиерът реши да се заяде заради рибката. Данчо тогава му подари улова си, портиерът веднага го пусна и така се изпълни Владаевото прозрение: „Взemi рибката със себе си — нека ти помага.“

А на Христо съвсем не му провървя — и грайферните немски обувки, и шведската винтяга, и австрийският клин — всичко, с което тайно, по своята скромност, той се гордееше, сега застана против него. Кой знае колко щяха да се препират на входа, ако Владай не се върна, не прошепна нещо на ухото, а може би на джобчето на портиера. Ей тогава чак се събраха четиримата около колосаната покривка с тежката кожена папка на менюто (Христо му викаше „ценоразпис“) в ръце. Спряха се на следното:

Людмил на телешко варено, моруна с масло и крем по баварски; Данчо на пилешка супа, фазан задушен и баклава. Владай си избра ракийка с шопска салата, водка с краби, бяло винце с пъстърва, свинско със зеле и с червено, биричка с ементал, коняченце с торта, кафе с един коняк и с газирана вода. Христо веднага откри отзад напред картофи „огретен“ и успя, мобилизирайки всичките си сили, да премълчи баварския крем.

Поръчаха всичко това на стария добър келнер, който услужливо тичаше по масите. Останалите клиенти свойски му викаха бай Япо и Владай също така го извика, изреди му цялата поръчка — първо напитките, а после и храната.

Бай Япо внимателно, с полупоклон изслуша поръчката, записвайки си желанията в тефтерчето, а после, щом всичко, газираната вода дори, бе споменато, рече ей така:

— Я ми кажете, млади приятели, крилцата в гардероба ваши ли са?

— Наши са.

— А ските, прекрасните, марка „Пирин“, и щеките?

— Наши са.

— А харпунчето, приятели, ваше ли е? А тези холандски пурети?

— Наши са, наши са!

— А като е така, ще получите, мили мои, най-много кюфтета, а на повече от бай си Япо не се надявайте.

— Но защо, как така, с какво да си обясним това отношение!

— Ще ви каже бай ви Япо, ще ви отвърне на въпросите — говореше ласкаво келнерът, без да изправи гърбина. — Не обича бай ви Япо хора, дето са си смогнали на харча — в това е тайната. Гледам костюмчета сте си купили, принадлежности всякакви, а сега, гледам, и да похапнете искате по-особено. А народът?! — внезапно стана строг сервитьорът.

— Кой народ, бай Япо?

— Нашият.

Разговорът тръгваше опасно и Владай се намеси с глас лукав и плавен, но с нотки на подрънкващи белезници:

— Че той, според теб, гладен ли стои, народът?

— Не е казал бай ви Япо такова нещо. Я кажете, добри хора, говорил ли е бай ви Япо такова нещо? — обърна се келнерът към околните маси. — Идват тези, другари ли са, какви са, не ги знам и аз, и твърдят на всеослушание, че нямало ядене. Че аз, ако е за ядене, сега ще ви натъпча устата с цял панер кюфтета.

Очертаваше се скандал. Людмил пръв се усети:

— Я дай, бай Япо, по порция кебапчета.

— Е, това исках да чуя — стана пак нежен бай Япо. — Това вече ми хареса. Наши хора сте, значи, народни хора. Виж ти, как външният вид лъже. Подведоха ме, момчета, ските ви, пуретите, харпунът, крилцата. Пък и дрешки, гледам, сте си купили — това ме поусъмни. Викам си — тези хора са си смогнали на харча и сега риба им се дояла, раци, едва ли не... Подведе ме, момчета, поръчката ви, странна ми се стори, нагла... Ех, ще ме простите — разприказва се старецът, а кебапчетата ви цвърчат вече, ще изгорят, ако не се сети да ги свали някой от огъня.

Бай Япо изчезна и се върна внезапно, може да се каже, малко преди да беше си тръгнал. Ловко носеше четири чинии, постави справедливо пред всекиго по една и пак се скри.

Мъжете, сконфузени от погледите, които все още им хвърляха от съседните маси, набързо задъвкаха кебапчетата. Май някой все пак се бе сетил да ги свали от скарата доста отдавна — тежък, вечен хлад внасяха вътре в телата им безвкусните хапове.

Ометоха набързо всичко съедобно от онова, което бе им сервирали бай Япо, платиха му (взе им старецът по левче отгоре, май не бе го напуснало съмнението, че са си смогнали на харчовете), излязоха навън, под топлото слънчице.

Там около пет минути всеки сам за себе си преживя този обед, а после тръгнаха към подножието на планината. По нанадолнището и думите им се търкаляха с лекота — бърбориха за каквото им дойде, а веднъж спряха на почивка под килнат заслон и Владай, гледайки към скрилото се, престорило се на червен лампаз, пришит за силуета на планинската верига слънце, каза почти сам на себе си:

— А дали не е прав бай Япо? Да не би да сме си смогнали наистина на харчовете? Да не би да е свършено вече с нас?

При този въпрос всички се развълнуваха, потънаха в мрачни двоумения, подхвърляйки на глас незначителни, но горестни реплики.

— Надали ще е така, попрекали келнерът.

— Не дай боже. Това само да не е вярно.

— Абе какво ще си го спомняме — келнер, и толкоз.

— И аз мисля, че не е вярно — уверено каза Владай. — Как тъй ще е вярно. Заради това ли, братлета, строихме нявга цепелина, за да си смогваме после на харчовете.

И щом Владай спомена за цепелина, на всичките им олекна, кебапчетата в стомаха им мигом се смляха, забравиха мнителния планински сервитьор, стоплиха се душичките им.

— Ех, цепелина! Помните ли вие цепелина, момчета? Как висеше в каньона, как издуваше хълбоци?

— А Галина? Помните ли каква беше нашата Галя. Каква походка само, каква фигура!

— А жегата, момчета, помните ли жегата?

И без дума да си кажат, без някакъв знак издуха изведнъж гърди и регнаха песента за цепелина.

Пяха мъжки и задружно, само това за Галина всеки си го изпя по своему, но после гласовете им литнаха пак заедно, сякаш бяха се хванали ръка за ръка.

Под тях забуча нещо, затъркаля се косматото и грозно към урвите и Христо им махна да спрат:

— По-тихо, момчета, зоната е лавиноопасна. Поседяха така известно време мълчащи и унесени, а после се запускаха към подножието на планината.

[1] Демисезонни — характерни за два сезона. Бел.Nomad. ↑

Щом като колата на Христо се скри зад ъгъла, Людмил престана да чака трамвая, който водеше към тях, а пресече двете линии и отиде до противоположната спирка. Да, така се оказа устроен животът му — на една и съща права, но в двата ѝ различни края живееше жена му и любовницата му, а неговият, на Людмил, живот слагаше невидимия център на тази права.

Зададе се трамваят, Людмил се качи на задната площадка и там си остана, въпреки че имаше свободни места. Трябваше да сваля раницата, ако искаше да седне, пък това щеше да привлече вниманието към него. Людмил не се срамуваше от делтапланера си в полет — напротив, обичаше той странната гледка на вдигнати лица под нозете си. Не за слава летеше, естествено, ала не крепеше ли го по-здраво във въздуха вълната от признателни погледи? Но стъгна ли делтапланера, веднага започваше да се притеснява, да се смущава, да подсказва с поведението си, че тия криле зад гърба му не са негови — случайно ги пренася, при първа възможност ще се раздели с тях.

Хората обаче не му обръщаха особено внимание — в хиляда деветстотин седемдесет и осма година делтапланерът все още не бе толкова популярен, та някой си пътник в трамвая да знае какво е това зад гърба на Людмил: за рибарски такъми го приемаха хората, за туристическа палатка или за нещо отнейде откраднато — хвърляха кратък поглед към увисналите островърхи криле, и толкова.

На последната спирка живееше любовницата на Людмил, че и отгатък. Докато крачеше из студения тъмен въздух, той с признателност си мислеше как заради него се премести тя в края на града — далеч от любопитната леля и нахалния ѝ мъж, далече от бивши, е, още отпреди Людмил ухажори. И живееше тя сега встрани от порочния център в малко уютно апартаментче на единадесетия етаж.

Таня му отвори вратата меко, но широко. Така умееше тя да отваря врати, тъй за път разтвори и себе си — време на комбинатската лаборатория.

„Дали не съм си смогнал на харчовете?“ — за миг си помисли Людмил, усещайки до гърдите си силните ѝ сферични, просто гимназист да изчисли обема им, толкова идеално сферични гърди.

След прегръдката се отдръпнаха, погледнаха се с топли очи, Людмил метна крилцата на закачалката, обу си пантофите и влезе в холчето.

— Какво да ти направя за вечеря? — попита Таня.

— Каквото ти се иска.

— Бульон от пиле, а после пилето на грил, а?

— Бива. Ще си сипя малко ракийка.

— Не ставай, аз ще ти донеса.

И му донесе наистина ракийката в шише от синьо, преливащо към зелено стъкло. Таня винаги така правеше, не признаваше тя търговското — купеше ли нещо от магазин, тутакси го присипваше от скучната му промишлена дрешка в някаква красива кутийка с изрисувани по нея цветя, в такива приятни бутилки, в пъстри бурканчета. Такава беше Таня — ако можеше да произвежда материя, цялата световна материя щеше да пресътвори в нещо по-добро, повисше, но понеже това не бе по силите ѝ, с въздишка купуваше направеното от чужди, небрежни ръце и сетне го прехвърляше в своите формички. Тя и се любеше така — не с мъж, а със суровина, която трябва да преработи в себе си, за да я облагороди, да я направи нежна и славна — по свой образ и подобие. И крилцата ги шиеше така. Когато Людмил за първи път ѝ показа делтапланер, тя дълго и с погнуса опипваше грубата материя — щеше ѝ се веднага да я накъса, веднага да обшие скелета на грамадното хвърчило с нежна коприна, с кадифе и сърма. Но си даде сметка, че това грозно нещо, освен всичко друго, съдържа и наука, та преди да посегне към ножиците, посегна към книгите. Цял месец чете книжнина от въздухоплаването. (Людмил тогава много се бе изненадал на молбата ѝ, но донесе целия кашон от таванчето си.) Цял месец чете и черта, но затова пък, когато се зае с работа, вече нямаше спирачки за фантазията: цялото ѝ същество пееше, докато кроеше и шиеше, пееше цялото ѝ същество от радост, че щастливо и безаварийно ще литне нейният любим из небесата — по-високо, по-красиво и по-безаварийно от любимите на останалите жени. Тъй му уши тогава тя делтапланер не прост, а двуплощен, със сгъваеми криле, което и в трамвая бе по-удобно да се носи, а и във въздуха

даваше повече — можеше човек да размахва криле, което силно повишаваше маневреността, продължителността на полета и ефекта, ефекта...

Диванетата от федерацията не признаха новия модел, останаха си да кретат над хълмовете за по четеридесетина секунди със своите хвърчила, а Людмил отплава гордо от тях в правилен полукръг, планирайки над тромавата гравитация на правилниците и уставите им.

Такава беше неговата Таня и Людмил силно я обичаше и нямаше в сърцето му нито капчица гузност пред собственото му семейство. Така както боят прощаваше на Шибил всички прегрешения заради хубостта му, тъй и Людмил сам си прощаваше заради достойнствата на Таня.

Тя влезе, обвита във вкусна пара, и не дрънчаха двете йенски купички с бульона върху сребърния поднос, както биха дрънчали, ако Владай ги носеше, макар че Владай никога не му е носил бульон, нито пък нявга би му донесъл. Но щяха да подрънкват купичките — нали видя днес Людмил ръцете на своя приятел — потрепваше пуретата в пръстите му, ех, ставаше нещо с този човек.

Подушаха върху гъстата, покрита с жълтички повърхност на бульона и започнаха да го пийват — Людмил, без да сърба, което му струваше големи, тромпетистки, може да се каже, усилия, Таня — също без да сърба, но без никакви усилия. Тъй въвеждаха хармонията в съвместния си живот — той с трудности, с непрекъснат контрол над себе си, тя — с вродена лекота.

— Днес — отмести купата Людмил — един келнер ни рече, че сме си смогнали на харчовете. После се отметна, призна си, че не е точно така, но в първия момент ни засегна. И мисля, си сега колко много дължа на теб, че не съм такъв човек.

— Какъв? — попита Таня, изненадана леко от думите му.

— Че не съм онзи, който си е смогнал на харчовете. Да речем, че не бях те срещнал по пътя си — какво? Жена, дете, добър доход, състоятелни нейни родители, материални проблеми — решени, лични — решени, служебни — решени, статус на надмощие — уреден.

— Искаш да кажеш — в очите на жената светна лоша светлинка, — че материално аз ти преча да си смогнеш на харчовете.

— Искам да кажа, че в стремежа си да бъда достоен за теб не съм стигнал до онова благополучие, което би ме ликвидирало като личност.

Тук Таня разбра, че харчовете са категория, и веднага се успокои. Не беше скандалджийка, не се ловеше за думата откъм обратната ѝ, сенчеста страна.

— Категории, Людмиле, категории — това само рече съвсем примирително и тръгна към кухнята, отдето се носеше витлообразно ароматът на въртящо се върху грил пиле.

Людмил си сипа още една ракийка в медната, изписана с ориенталски орнаменти чашка, близна я и я отмести.

„Няма да пия повече“ — каза си, а после се сети пак там за онова, за харчовете, вдигна приятното за пипане капаче на шишето и върна ракийката обратно.

Ето че и пиленето дойде: цялото меко и нежно, цялото гарнирано отстрани с тревички и тънко нарязани зеленчуци, цялото смирено, цялото с такава нагласа, че да е ясно — за тези двамата тук е предназначено, трети човек не може да го докосне, нито пък Людмил без Таня и Таня без Людмил.

Ех, любов между хората — в какво ли не се извайваш ти, къде ли те няма: и в окаменелите от сърдечна мъка девойки по фолклорните върхари, и в двойната седалка на панаирджийската въртележка, в запъхтените думи на тежко-сладостното войнишко писмо, и в разветия на отсрещния балкон чаршаф, и в пречупените тревички на закътаната полянка, и в захвърлените на перона розови билети — два по два, и в петте пръста на дясната мъжка ръка, и в петте пръста на лявата женска ръка — навсякъде си оставила ти свой знак, свой прашец, видение за себе си, следи от зъбите си, и в пиленето сега дори, невестулко такава!

Изядоха пиленето, решиха да не пият кафе, включиха телевизора. Таня метна върху коленете си делтапланера, взе да го замрежва тук-таме със здрав конец, а Людмил гледаше към екрана, без нищо да долавя, без да създава контакт. Мислеше си, че ако Таня е била тогава, по времената на цепелина, всичко щеше да е по-иначе, как точно, не е известно, но по-иначе...

Свърши програмата, Людмил се надигна, облече се, обу се, метна раницата на гърба си.

Целунаха се с Таня в антрето, под сламената светлина на лампата, и си тръгна той към своята къща.

Трамваят бе празен, та дори седна този път и загледан в подрънкващия, поскърцващия по завоите град със светещи прозорци и

без нито един човек по улиците, Людмил бавно осъзнаваше, че нещо важно, нещо съществено не е сторил през деня.

Беше вече много далече от къщата на Таня, когато се досети какво е това нещо — забравили бяха да се любят тази вечер. На него не му хрумна, а и на нея сигурно също, иначе би го подсказала по някакъв начин. Как може толкова важно нещо да пропуснат, как може!

А после изхвърли тези мисли от главата си, защото се изкачваше вече — преди да влезе вкъщи, Людмил се опитваше да изхвърли всичко, свързано с Таня, от съзнанието си.

Жена му четеше книга, запалила всички лампи в хола.

— Легна ли си детето?

— Отдавна. Ти си лягай, ако си вечерял, аз ще дойда по-късно, зачетох се в една голяма книга.

— Добре.

Людмил си легна в тясното, нявга вдълбано от любов, но сега, след подмяната на матрака, хвърлящо ги в двата края легло. В просъница усети настаняването на жена си. Погали я с предишна нежност.

— При Галя ли бяхте?

— Да — излъга Людмил и омаломощен от лъжата си, потъна в дълбок сън. И жена му също заспа спокойно. Много отдавна знаеше тя, че няма сили да се бори с Галя, че с Галя не е изневяра, че не би посмял мъжът ѝ да излъже, че е бил с Галя, ако е бил с друга...

Когато Данчо застана пред вратата на апартамента си и чу отвътре характерен звук на здрави млади нозе, тъпчещи щастливо сред безпорядъка, той веднага разбра, че децата са сами. Натисна звънеца, затъркаляха се облите звуци на камбанката, шумът вътре за миг утихна и сетне започна стремглаво лутане, безшумно пъхане, безразборно пресилване. Всичко бе ясно, все едно че вратата бе прозрачна: синът му Кирил и другият му син Методи връщаха сега неговите любими игри по кутиите.

Сърцето му се свиваше там, върху стълбищната площадка, от разбираемите за него само звуци на пречупена карта вале спатия, на търкулнат върху рулетката зар от табла, на каширана сред бридж-тестето фалшива банкнота от играта „Монополи“ рушеше се сега, за кой ли път, щастливият свят на нявгашните му съботи... Ех, да върви всичко по дяволите. Проклетата граница на тридесетгодишната възраст премаза всичко, премина вътре през него — взе му една по една тихите радости, без да му върне нищо.

А вътре продължаваше паническото шумолене — през отпуската може би чак щеше да има време Данчо да въдвори ред в своето царство. Как хубаво бе всичко допреди години само, когато в чистичкия проветрен хол, пред масата с нови лъскави тестета или замити пулове очакваше Данчо своите другари. Как свежо пристигаше първо Владай, после, точно на минутата, Христо с Людмил... Първо Владай взе да закъснява, да пристига разсеян, с червени очи, да посяга два пъти към чашата с водка, преди да посегне към чашата със заровете. Людмил пък изчезна изведнъж: каза, че няма да идва, и спря да идва. Христо с жена си се мярнаха два-три пъти и Данчо пак с онова нетърпение ги очакваше — но не, свършило бе всичко — скучни ставаха игрите, все бърбореха, все се прозяваха... Едно по едно забравиха бридж-покера, таблата, после „Монополито“ замина там, върху гардероба, рулетката — и тя при него. Барбутът като най-прост най-дълго се задържа — чак до тридесет и втория му рожден ден, когато се развихриха като в добрите времена, когато стояха до

сутринта, когато Данчо си помисли, че отново се връщат прекрасните съботи. Не е предполагал тогава, че е било последното избухване на пламъка, преди да угасне завинаги вече.

„Може би, ако бяхме някои комарджии, ако на пари играехме — печално си мислеше Данчо, — по-дълго щяхме да изкараме. Може би тази наша аматьорщина, тя влезе в дисонанс с развиващото се общество... А може би, може би действително сме си смогнали на харчовете и няма вече за нас трепети в хитроумните игри — радващи по-скромните хорица... Не, това само не е вярно, това само да не е...“

Отключи най-сетне вратата. В спалнята работата вече бе привършила: изсипани на пирамида върху гардероба, пъстрееха ребра от карти, полукръгове от рулетка, разединени криле от табла — сякаш страшен удар бе премазал умен, фин механизъм, бе натрошил повърхността му, разсипал вътрешностите. Данчо се огледа загина си Кирил и за другия си син Методи. В хола ги нямаше, в детската и в кухнята също. Дочу шуртенето на вода от банята и се хвърли веднага нагам.

Така си и знаеше:

Син му Кирил си квасеше главата под душа, а другият му син Методи тъпчеше мокрите си плувки под купчинката мръсно бельо.

И тука Данчо кипна: с гняв им удари по един шамар и ги зарита подсмърчащи и негузни към хола. Те си знаеха къде да застанат — в ъгъла до прозореца. И застанаха: високият почти до рамото на Данчо друг негов син Методи и черничкият, остър, отдето и да го погледнеш негов син Кирил.

Стояха, гледаха го в очите с очи, стаили скуката от предстоящото, иронията на младостта към правдата на по-старите и още нещо, което Данчо се престори, че не вижда — те го разбираха, беше им ясен.

Седна, махна с ръка:

— Махайте се оттук.

Децата с готовност се откъснаха от ъгъла и завъртени в диво кълбо, се търколиха на нейде, изоставяйки го в онази вода, която той все не можеше да преплува.

Когато преди десетина години, след историята с цепелина, но все още близо до нея, Данчо видя на улицата Мария, помисли си:

„Ето последната ми възможност за събитие.“

Това, че Мария бе женена, че имаше съвсем малко дете, че съпругът ѝ бе по-красив и по-моцнен от него — това само накара тогава Данчо да звънне с ония свои сили, които цепелинът не бе поискал да изхаби.

Оказаха се доста силите, пък и Мария бе много красива. Истерията на любовта му, дивашката му амбиция — всичко стана нежно и зло: превъплъщенията му, гимназистките му киснения в дулото на студената уличка, незабравимият бой пред спортната палата срещу целия отбор на мъжа ѝ (помогнаха тогава приятелите), петнадесетте дни в тухларната, първата усмивка на Мария, решителният ход, тоталното скъсване с всички видове родители и роднини, едночасовите патрулиралия по стъпалата на Съдебната палата, разводът на Мария с плувеца, разписването им.

О, обичаше той сина ѝ Методи, повече от свой го обичаше и никой не можеше да отрече това, най-малкото пък Методи, който бе напълно взаимен. С досада приемаше хлапето задължителните неделни срещи с истинския си баща. Хленчецо потъваше в прегръдките на огромния му пуловер и с радостни писъци се хвърляше вечерта към Данчо, който едва дочакваше края на неделата.

Появата на Кирил с нищо не развали дружбата между тях — децата растяха, Данчо растеше — очертаваше се прекрасна бъднина, трима верни другари под един покрив и жена, която ги обича по равно... Рухна, пропадна всичко с първото им отиване на морето.

Данчо си спомняше добре този преди обяд. Методи бе на четири годинки и тогава, седяха всичките далече от вълните, в самия край на плажната ивица, боричкаха се, строиха от пясъка пясък, смееха се, ядоха сладоледи, по едно време задрямаха и ги сепна воят на сирената.

Преди още да види, че детето го няма, преди да отвори още очи, Данчо разбра, че е станало нещо с Методи.

Хвърли се към морето и го видя там — на стотина метра от брега, под остър ъгъл към близкия нос, в недодялан делфин, оставяйки детинска пенеста пътечка, която късаше сърца, връщаше се от далнините другия негов син Методи. Повдигаше над вълните крехкото си телце, клюмваше пак, плуваше, носен над водата от наследствеността, оставена в гърдите му от бащата — плувеца.

Спасителите, стъписани от гледката, не влизаха в морето, пък и май нямаше нужда от тях — детето работеше напълно прилично и с

всеки свой замах избистряше движенията.

Влезе в акваторията на плажа, смени делфина с кроул — на брега ахнаха, а детето също се изненада, че можело и тъй. Щом стигна съвсем в плиткото, продуха няколко пъти дробчетата си във водата и после тръгна към сухия пясък, изметнало настрани пухкавите си ръчички, издуло гръдния си кош — съвсем не с притичването на децата излезе от морето, а напротив — със сериозността на воден човек, добре свършил работата си за днес.

Главният спасител огледа недоверчиво Данчо от главата до петите:

— Твое ли е?

— Да, да — отвърна вместо Данчо самият Методи.

— Евала на вас — каза спасителят, — но внимавайте, когато е по-бурно.

Ето какво се случи от този ден нататък. Първо, смениха плажа, второ, забраниха на Методи да влиза във водата и внимаваха това да се спазва, трето, Данчо взе да се отделя от семейството си и открил тихо местенце, се топваше в него — учеше се да плува, плюейки отвратителната вода, напрегнал цялата си амбиция.

Естествено, следващите години прекарваха отпуските по планината.

Естествено, когато Кирил поотрасна, вкараха го в детска градина с плувен басейн.

Естествено, когато Методи тръгна на училище и физкултурникът го видя, веднага се опита да го запише да тренира плуване и Данчо, естествено, не позволи това.

Естествено, Методи тръгна тайно от него в същата онази Спортна палата и го хващаха после по мокрите коси, по червените от хлора очи, по бягствата от часове.

Естествено, Данчо си взе карта и трудно, стъпка по стъпка, овладяваше плувните дисциплини, както го призоваваше прогизналият от парата, увиснал над коридорите плакат. Естествено, той се опита и Кирил да мъкне със себе си — хвърляше го безжалостно във водата, насила го топеше в дълбокото, докато един ден управителят на басейна не го смъмра:

— Недейте да мъчите детето.

Миналото лято в „Дианабад“ Данчо, както си плуваше, усети силен удар по главата, нагълта вода; с размътен мозък се добра до края на басейна. Човекът, който го бе ударил с топка, се оказа бащата на Методи. Стоеше мощен, макар и позатлъстят, върху стартовото блокче номер три, тъй че Данчо се намираше под петите му.

— Не излезе мъжко момче — чу Данчо с онова ухо, което не пицеше, — всичко скъпо ми сви, изложи ме за цял живот — майната му. Но ако още веднъж Мето ми каже, че си го спирал да плува, ще си имаме големи неприятности. Този път и приятелчетата няма да ти помогнат.

Данчо не намери какво да отговори, измъкна се от басейна и без да мине през душовеите, се облече и тръгна през парка.

Нямаше никакво основание да забранява на другия си син да плува, знаеше го. Но някаква черна ревност към това, че в кръвта на Методи избива наяве друга кръв, чужда кръв, го караше да прави всички тези глупости.

Не, не беше несправедлив: още щом Методи научи цифрите и четирите прости операции с тях, започна да хвърля дълги часове в усилия да го присламчи към поезията на своята наука — нищо не криеше от него, нищо не спестяваше от познанията си. По цели нощи прелистваше педагогика и методика на преподаването, изписваше от чужбина помагала с картинки — никакъв успех, интересът на детето към математиката привършваше до задачите за пълнене на басейни.

Кирил, който, разграничен от тези грижи, подсмърчаше по седалките на плувните зали, тайно, с цялото си същество завиждаше на своя батко заради достъпа му до бащините книги. Кирил сам, лишен от уроците на баща си, навлизаше в лесовете на тази наука, сам се добираше до открития, неподозирани за останалите човеци на неговата възраст. Но успехите на Кирил, които ставаха вече сензационни, не радваха Данчо — можеше да се каже, че го и вбесяваха. О, с каква радост той би заменил златния медал на сина си от математическата градска олимпиада срещу бронз от районното по плуване. В сизифови мъки минаваха последните няколко години от Данчовия живот — да изкриви генетичните успоредни, да ги преплете, да ги препрати в обратни посоки. Той се бореше с бога и бог го наказваше за това: първо с категоричния, безпросветен успех на старанията му, после — с

лишаването му от приятните съботи край игралната маса, после — то може би не е станало още, може би само си го внушава...

Данчо погледна часовника си. Бе девет и двацет.

— Методи, Кирчо — извика той децата и те веднага дотичаха при него.

— Кирчо, я, татко, пусни дрехите в пералнята, нали миналия път сам се справи. Методи, донеси шаха — дай пък да опитаме чрез тази игра.

Христо беше доволен от днешния си ден. Първо на първо, остави жена си на почивка, можеше най-сетне да се залови за онази работа, дето от разните му кина и театри, от разните му гости, от разните му тупания на килими все отлагаше да препише на чисто. Второ на второ, направи днес осемнайсет километра в планината, трето на трето, но не на последно място, прекара с Людмил, Данчо и Владей незабравими часове и — което е за подчертаване — нито веднъж не се сдърпаха, а, напротив дори — не се противопостави той да хапнат в ресторант и тъй запази единството и се стигна до песента за цепелина.

Паркира пред кооперацията си, но мястото с нещо не му хареса, извади отново колата на заден, паркира два метра встрани. Ех, че дивен ден бе днес. Прищя му се да направи шега — да пренесе у дома си доброто настроение. Замисли се какво да стори и преди да се сети, сполетя го мисълта за онзи тъмен тип, келнера, който се опита да ги наскърби. Смогна си били на харчовете — айде де, той ще им каже, този среднист, този национализиран банкер, този... Набързо скърпи шегата, за да разсее неприятния спомен. Ето какво ще направи — ще бибишне с клаксона Техния сигнал, жена му ще се подаде и той ще ѝ викне:

— Слагай тигана на печката и слизай да помагаш, че Данчо днес изтреби много риба, не мога сам да я кача.

Натисна клаксона, прилегнал на дясната седалка, взрян в тъмния прозорец. Никой не се подаде. „Телевизор гледа“ — рече си Христо и натисна клаксона по-енергично. Заподаваха се други, чужди глави.

„Като слезе жената — мислеше си, — ще я питам дали е сложила тигана на печката. Тя ще го е сложила вече и ще гледа за рибата. Рибата още в морето, ще ѝ река, а тиганът на огъня!“ Ех, че смях ще падне...

Чак като се зададе старшината, вадейки в движение кочана, Христо разбра, че жена му не се показва на прозореца, защото той днес собственоръчно, с ей тия четири колела я бе закарал на курорт. Ха така: първо на първо, взел е да забравя, второ на второ, напразно хаби

аккумулятора с тоя клаксон, трето на трето, но не на последно място, как да се отърве сега от глобата, колко ли ще му искат?

— Два лева — отвърна старшината.

— Недейте, другарю старшина — примоли се Христо, — всичко ще ви обясня.

— Няма какво да се обясняваме — сурово рече старшината, — кое време е? Какво сте надули звуковия сигнал!

Надвесени през прозорците, чуждите глави очакваха възмездието.

— Жената исках да излъжа. Не, не наистина, ей тъй на шега. Щях да ѝ кажа: слагай тигана на печката и слез да помагаш, че е много рибата.

— Каква риба? Вие рибар ли сте? Къде риболовствувате по това време? Не знаете ли закона!

— Какъв ти рибар, никакъв рибар не съм, ами днес един от нашите цял ден се мъчи да убие нещо, та едвам една ей такава рибка... Неговия неуспех ми се щеше да иронизирам пред жената, ама я закарах днес на курорт и я няма вкъщи, иначе щеше да слезе още при първия сигнал и нямаше сега да влизаме в тази неприятност.

Старшината го огледа внимателно — стабилен мъж, с яке, обувки, със здраво планинарско лице. Наведе се уж да погледне нещо по арматурното табло — не, дъх на алкохол никакъв, какво ги мели тогава такива?

— Два лева, ето ви квитанцията.

— Другарю старшина! — възви Христо. — Всичко разбирам. Заблудило ви е якето, обувките, клинът, австрийският... какво ли си рекохте: „Този човек си е смогнал на харчовете, я да му прибера аз париците.“ Лъжете се, другарю старшина, няма такава нещо. Съвсем не съм си смогнал!

Тук вече старшината се посепна. Нямаше какво да крие, минало беше в дълбините на подсъзнанието му таквoз подозрение, но клина и обувките — настрана, нула доказателство нямаше, не посмя в догадка да го превърне, камо ли да го произнесе на глас.

— Не съм и помислял такава нещо — рече твърдо, но примирително старшината. — И през ум не ми е минавало, че сте си смогнали на харчовете. Пък и не е наша работа — има си хора да ги решават тези неща: кой си е смогнал на харчовете и кой не е.

Прибра квитанциите.

— Хайде, заключвайте колата и други път...

— Моля ви се, другарю старшина, няма какво да говорим, разбрах си грешката.

Христо заключи вратата и приприпка до входа, но не запали осветлението, докато старшината не отмина. След това чак светна и отключи пощенската кутия. Вестник „Поглед“ бе пристигнал неизвестно защо в неделя, а също тъй имаше и писмо, клишираният плик на което подсказваше, че не е случайна вестта, а от високо място.

— Ех... — радваше се Христо, додето се качваше по стълбите. — Ето, отървах глобата, а сега и писмо от комитета. Дали пък няма да се уреди онази работа. Време й е да се уреди, позаседяхме се, старче, позавехнахме в полите на планината, старче еделвайсче, време ни е на нас за слънчице, пък тогава и за докторската ще си помислим, и за ново корито, че старото вече съвсем овехтяло. — Това последното той вече си рече в тяхното антре, оглеждайки критично пропуканите прашни къошета на тавана.

Но нямаше време сега Христо за оглеждане на помещението: писмото от комитета трепкаше в ръката му като живо.

Сам изненадан от търпеливостта си, отвори плика чак като седна зад бюрото. Преди още да го прочете, получателят хитро надникна към подписа — спря дъхът му: с черна химикалка, със собствената си ръка, председателят бе извезал познатия от циклостилни копия замислен подпис за него само, за Ицето. Дръж се сега!

„Уважаеми другарю Дерменджиев,

първо на първо, ще ви помоля да ме извините, че тъй късно ви пиша, но вина за това има нашата проклета бюрокрация, която чак вчера ми връчи сигнала.

Второ на второ, искам горещо да ви благодаря за гражданската реакция и точния, компетентен поглед на уважаван от всички нас учен: неведнъж сме говорили, че точно тъй, в движение и ерудирано, трябва да се поставят въпросите, които възникват пред нас.

И трето на трето, но не на последно място, искам да ви съобщя радостната вест, че лично на вас възлагаме

проекта, на подходящи помпи, тъй като знаете, че за внос и дума не може да става.

Надявам се, че ще отложите за известно време важните си теоретични занимания и ще хвърлите всички сили в конструктивно усъвършенствуване на съответните помпени съоръжения.

Искрено се надявам, другарю Дерменджиев, че в рамките на един месец ние заедно с вас ще посетим обекта и на място ще обсъдим проекта ви.

Крепко стискам десницата ви,

Ваш...“

В първите мигове Христо дори не се вбеси. Вярно, малко по-друго писмо очакваше, но и това „десницата ви“, „ваш“, „ние заедно с вас“ все бяха приятни нишчици.

После, после чак загоря той онова, което председателят не се и опитваше да прикрие: „Надявам се, че ще отложите за известно време важните си теоретични занимания и ще хвърлите всички сили в конструктивно усъвършенствуване на съответните помпени съоръжения.“

Обидата бе тежка, кръвна: за мъст, за жестока мъст възопия^[1] съществуването му, но въпиеше смирено, скимтеше по-скоро, защото каква мъст можеше да стори Христо спрямо председателя? Никаква, ето каква — никаква.

Владай бе в основата на всичко, Владай с неговите абстракции. Можеше да не го чака тогава, нали. Половин час го чака с колата пред тях на забранено, додето се появи, подлецът. Ако беше тръгнал сам, нямаше да му мине през ум да разпитва после работниците защо изпразват язовира, хич нямаше и да се сети да влизат долу във ВЕЦ-а. Владаеви внушения бяха тези — нечисти внушения. Владай първо се сети, че вместо да изпразват язовира, да правят нови отвори и да монтират в тях тръби с по-големи сечения, по-леко ще е да подсилят постъпа на вода с помпи — тъй хем ще спестят сума ти нови тръби, хем ще избягнат манипулациите по язовира, хем ще създадат достатъчно компресия за новите мощности на централата На Владай,

като досега си спомня той, му хрумна да пишат писмо до председателя. Всичко той измисли, подлецът...

Христо всячески се мъчеше да заобиколи една мъничка подробност — още щом се прибра след онова пътуване, седна и сам написа писмото. Сам го написа точно както си го мислеше Владай, но не сложи отдолу Владаевото име, а своето само... О, как би натрил сега носа на Владай, как на него би му пробутал тези помпи, но Владай дори и не знаеше, че писмото е пратено, защото само час след посещениято в централата той бе забравил благородната си идея.

Заудря се с все сила по коленете. Защо, защо в тъмната нощ ей тук, на това бюро, заскърца зад гърба на Владай с писалката? Защо сам искаше да прибере плодовете на Владаевото хрумване? Ето ти сега едни плодове!

Представи си утрешния ден в института. Представи си как трябва да събере сътрудниците и да им съобщи, че временно прекратяват работата по издирване предполагаемите фотонни елипси в състояние на отсъствие на фотона, защото трябва да проектират помпи.

— Велосипедни ли? — ще започнат веднага шегите.

— Виното ли ще претакате, другарю Дерменджиев?

— Вярвате ли, че Шведската академия ще бъде благосклонна, ако помпите не изпускат?

Шведската академия! Глупости. Свърши се. Превърнаха го в занаятчия, в долен тенекеджия. Ей тъй, с лекота, с два пръста свалиха от главата му невидимия ореол от предполагаеми фотонни елипси и му бутнаха дървен чук в ръката. Свърши се, свърши се...

Христо панически затърси изход от капана, в който сам бе се натикал. Но:

Първо на първо, ако откаже проектирането на помпите, отиде си това „уважаван от всички нас учен“, завинаги си отиде...

Второ на второ, ако приеме, с молба да остане в тайна от института, да засекретят, тъй да се каже, работата и си спести така срама, нали веднага щом свърши тази работа, веднага ще му пробутат нещо друго: я водни колелета да проектира, я плавници като Данчовите.

Трето на трето, но не на последно място, каква гаранция има, че той би могъл да се справи с тези просташки помпи...

Утихна, сви се в себе си, прибра се в капана, очаквайки утрото, което е по-мъдро от вечерта, да го осени с необходимата идея. Но утрото се бавеше. Поставяше едно условие утрото, за да избърза — Христо да заспи. А Христо не можеше да заспи. Заразхожда се из стаята, ритайки гневно всичко нечупливо, охкайки на глас. Чак към три сутринта размислите му за човешка справедливост и несправедливост, за шанс, просперитет, унижение и социална тегловност взеха да преминават в щастливата сфера на научното мишление^[2], където всичко е някак подредено, където не плющят камшиците на субективността, където има равенство и свобода, защото, да речем, схемата на помпата там не е унижен, а, напротив, равноправен гражданин, наред с теоремите на Лобачевски, модела на Макс Планк и дори наред с предполагаемите фотонни елипси в състояние на отсъствие на фотона.

Какво пък помпа — благородна и нужна функция, сгъстяване на междумолекулните пространства в единица време и всемир, преодоляване на основните физични закони при прекарването на материята, опониране на Нютон и коригиране на Бойл и Мариот в светлината на новите изисквания... Какво пък, помпа... Още повече тогава, навремето, покрай цепелина, Людмил май бе нахвърлял някаква идея, която свърши работа... Май на Людмил насън му бе дошла тази идея, а насън понякога идват хубави идеи, ето Едисон, Римски-Корсаков, ето Менделеев, други... Утре ще звънне на Людмил... Всичко ще се уреди по най-добрия начин... А може и сам сега насън... Не, по-добре Людмил...

Заспа.

[1] Възопия — призовавам (библ.) Бел.NomaD. ↑

[2] Мишление — мислене, мисъл (библ.) Бел.NomaD. ↑

Времето през хиляда деветстотин шестдесет и четвърта година е странно, с температурни номера, незапомнени дори от най-старите жители на страната. Топлините започват внезапно, в края на месец март — следват великолепни месеци. През юни слънцето се разпуска съвсем, разперва лъчи и планира над типичните за ширината юли и август, септември с няколко краткотрайни превалявания подлъгва, че най-сетне иде есен, но нищо подобно — през измитото небе слънцето изглежда още по-добре. Октомври връхлита с дни, които карат термометъра да побеснее, рядко се случва живакът да получи почивка там, в ниското деление под тридесет градуса, нощите са необичайно къси, а дните безпощадни. Хората, уморени от безкрайното лято, очакват с нетърпение развалянето на времето. Но всяко следващо утро е по-горещо от предишното. Чак към седем слънцето се скрива зад някой хълм, гора или покрив и настъпва краткотрайно спокойствие, през което нито нервите, нито кожата успяват да си отдъхнат.

При четиримата и Галя слънцето не изчезва в шест и половина. Тогава то само се докосва до платото и цял час, червено и съскащо, се търкаля по безжизнената каменна повърхност, докато най-сетне не го погълне следващият каньон. Но дотогава цялата жега продължава да се изсипва в каньона, в който са се настанили петимата, и това е една гъста, омаломощаваща топлина.

Те отдавна вече знаят, че за тази хоризонтална топлина няма препятствие — не слънцето ги бие, а милиардите рикошети от лъчите му. През цялото време те седят върху влажното дъно на пресъхващата през деня и появяващата се за кратко в края на нощта рекичка. Пипат мокрия пясък, търкат го по тъмните си кожи, дишат тежко, с големи уста, и гледат към тялото на цепелина.

Цепелинът най-сетне е готов, макар все още да е зад решетките на дървеното скеле. Но вече е издул лъскави хълбоци и ако е пълен не с обикновен въздух, а с хелий, ще изскубне скелето от земята и заедно с него ще се издигне нагоре. Понякога става толкова горещо, че усещат как въздухът в цепелина се е загреял достатъчно и става по-лек от

околния. Случва им се, както работят върху скелето, да си помислят, че цепелинът се вдига. Тогава някой от тях, трудно плюнчейки химически молив, изчислява направо върху гредите възможно ли е това, доказва, че не е възможно, и те продължават работа до следващото поклащане на огромното тяло.

Но това е денем, а сега те седят върху влажното дъно на изменчивата рекичка и мислят всеки за себе си, за останалите, за Галя и за цепелина.

Те са тук от началото на юни и през това жестоко лято са успели да цивилизоват своя каньон, да издигнат това голямо скеле, да го заредят с мъртвата обвивка на цепелина, да напълнят обвивката с въздух, да построят гондолата и да я монтират към тялото, да приспособят към опашката на гондолата двигател с витло.

Мъжете изглеждат така, като че ли себе си са вградили в цепелина, под тъмната прозрачност на кожата им се вижда всяко мускулно влакънце и когато някой по-силно си поеме въздух, по тялото му заиграват безкрайно много подкожни движения.

Приличат на мъже от древна немногобройна цивилизация, загинала от гордостта им да любят само жени, които обичат.

Идва време за вечеря, но нищо не им се яде, а мисълта да запалят огън ги отвращава. Насила напъхват по някой задължителен залък, почиват си от него и после тръгват да спят: Галя в своята малка, яркожълта в началото на лятото, а сега белезникава палатка, Людмил, Данчо и Христо, към отсрещната стена на каньона, където са си построили голям навес.

Владай остава сам. Прехвърля през очите си целия изминал ден. Това вече не му е необходимо, но го прави по навик. После, изцедил онова, което му се струва най-съществено от деня, се надига и тръгва към скелето. Катери се рисковано в тъмното и се вмъква през кръглия люк на гондолата. Гондолата е бивш автомобил „ЗИМ“, но само който знае това, може да го долови — сега огромната кола се е облагородила в сребристи аеродинамични форми, купето, разнасяло навремето тежки мъже, вече пенсионери, е добре проветрено и прередено — тясна предна седалка за пилота и щурмана, успоредна на стената алуминиева пейка и тънка масичка. Владай в тъмното отключва касата, вади дневника и тогава чак пали фенерчето.

Разгръща корицата.

„21 февруари, 1964 година*

(Звездичката е отправка за текст под линия. Текстът е следният: «От 21 февруари до 26 април дневник не е воден, нещата са възстановявани по памет.»)

Няма човек, който да не е помислил да лети — насън или наяве. Между тази мисъл и откъсването от земята е гравитацията, която малцина са преодолели: онези само, които са посветили живота си на летенето. Данчо не е съгласен с това. Той смята, че е достатъчно човек да си купи билет от бюро на ТАБСО и да се качи в самолет — това му стига, за да литне. Подал е удобна реплика, за да почне спорът. Дълго се надвикваме, докато стигнем до единомислие: едно е возене във въздуха, друго е летене.

Цялото това дрънкане е, защото нямаме стотинки дори за студентския дом, защото сме свикнали на подобни абстрактни спорове и, разбира се, защото Галя е сред нас.

22 февруари.

Съквартирантът на Христо е получил колет и ни кани на вино и пръжки. Цяла вечер си прекарваме човешки, но по едно време пак се появява в разговора категорията летене. Съквартирантът на Христо (този с пръжките) следва философия и споделя, че от гледна точка на неговата наука не може да се постави разграничение между пътник и управляващ апарата — те или и двамата летят, или, което е по-точно, и двамата се возят. Според Людмил от гледна точка на физиката нито возенето, нито управляването на апарат, по-тежък от въздуха, може да се нарича летене. Според Христо и Данчо може да се нарича летене. Тримата започват караница (не спор този път, защото Галя я няма), а истинска караница — с повечко псувни, с по-малко аргументи.

Философът не се спуска до вулгарната физическа терминология, спокойно си пийва, надменно замезва.

Аз също не се обаждам — в себе си съм на страната на Людмил, но нямам много с какво да го подкрепя, пък и няма смисъл.

23 февруари.

Галя ни кани след упражненията във «Варшава». Лошо е, че е с нейния, но няма как — той ще черпи. Няколко часа очаквам да започне спорът от последните два дни, защото имам готова мисъл, никой обаче не вдига глава към небето. Ето защо ни в клин, ни в ръкав казвам така:

— Абе тази сутрин ми хрумна, че придвижването в апарат по въздуха може да бъде полет не за возещите се и управляващите апарата, а само за неговите създатели.

Изглежда, съвсем не на място съм се обадил. Другите само ме поглеждат и продължават своето си. Поизложих се.

24 февруари.

Днес Христо и Данчо ми казаха, че са решили да направим свой самолет.

25 февруари.

Данчо домъкна от библиотеката цял кашон въздухоплателна книжнина. Разпределяме я помежду си и до пети март само това правим — четем, записваме, разменяме си книгите, чертаем по нещичко.

5 срещу 6 март.

Някъде призори най-сетне разбираме, че не е по нашите сили да правим самолет. Разотиваме се да поспим.

8 март.

Честитим на Галя, а тя се сърди: жената не била еднократно събитие, за да има определен ден. За самолета нито дума.

9 март.

Людмил снощи е сънувал дирижабъл!

10 март.

Галя ни чака пред института. Онзи ден се били скарали с нейния завинаги. Ще ни се да е така, но я уверяваме, че ще се сдобрят. Весело ни е и отиваме в кафана. Днес не дават алкохол, но ние си носим отвън. Наливаме си тайно в чашките от чая и си бърборим за целелина като за нещо съвсем сигурно.

11–27 март.

Готови сме с проектите. Отдето и да ги погледнеш, с каквото и око да ги погледнеш — целелинът трябва да литне.

28 март.

Данчо се сети да дадем проектите на едни приятелчета от икономическия. След два дни ще имаме резултат.

1 април.

Точно на първи април получихме проектосметната документация. С огромни икономии, без никакъв лукс и без чужд труд дирижабълът ще излезе 56 хиляди лева, зареждането отделно. Оказва

се, че от тях имаме два и четиридесет. «Ние поне да се заредим» — шегува се някой. Целият ден минава все в такива безпомощни опити за шегии. Опитваме се да не говорим за цепелина, затова така се шегуваме.

2–24 април.

С всеки изминат ден позабравяхме за краха си. Аз дори не знам у кого останаха проектите, у Галя май. Рядко я виждаме и все с нейния.

25 април.

Днес Галя дойде на нашия таван. Ние с Данчо току-що се бяхме събудили. Дойде странна, обърна се с гръб, докато се облечем (и добре направи — не бих искал да ме види с такива гащета). Прати Данчо да извика веднага Людмил и Христо. Половин час стояхме с нея сами в таванчето — тя на едното легло, аз на другото. Говорихме си нещо, но нито дума не помня. Топуркането на тримата дочух още от влизането им в къщата. Тичаха към нас като пожарникари. Мислеха, че има нещо за гасене, а ние с Галя дори не се докоснахме за този половин час. Те седнаха задъхани до мен, а тя си остана на отсрещното място. Огледа ни четиримата и каза:

— Намерих два декара гумирано платно, купе от ЗИМ, двигател и витло от катастрофирал ПО–2.

— Откъде?

— За красивата жена понякога няма проблеми.

Тя извади проектите (оказа се, че у нея са били), разгледахме ги още веднъж внимателно и открихме, че основните неща са налице. Решихме веднага след сесията да се заемем с дирижабъла. Разсъждавахме за мястото. Спомних си от войнишките години за каньоните край Плевен. Христо също ги знаел. Спряхме се на тях.

26 април — 18 юни

През изминалите петдесет и пет дни нито за момент не ми е хрумвало да водя дневник. До козирката бях зает е работа. Даже изпитите ги избутах някак, без да разбера как. Но свършихме доста — направихме нови проекти на основата на онова, с което разполагахме, и план за работата. Три пъти пътувах с камион до Плевен да пренасям материалите. Крихме ги в една цепнатина в каньона. После, чак до следващото пътуване, спях лошо — все сънувах как овчари откриват платното и си шият от него ямурлуци. От днес тримата сме в каньона. Людмил има още един изпит — ще дойде вдругиден, а Галя обеща да намине на връщане от морето. 19–21 юни.

По цели дни се разхождаме по опънатото платно или седим в нажеженото купе на ЗИМ-а. От всичко само двигателят се оказа в ред. Още щом пристигна, Людмил успя да задвижи перката. Монтирането на дирижабъла се оказа невероятно трудно: както и да мъдрувахме, не успяхме да заобиколим скелето. Гората е далеч и сеченето на цели борове е чисто браконьерство, пренасянето не го виждам, но без скеле няма как да минем и тази нощ за първи път ще влезем в корията с брадви.

21–25 юни.

Учудвам се колко безгрижни са горските по тези места, ако въобще има горски. За четири дни изсякохме колкото ни трябваше — първо нощем, а вчера и днес посред бял ден — никой не ни забеляза. За късмет се оказа, че рекичката през каньона минава много близо до гората — влачим трупите по водата и така е много по-леко.

26 юни.

Пристигна Галя. Разделили се пак с нейния, май този път наистина. Изглежда доста успокоена и затова ѝ вярваме. Настаняваме я в палатката на Христо, а ние всичките ще спим под навеса. Горещо е и денем, и нощем. Галя е почерняла и така зелените ѝ очи светят вълнуващо.

27 юни — 3 юли.

Цялата седмица луда работа — и по скелето, и по платното. В тази жега само присъствието на Галя ни кара да се надминаваме един другиго. Макар всеки от нас да знае, че всъщност пред никого не печелим — Галя не може да предпочете никого от нас. Влюбени сме в нея и тя е взаимна, разбира се, само че няма да позволи някой да легне в нейната палатка.

Вчера ходих до селото за продукти. В равното жънеха. За първи път се замислих кому са потребни усилията ни. Там хората прибираха хляба и трудът им е понятен и необходим. Що за хрумване е нашият цепелин? За кого го правим? Няма ли нещо пубертетно в цялата работа? Демонстрираме неизвестно пред кого, че на тая земя всичко вече сме свършили, нищо не ни интересува, скука ни е — хайде с небето да се заемем. Не излиза ли, че искаме да се издигнем над всичко онова, което си ходи на два крака, превива гръб по нивите, произвежда в заводите. За какво ни е цепелин?

4 юли.

Зададох този въпрос на нашите. Позамислиха се.

Христо каза, че щом хвърляме толкова огромни усилия, те не могат да бъдат безполезни.

Данчо: «Реставрираме явлението цепелин. Правим първия български дирижабъл. Светът рано или късно ще се върне към апаратите, по-леки от въздуха. Съмненията на Владей са заради това, че предваряваме естествения ход.»

Людмил вярва, че щом точно цепелин му се е присънил, а ние веднага сме повярвали в този сън, значи цепелин трябва да правим сега, а не каквото и да е друго.

Галя каза, че някога, след десетина години, когато тя ще е стара, а ние скучни, ще имаме поне в миналото си преимущество да сме летели с наш си апарат из въздуха.

Аз казах, че тия неща са ми хрумнали, докато съм гледал жътвата.

Христо попита дали са жънали с комбайни.

— С комбайни, естествено.

— Ако откривателят на комбайна би седнал да си задава подобни ненаучни въпроси — каза Христо, — хората още щяха да жънат със сърпове.

Данчо припомни, че ние не откривателствуваме, а реставрираме нещо, отдавна познато на човечеството.

— Значи, припомняме на човечеството — каза Галя, — а това е напълно достатъчно, за да оправдае усилията ни.

5 юли.

Вдигнахме скелето. От утре започваме преоборудването на ЗИМ-а в гондола и монтажа на мотора с витлото към гондолата. Все пак дърводелската работа привърши — почват по наши занимания. Ще видим.

6 юли.

Тази вечер се сетиха за дневника и ме накараха да го прочета. Щом свърших, дълго мълчаха. Първа се обади Галя:

— Никого не съм упълномощавала да се занимава с чувствата към мен, нито с моите чувства към когото и да било...

Стана и си отиде в палатката.

Людмил: Да оставим, че според твоя дневник цялата работа е съвсем наивна и хлапашка, но отгоре на всичко не си записал куп

ценни неща. Бях сигурен, че в дневника го има изпитанието на двигателя без станок, на открито. Може би такава неща никой никъде не е правил, а аз не мога да възстановя сега по памет детайлите. Опитът е загубен.

Данчо: Какво е това скеле?! Какво само около това скеле се въртиш? Толкова научна работа свършихме, ти само тишлерската^[1] си записал. Какво значение има това скеле и как сме крали дървета. Поне да има какво представлява скелето, функциите му. Глупости само си писал.

Христо: Извинявай, Владай, ама човек като четете твоя дневник, все едно че четете детска книжка. Всичко е едно такава леко, отгоре-отгоре. И Галя. Какво се навърташ само около Галя. Да знаеш, мислех, че можеш да правиш по-сериозно документацията.

Решиха Данчо да води дневника. Подадох му го, а той го върна:
— Ще почна отначало...“

Владай затваря дневника, слага го в касата, измъква се от гондолата и се спуска по скелето.

„Да... — мисли си той — прави бяха. Наистина е съвсем наивна история. Само че аз ли съм виновен, като не мога да правя свят от думи? Двумерна е думата, а светът е четириизмерен. Аз ли съм виновен за това?“

Сяда пак до рекичката. Слуша странни октомврийски щурци. Целият негов свят се е разлюлял, усеща го как иска да се изплиска навън от тялото му. По-късно тия усещания ще го посещават често — отначало ще го плашат, постепенно ще им свикне. Сега той само наблюдава как неговият свят е по-голям от него, как духът му иска съизмерване с нещо по-величествено. Струва му се, че би могъл да напълни дирижабъла с духа си и сигурен е, че той ще литне.

Палатката на Галя е като белезникаво петно в тъмнината. Решава се, преди да го е осъзнал — тръгва крадливо по пътеката, минавана половин година вече в представите му. Двете платки отпред висят свободно, Владай ги разгръща:

— Владай, ти ли си? — пита жената.
— Да.

Той ляга до нея. Галя не казва нищо повече и не се съпротивява, само диша учестено. Владай си дава сметка, че тя диша по-учестено от него. Смътно усеща, че успява да съблича едновременно нея и себе си и после изчезва в нея, после вече не знае какво точно става — пълна безтегловност в цялото му тяло и внезапно претоварване. Пак изчезва, изгубва себе си, тежестта му пак го връхлита внезапно.

Това е извън времето, а също така извън поредицата от бройните числа. Не знае с кой път започнаха, но е сигурен, че накрая беше първият път.

За него всичко е минало в пълна тишина, но надали е било така: когато излиза в сивотата на утрото, вижда, че тримата стоят до скелето с поглед към палатката. Владай тръгва надолу така, все едно че нищо не знае — нито кой е в палатката, нито кои са тези тримата, дето го гледат с изненадани и враждебни очи.

Рекичката се е появила, той знае къде има дълбинка, в която се събира повечко вода — дълго се плиска и изтрезвявайки постепенно кожата си, разбира колко малко го интересуват тези тримата, а също така увисналите хълбоци на цепелина. Малко повече го вълнува Галя, но не тази тук точно, а друга някоя, с която ще се любят пак други път и на друго място.

Плиска се прекалено дълго и когато най-сетне вдига умитото лице, вижда ги в полукръг около себе си. Сакът му е у Христо. Владай го взима и тръгва между двете стени на каньона. Слънцето се появява, кръгло и червено, зад гърба му и хвърля в краката му бодря сянка. Преди да завие, Владай се обръща и вижда белезникавата палатка и силуета на дирижабъла.

Той е взел своето от този каньон и изпълнен със свирепа празничност, решително тръгва към шосето.

Галя гледа заминаването на Владай през цепнатината на палатката и се разплаква. От дете не го е правила и странни са й сега тези солени петна по бузите. Но знае, че не плаче за Владай, това само знае засега. Открива с облекчение, че тримата нямат намерение да й досаждат, изтрива сълзите си и изведнъж разбира, какво пък, нека го е разбрала — плакала е, защото половин година е въздържала себе си и някого от четиримата, сигурно Владай, от такива нощи. Става зла към идиотския морал, който сами си наложиха, зла към противната на бог природа и самата чистота, игра на чистота, зла към пухкавото нездраво

тяло на дирижабъла-карикатура, а може би дори фотография на скучния им и наивен порив към полет.

С безпогрешността си на жена Галя разбира още нещо: лятото тук, бьхтенето около цепелина, разделят живота ѝ на две — дирижабълът е развалил първата част, а пък романтичните спомени за него ще зареждат втората част с неискреност. Освен това тя знае, че никога вече няма да се любят с Владай. Че започва безкрайно, чак до края на живота им, имитиране на отношения между всичките тях. Че когато съвсем хигиенично край тях всеки ден ще се разпукват нездрави връзки, те, петимата, няма да могат да избягат от игото на цепелина. Ще виси шкембето му над главите им, ще закрива истинското, простичко небе.

Галя обува джинсите и сандалите, напъхва в чантата най-важното, измъква се тихо от палатката, изкатерва се по пътечката, която води към платото, и дълго и скучно прескача камънаци, преди да стигне до шосето. С автостопа няма проблеми и вече изкачва Витиня в новичък опел, когато тримата разбират най-сетне, че тя е избягала.

Естествено, те и без това са щели да я помолят да си отиде, но сега Галя ги е лишила от жеста на възмездието, от позата на мъжкото огорчение. Измъкнала се е и сега атмосферата в каньона е сгъстена от бръмчащите ята на гневни настроения.

Чак следобед тримата започват да се навъртат около дирижабъла. Мълчат, увиснали върху скелето, преструват се на много заети: чегъртат нещо, доизглаждат, дошиват, долепват.

Данчо не издържа:

— Да направим едни карти.

Другите с готовност се смъкват от Скелето, но долу се оказва, че Христо не знае идеалната игра за трима — руска трупа. Данчо охотно започва да го обучава, но щом вниква в правилата, Христо се отказва да играе. Възмущава го плуващата граница между врагове и съюзници. Хвърлят картите и без да споменават Галя и Владай, успяват да заспят сред топлината на каньона.

Събужда ги блъскането на вятъра по хълбоците на цепелина, липсата на достатъчно завивки и отсъствието на изгрев.

Природата се е съвзела в края на октомври. Към десет завалява лек сняг, а надвечер вече се сплъстява в тънка коричка по земята и по повърхността на дирижабъла.

Те студуват, мъдруват, палят огньовете още два дни, а на третия потеглят към София.

Следващите няколко месеца Людмил работи върху своите помпи за зареждане на цепелина. Той даже не работи, а твори, магьосничествува, страда! През същите тези месеци Христо и Данчо събират една по една бутилки хелий. Те даже не ги издирват, а ги разконспирират, прелъстяват, раждат ги!

Но затова пък, когато в средата на март се връщат в каньона, са готови за срещата. Дирижабълът ги очаква потъмнял, но някак помъжествен. Людмил веднага започва да монтира своите уникални помпи към тялото, спуска надолу шланг, Данчо и Христо само подменят бутилките с хелий — всичко е безупречно и точно — дирижабълът си поема дъх, расте, гордее пред очите им. Скелето започва да пропуква. Задържайки го с последни сили, тримата се настаняват в гондолата, включват пробно двигателя, спират го и тогава чак се сещат, че един трябва да остане на земята, за да развърже задържащите въжета. Жребият избира Людмил. Не му е леко, разбира се, но може би същият онзи, мисли си той, който насън му подсказва идеята за дирижабъла, същият онзи, който му подари хрумването за помпите, той същият му сочи сега земята.

Людмил посяга към първия от четирите огромни възела. Трудно се справя с него, но се справя. Тръгва към втория и преди още да го докосне, усеща, че сянката на цепелина се размества. Вдига поглед и вижда, че огромното тяло е вече във въздуха, въпреки трите въжета, които би трябвало здраво да го държат за скелето. Людмил не разбира нищо: в огромната вертикална скорост на дирижабъла, в самия му силует има нещо, което не би трябвало да е точно така.

Сепва го гласът на Христо. Този глас не бива да е тъй близо, той трябва да се разнесе нейде от небесата, където вече е цепелинът. Но гласът на Христо е тук, защото и Христо е тук — спуска се по скелето към Людмил. Данчо също се измъква от гондолата, която си е останала окачена на скелето. Избягалят от гондолата и хората огромен пъпеш лети отвесно към слънцето, докато се слее с него.

... После тримата правиха много проверки, но нито телескоп, нито пилот, нито просто око не бе видяло цепелина. Той просто бе изчезнал в нищото, откъдето бе се появил...

Гондолата изглежда неприлично без носещото тяло. Тримата демонтират самолетния мотор и после я разковават от скелето. Бившето купе се срутва и се забива десетина сантиметра в земята. Това ги подсеща — чак до вечерта те затрупват гондолата с пръст. После дочакват камион да качи двигателя с витлото и се прибират в София.

За първи път споменават помежду си цепелина след пет години — тогава той е розов и прелестен — такова едно мило балонче от безгрижната им младост. При всяко следващо споменаване стават все по-сантиментални и както върви, след десетина години ще си поплакват от умиление. Но засега споменът ги тонизира и облагородява.

Друго какво: Ах, да: Галя се омъжи за съвсем пети човек и те веднага простиha на нея и на Владай, одобриха се с тях на сватбата. И аз бях там, и аз пях и се веселих, и по брадата ми тече чак накрая, а в началото повече в устата. Бях по линията на младоженеца, син на нявгашен мой колега от Медицинската академия, прекрасно трезво момче, с което заедно научихме в късната сватбена вечер историята на цепелина.

Започна с това, че те петимата си изпяха песничката, а после Владай, здравата натряскан, но коригиран и допълнен накрая от другите, разказа всичко около илюзиите, строежа и краха.

Виж, историята с Галя пропусна, но младоженецът сам я прибави, самодоволен от това, че за него няма тайни от миналото на жена му, за това, че се е издигнал над просташки предразсъдъци и еснафска ревност.

[1] Тишлерската — дърводелската (от «тишлер» — дърводелец, изработващ предимно маси). Бел.NomaD. ↑

Нея нощ след екскурзията Владай се намърда у Галя. Бяха посвикнали на внезапните му пристигания и без да се зарадват кой знае колко, сложиха го до телевизора и му наляха в голяма чаша водка. Той си кротуваше, взрян в екрана, пускаше шегички, пийваше си от водката, тананикаше си наум една мелодия — хубавичко му беше. Като запривършва програмата, дори и не понечи да стане — напълниха му пак чашата... Това прозевки на домакините, това „лека нощ“ на говорителката, това, че стенният часовник у съседите удари дванайсет — все минаваше покрай Владай. Мъжът на Галя изчезна за малко, върна се по пижама, поразходи се напред-назад, но като видя, че не прави впечатление, обезсърчен се прибра в спалнята и си легна. Ето тъй Галя и Владай останаха сами.

— Време ти е да се ожениш — без надежда, че ще бъде послушана, рече Галя.

— Не обичам аз сватбите. Нещо пошло има — родители, приятели, дандании...

— Ожени се тогава тихичко. Намери си момиче, заведи го в малко градче, дето никой не ви познава, и се разпишете там.

— Не обичам аз семейството, Галя: роднини, приятели, дандании...

— Необходимост е. По-малката злина от двете. Да си сам, също не е работа. Човек не може да има чак толкова много в себе си, та да му стигне за цял живот.

— Омръзва, съгласен съм. И аз искам да се влюбя, но не се получава. Не ме лови. Пък и нещо се объркахте съвременните жени, става нещо с вас, дето не го разбирам, доминирате по изкривен начин, нещо не е в ред.

— Рекламации само на гишето — усмихна се Галя.

— Видя ли. И шегите ви такива.

— Много си се разпил — каза тя, като му наля за трети път.

— Прави ли впечатление?

— На мен не, но на Христо, пък и на Данчо... Скоро бяха у нас, говорехме си.

Галя очакваше реакцията му, щеше ѝ се да разбере дали Владай знае колко много пие.

— Никакви проблеми нямам с алкохола — незаинтересовано рече Владай, — никакви усилия не полагам. Просто си минава през мен и отминава. Друго какво ти казаха приятелчетата?

— Нищо особено... — Галя премълча нещо, реши по-късно да го подхвърли: — Ти какво работиш сега?

— Чегъртам една темичка — дребна работа и скучна, но ако успея, ще стана милионер.

— Практическа ли е?

— Силно практическа. Очистването на пясъка по плажовете с химически вещества. Поне в Европа никой не се е сетил — ако стане, ще е „бум“.

— Ти как се сети?

— Не знам... Май на една моя любовница майка ѝ някога това вършила по бургаските плажове — призори минавали с грабли. Момичето ми го разказа една сутрин в пет, като искаше да ме задържи. Нали разбираш — сантиментални номера. Като ти говоря така против жените, да не помислиш, че не съм им признателен — помагат много. Това, водката, не przede пред жената. Няма нещо, което да не ти хрумне, щом си с жена.

— Зависи как я ползуваш — отново се усмихна Галя. — Людмил има цели две, а пък от толкова време тъпче на едно място.

— Лети на едно място — мъдро уточни Владай. — Не е само той, всичките се скапахме. Уж хора щяхме да ставаме, за това уж се гласяхме. Днес един келнер вика: „Май, момчета, сте си смогнали на харчовете.“ Бая се притеснихме.

— Дали пък наистина не сме?

— Не сме. Чак дотам не сме стигнали. Ще капнем, преди да я докараме дотам. Няма все да ни върви. Попривърши късметът — много ни се изсипа, стига толкова.

— Не можем да се оплачем.

— Не можем. Но чак за смогване — това чак не. То си има хора за тази работа. Някой от нас и да го направи, няма да е неусетно — съзнателно, търпеливо ще го изработва, а то вече не е същото.

Галя реши, че е дошъл моментът да подхвърли онова, което премълча преди малко:

— Нали ти казах одеве — Данчо и Христо ни бяха на гости. Христо изгърси голяма тъпанарщина: сравнявал си останалите жени с мен и затова никоя не ти харесвала.

— Не е съвсем точен. Онази Галя от каньона — тя си ми е еталон, но ти също не отговаряш на този еталон.

— Не отговарям — съгласи се сегашната Галя, — никой от нас не отговаря. Все с възрастта се успокояваме, ама не е от годините. По друг някакъв начин се отдалечаваме от себе си.

— Няма друго освен време и пространство, ако попиташ Христо.

— Психика — каза Галя, — има психика, върху която се наслагват натрупвания. И понякога те са злокачествени.

— Галя, мислиш ли, че ако вместо цепелина имаше друго нещо, щеше да ни държи така?... Е, например, ако цвекло бяхме отглеждали него лято, или каньона ако бяхме завирявали, или друго?...

— Не знам. Много сме символизирали ония времена с цепелина, не мога да си представя нещо друго.

— Някой път, като си пийна, ми хрумва пак да се заемем с онази работа. Би трябвало да успеем този път — все сме учени, все сме шефове, всеки от нас може ей така да разпише материали. За връзките да не говорим.

— Понатежахме.

— Нищо, ще направим по-голям цепелин, ще ни вдигне.

— Това нали на мен първо го казваш?

— На тебе.

— Ласкаеш ме... Знаеш ли, с времето няма да се оправим. Време откъде ще намерим?

Владай помрачня внезапно:

— Знам, че с времето няма как, знам това. Сипи ми една водка.

— Няма ли да си тръгваш, Владай, три часът е вече.

— Гониш ли ме?

— Не, но...

— Остави ме тук, а... Няма въобще да заспивам. Утре, преди да сте станали, ще се измъкна, ще ида направо в института.

— Не ти ли се прибира?

— Не. Много високо живея.

— Владай, от жените ли се учиш на сантиментални шантажи по това време на нощта?

Той се усмихна на шегата, а след това стана сериозен:

— А може и да си тръгна.

— Тук, тук — разбърза се Галя, — полегни си на канапето. Сега ще ти донеса одеяло.

— Недей, Галя — той я погали по китката, — няма да спя.

Тя дръпна ръката си, не кокетно, а остро:

— Както решиш.

Излезе веднага от хола, пошумоля из банята и си легна.

Владай седя на стола, замислен за това, че не от липса на време няма да направят цепелина, не от някаква практическа, а от ей такава, кой я знае каква гледна точка, никога няма да го построят...

Както човек, спал добре през нощта, се буди от изгрева, тъй човек, пробудувал тъмнината, заспива при първия слънчев лъч. Седнал на стола и завъртял бавно мисъл на едно и също място, Владай се унесе в крехък покой. Лесно бе на входния звънец да го събуди. Той скочи, отиде до вратата и отваряше вече, когато се досети, че май не е удобно да отваря чужда къща. Слава богу, беше свой — онзи, Людмил. Той се вмъкна в хола бързо, разтревожен от нещо, без дори да се учуди от ранното Владаево присъствие.

— И тук, значи, не са — рече Людмил, — остава Данчо.

Галя влезе при тях, наметната с мъжка хавлия:

— Ех, че е рано! Какво се е случило, момчета? Людмил се сепна. Мислеше, че Христо е звъннал сутринта на Владай и той преди малко е пристигнал да търси тук чертежите... Така си бе помислил, а то какво излезе.

— Какво има? — потвърди съмненията му Владай. Людмил реши да се прави, че не е забелязал чуждото присъствие в този дом:

— Чертежите, ето какво. Чертежите за дирижабъла ги няма. Галя, в теб ни е надеждата.

Тя сви рамене:

— Нали знаеш, че си тръгнах от каньона с една чантичка. После дори багажа си не поисках. Впрочем, кой прибра тогава багажа? Имах едни дънки — кюнци, пак влизат в мода... Макар че — тя угрижено прокара длани по задника си — вече е все едно, надали ще ми послужат.

— Владай, а при теб?

— Откъде-накъде?

— И у нас ги няма. Христо ме събуди в пет, до шест и половина преобърнах цялата къща. Няма ги. Няма ги...

Грижата за изчезналите чертежи изпълваше Людмил почти всецяло, но оставаше все пак едно кьошенце, дето се бе настанила сега сензацията със заварването на Владай при Галя. Цял оркестър вътре в

Людмил свиреше разстроено, но полифонично реквием за чертежите, а една устна хармоничка неуместно писукаше пикантерийки.

— Значи, в Данчо ни е надеждата — каза Владай и тогава чак се запита за какво е все пак това аварийно дирене.

Галя бе помислила същото:

— Впрочем за какво са ти потрябвали тези чертежи по първи петли?

— Нали ви казах. Христо се обади.

— В Данчо, значи, ни е надеждата... — повтори Владай, разбирайки, че изчезването на чертежите започва да го безпокои прекалено силно.

„Търкаляли са се цяла нощ! — изписука хармоничката в ушите на Людмил. — Кой ги знае кога са се сдушили отново, ако въобще са прекъсвали... Виж ти, виж ти...“

„Ами аз? — запита се Людмил. — Аз да не съм по цвете?“

И тогава чак си припомни как заради реконструкцията на делтапланера смъкна нявга от тавана си цял кашон с книги и го занесе у Таня. Скочи веднага:

— Ще ме простите, излизам за малко. Сетих се за още едно място... Чакайте ме! — дочуха двамата вече от стълбите.

— Ще ида да се облека — каза Галя, — всеки момент ще дойдат Христо и Данчо.

Тя излезе, влезе мъжът ѝ — бодър, бръснат и одеколониран. И сутрешна гимнастика може да си е направил, а може и призори... с Галя... Не, по-скоро е било гимнастика.

— Какво сте се разбърмчали?

— Изчезнали са чертежите на цепелина — каза Владай.

— Ела в кухнята да направим по едно кафе и да препека хляб за детето.

В кухнята мъжът на Галя задрънча уютно с покъщнина, бръмна с мелачка, светна с тостер, затананика си мелодия.

„Ужас — помисли си Владай, — тази мелодия снощи си я тананиках наум, докато гледах телевизора.“

— Ти пушиш ли преди закуска? — попита го мъжът на Галя.

— Да. Добре, че ме подсети. Забравил бях тази заран.

Владай запали.

— А аз преди закуска не пуша. С кафенцето — да, но на празен стомах — никога. Чертежите, викаш, изчезнали. Не бойте се, ще ги намерите. Колко години минаха?

— Четиринадесет.

— Ще ги намерите! То е все едно някой да си е загубил тапията, че е служил войник. Трийсет години въобще не я виждал, забравил е, че има такова нещо, чак като му дойде време за документи за пенсия, тогава чак се сеца за нея. Бе, сигурен е, че е изгубена — но не, винаги я открива. Имам един приятел, хипарче едно, битълсче, в пенсионното работи, та то ми е казвало: чудна работа, какви ли не документи губят хората, а бележката от казармата всеки си пази.

— Направи сандвичите на детето и му ги занеси! — чу се гласът на Галя.

Мъжът весело се зае да прави сандвичите. Звънна се. Не беше Людмил, а бяха Христо и Данчо. Преди да ги вкара в кухнята, Галя бе им казала, че досега нищо не е открито, и те влязоха доста оклюмали.

— Не бойте се, момци — рече им мъжът на Галя, докато наливаше кафето. — Такива работи не се губят. Тъй в първия момент хората мислят, че няма да си намерят бележката от казармата, като им потрябва за пенсия, пък после я откриват. Та и с вас да не стане така.

Той сложи сандвичите в чинийката, отнесе ги и се върна:

— Тръгвам, момци, да не си изгубя службата, както вие чертежите...

И тръгна. Каквото кажеше — правеше го! Тримата помълчаха малко, посрбвайки от кафето. Христо пръв проплака:

— Ами сега?

— Людмил ще свърши работата — уверено рече Владай.

— В Людмил ми е надеждата.

Людмил обаче не бе свършил никаква работа. Още щом влезе при Таня и погледна библиотеката ѝ, разбра — не са тук. Таня внимателно пазеше цялата въздухоплавателна книжнина — преоблякла бе всяка книга в светлосиня (като небето, нали) подвързия. Но от чертежите и сянка нямаше. Каза му така:

— Нали един чертеж да беше донесъл — щях да направя стелаж. — При Таня нямаше грешка. Не би забравила тя такова нещо. Вярно, снощи не го подсети да се любят, но то е по друго.

Людмил си тръгна обезсърчен, оставяйки жената в покруса. Умееше да страда тя с болките на любимия човек.

И ето: петимата седяха в кухнята и си даваха безнадеждно ясно сметка, че е пропаднал дирижабълът. Бил е и го няма. Мислеха, че цепелинът е само символ, а пък то — всеки от тях е държал под възглавницата си мечтата, че отново ще се опитат.

— Туйто — въздъхна Христо, — свърши се...

— Ти как се сети за ония помпи? — попита Данчо. Христо хвърли кратък поглед към Владай — дали е разбрал за какво точно са му чертежите на помпите. Но не помнеше май Владай разходката край язовира.

— Не, не точно за тях. По принцип ми домъчня за дирижабъла — каза Христо и здравата се изчерви.

Влезе момиченцето на Галя. Нагласено и хубавичко, не приличаше на майка си, а приличаше на любимата кукла на майка си от времената, когато майка ѝ си е играла на кукли.

Кимна нацупено към мъжете.

— Мамо, ще изляза в градината.

— Излез.

Даже детето не ги разведри. Потънаха пак в размисли по изгубеното. Само дето проклетата хармоничка писна в ушите на Людмил: „Детето, значи, тук си било... Е, чак пък толкоз...“

— Чакайте! — викна внезапно Данчо. — Чакайте, постойте! — Тъй оклюмали седяха всичките, че призивите му бяха неуместни: — Стойте! Знаем къде са чертежите! Нали преди да заровим гондолата, взехме само мотора и перката, а другото си остана вътре. И касата е там!

В кухнята блисна неземна светлина.

— Стойте, чакайте, тъй беше!

— Никой да не мърда, да, спомням си, така е! Там са!

— Вярно, тъй излиза.

— Но защо тогава да стоим? Да тръгваме, момчета!

— Да вървим, какво чакаме още?

— Какво само се мотаем, на път, на път!

„Да вървим, да вървим — пишеше дори устната хармонична, — какво само му мислим, какво само одумваме, да разперим платната!“

Изхвърчаха като луди-млади, минаха през моя кабинет, дадох им на всичките бележки: фарингит, катар, подозрение за ангина или колитче — все добрички като мъничкия дух на домашното огнище болести, — всекиму по пет дни. А те ми дадоха ключа от апартамента на Галя и заръчаха да прибера дъщерята от градината. Гледах ги от прозореца как трескаво се блъскат в колата, следях ги с просълзени очи, милите, чак докато се скрият зад завоя, между „... платната“!

Изхвърчаха...

После минаха по службите си. Предаваха медицинските бележки и взимаха от бригадирските щабове към институтите кой кирка, кой лопата, кой бел — от багажника на Христо дръжките на инструмента стърчаха като пера на рай-птица.

Спряха чак в Ябланица да си купят халва и тъй като пощата се оказа в створ със сладкарницата, сетиха се да пратят телеграми до семействата си. Всеки прати по една, а Людмил, загърбен към тях, драсна още едно парче — прати и на жена си.

И пак полетяха по розовия асфалт към каньона.

За изминалите четиринадесет години каньонът здравата се бе състарил. Така става. С хората също е така — дълги години младееш, поддържаш теглото, самочувствието и силата, а внезапно се събуждаш една сутрин отпуснат, мрачен и дебел. И с каньоните понякога е тъй — безкрайни векове си бил здраво и бодро образувание в местността, свеж и внушителен си бил — не каньон, а камък, и изведнъж едно десетилетие опоска храсталака от темето ти, пресуши рекичката ти, стените ти започнат да се стичат в каменни ручей, вертикалът ти се килне, звярът те заобикаля, а за хората да не говорим. Каньонът много се зарадва на петимата, щом те връхлетяха, и дори се опита да се усмихне, но тази негова безпомощна беззъба усмивка само сви хорските сърца.

— Ех, братлета — въздъхна Галя, — не мога да го позная. Нали мъжът ми има едно приятелче в пенсионното, просто ми иде да съдействувам...

Никой обаче не пое горчивата шега. Мъчно им бе за каньона и се обвиняваха, че са го оставили на произвола на съдбата, захвърлили са го самотен във времето и ето сега резултатите.

— Нищо — рече Владей. — Като почнем новия цепелин, пак ще живне нашето каньонче.

— Ами да, ще се оправи.

— Като бебенце ще стане.

— Ще го излекуваме, ще го спасим!

За пръв път от толкова години някой казваше пред всичките на глас, че пак ще правят цепелин, а ето — приеха това като съвсем естествено, все едно че винаги са си го мислили.

Мушнаха се под скелето. И то, горкото, съвсем се беше смъкнало, украдено и прогнило. Поохкаха под гредите, припомниха си мястото, дето са заровили гондолата, и засвяткаха с инструмента. Много скоро първи капки пот западаха от челата им и заникнаха първи пришки. Нямаха те още онази опитност на хората от техния кръг,

нямаха ги вилните онези местенца, с които човек се обзавежда към четиридесетте в знак на капитулация пред традицията.

Но иначе работеха бързо, научно, би могло да се каже — знаеха под какъв ъгъл да замахнат с кирката, как да подхванат лопата, тъй че лостът първи род да е най-ефикасен, умно разполагаха силите.

Не се мина много време и кирката на Христо звънна в метал. Набързо разчертаха земята по контурите на гондолата, задълбаха от оная страна, дето би трябвало да се падат илюминаторите, стигнаха, поразчистиха — древното купе блесна с различни свои части.

Удариха едно желязо, удариха второ и стъклото неохотно се пропука, за да ги лъхне от тъмното пространство консервираният въздух на тяхната младост. Вдишваха го опиянени — въздухът бе поселски, по-тих, по-мамещ към нещо.

Дифузията на нявгашната и днешната атмосфера произтичаше бавно: някак внимателно днешната въздушна среда приемаше госта от миналото, но както и да е — и това се свърши, купето се изпълни с пространствата на 1978 година и Владай като най-кльощав се промуши през илюминатора.

Вътре, в полутъмната, той видя, че всичко си е в ред, точно както беше тогава. Но сега то изглеждаше невероятно мизерно и самодейно, тъй домошарско изглеждаше, че Владай си рече: „Само заради тази наша мърлявост не е излетяло тогава — небето не ти е земя, небето не може да приеме всичко.“

Откри касата с напипване и я подаде навън. Измъкна се с усещането, че излиза от място, където не е трябвало никога да стъпва.

Наведоха глави над касата — желязна кутия от кръчмарски тезгях или селска поща — нищо и никаква кутия, а пазеше още творчеството на младостта им, само че бяха загубили ключето към своето минало, в какъвто смисъл се изрази Галя и веднага след това се смути от мелодраматичността на репликата си. Добре, че мъжете или не я чуха, или се направиха, че не я чуват, улисани около касата.

Пробваха с кирките, пробваха с инструменти от колата, пробваха с всички свои ключове — не поддаваше стоманеният паралелепипед и решиха тогава да го закарат в столицата — град, в който и по-големи чуруци са се отваряли.

— Да позатрупаме гондолата, а? — попита Данчо.

Не му отговориха и тогава той рече:

— Защо да я затрупваме. Няма от какво да се срамуваме.

И влезе последен в колата.

В София пристигнаха чак по тъмно, не им се занимаваше с кутията и се разотидоха всеки по пътя си, а Людмил при жена си. Чак в антрето се усети как по погрешка се е прибрал у тях си и за първи път се замисли доколко обича Танчето: зачестиха странни прояви — ето вчера забравиха да се любят, сега пък сбърка и се прибра вкъщи.

Жена му също се учуди, че се връща тъй рано след телеграмата, но с нищо не показва това, размени няколко думи и продължи да чете своята снощна книга.

„Какво ли толкова чете?“ — запита се Людмил, когато тя излезе за малко от хола. Оказа се, че тя чете книгата „Война и мир“ — роман дълбок, велик и непрочетен още от Людмил.

„Как тъй? — рече си той. — В небесата летя, откривам разни неща, а книгата «Война и мир» не съм прочел нито веднъж. Съдържанието знам и филма съм гледал, а самата книга — ето на — сигурно цял живот е била на една ръка разстояние от мен, пък не съм протегнал ръката.“

— Знаеш ли какво — каза той на жена си, — я като прочетеш тази книга, дай да я попрехвърля. От гимназията не съм я разгръщал.

— Че вземи я чети.

— А ти?

— И аз също.

— Аа, да... — отвърна неутрално Людмил, усетил скрита уловка в тази неясност.

Жена му обаче бе съвсем безхитростна:

— Стигнала съм до трети том, първите два са на нощното шкафче.

Ето как за първи път от много време насам те се занимаваха до късно с едно и също нещо в леглото.

И въобще нея вечер след посещенията на каньона всички бяха обхванати от небивали настроения, случваха им се странни неща. Владай например пи чай и после си легна.

Галя влезе във входа с неприятната мисъл, че ще трябва да дава на дъщерята и мъжа си обяснение за внезапното си изчезване, но вместо с мрачна тишина апартаментът я посрещна с поток от добре подредени звуци.

Влезе в хола: дъщеря ѝ, това как да е, унесено манипулираше с клавишите, но мъжът ѝ бе невероятен облечен в отдавна забравеното сватбено окъсяло костюмче и сложил черна папийонка, подпрян с лакът на пианото, той очакваше края на интродукцията и своя момент.

Галя също се понапрегна. Мелодията ѝ бе позната, но кой, кой... Верди, онзи, Джузепе, „Трубадур“... Или онзи, Бизе... Онази, „Кармен“...

— Мой капитан... — поде мъжът, без да ѝ обърне внимание.

„Точно тъй, разбира се, арията на контрабандистите“ — светкавично се досети Галя и веднага подхвана заедно с него:

*Мой капитан, мой капитан,
май любовта се подигра със вас...*

Пяха дълго, до пълно всеотдаване и заспаха със съня на чисти пред небосвода хора.

... Данчо завари своите тримцата заети с трудна задача — правеха плакат за класната стая на другия му син Методи. Плакатът трябваше да внушава на четвъртокласниците любов към положителните науки, ето защо точно на Данчовия човек бе го възложила другарката. Бяха стигнали до огромна колба, изрисувана върху кадастрона в жълто, и червена лента, излизаща от колбата. Лентата чертаеше прочутата формула на Айнщайн и Данчо веднага се досети, че тук поне Кирил си е казал думата. Всичко останало обаче бе слаба работа — доверие не внушаваше, камо ли пък любов.

— Я дайте — размести той семейството си и стиснал здраво четките, не щадейки боите, за не повече от три часа създаде платно в стил хиперреализъм, но по-стоплено, в стил абстракционизъм, но по-предметно и понятно, в стил кич, но кич с авторова дистанция, кич, самоотричащ себе си по тънък начин. С две думи — платното далеч надминаваше малката поръчка на времето, като същевременно я изпълняваше, обобщаваше големите истини, покриваше вкуса на първия естет и радваше окото на простия зорък човек, довел окото си на отдих в изложбената зала.

Конкретното изображение само на пръв поглед можеше да бъде оприличено на нищо, иначе си личеше, че художникът е надникнал във

вътрешността му и отвъд нея, защото онова, което бе нарисувано, не бе самото то, а само повод на твореца да сподели какво мисли за този и онзи свят. Личеше си веднага, че ако не точно това, а каквото и да е друго нещо бе нарисувала тази ръка за целуване, пак щеше да е видна глъбината и неподозираността на душата на притежателя на тази ръка.

Жена му дълго не можа да заспи след всеобщите възторзи. Все ѝ се привиждаше как клинка брадат и мърляв нейният мъж по кръчмите с непродадени рамки под мишница, или пък още по-лошо — виждаше го сиятелен и смогнал на харчовете си. Второто видение я накара да се надигне призори, да излезе на балкона, да драсне една клечка и да я доближи до ъгъла на кадастрона. Картината пламтеше бавно и разнолико — всеки цвят по своему. Тя даже и не изгоря, тя се превърна в пъстър прозрачен обем, запазил информацията за това произведение. Сутрешното движение на въздуха отнесе закодираната картина във висините, където вече бяха цепелинът, Толстой, Бах, двамата контрабандисти, Айнщайн, може би Наполеон и Верди и кой знае кои още.

Най-странно обаче прекара тази нощ Христо. Странно и по-иначе. Не че и него не го засегна витаещата над града любов към музите. Напротив — щом се прибра с касата под мишница, той веднага включи телевизора и гледа известно време волната програма от европейското първенство по фигурно пързаляне. Обаче писъмцето от председателя и тази каса не го оставяха да се наслаждава спокойно на двойния аксел и крака. Угаси телевизора, забърника касата без никакъв успех. Няколко микрона стомана го делиха от чертежа на помпите, но останаха непреодолими тези микроци. Ключенцето, ключенцето... Той даже нямаше да краде от Людмил, щеше само да хвърли едно око и после всичко сам. Едно ключенце само му трябваше от чуждите проекти — това само, иначе останалото не му е проблем — винаги неговите чертежи са били по-чисти от тия на останалите, винаги ги е правил по-навреме. „Дар божи е това ключенце — чу той гласа си нейде отстрани. — Дар божи е, моето момче, а теб те е отминал бог. Ако бяха те дарували, ти с твоите способности досега, ехее, къде да си стигнал, да си смогнал на харчовете си досега...“

— Не — възропта си Христо. — Това с харчовете — не! Та тия помпи не са нужни на мен, а на хората. Това е истината, на хората са нужни. Крие се истината, преоблича се като честна мома — уж за тебе

е само, уж ти само ще я имаш, а всъщност е толкова едно курве, което, преструвайки се, че теб прави щастлив, всичките ги прави щастливи. Ами ако е тъй, курве ли е пък тогава, щом ги прави всичките щастливи, а не теб само? Ама че дилема — ако теб само те радва, значи, е честна, а ако е за всичките — бягай далече. Че защо пък да бягам? Ако е полезна, защо трябва да бягам...

Тук Христо съвсем се оплете, съвсем забрави коя точно истина сравняваше с курве — онази, за помпите, дето все му бяга, или пък истината, че онова, което е от негова полза, е от полза и за другите и по тази причина не бива да бъде сравнявана с лоша жена, а с ключе, каквото Христо няма. — Ето — Людмил го има ключа — и за помпите, и за друго, и любовница има! И Владай го има ключа, защото все ги измисля едни, та го позлатяват, а той си криви капата. И Данчо май го има — посочи си една жена — обвързана и с дете, посочи си я и си я получи. И Галя има ключ, защото... Е, защото е Галя. А той, Христо, нищо си няма — нито ключе, нито любовница, една жена има — и тя по санаториумите.

Ритна с все сила кутията и разхлипан от болка в крака и по себе си, наметна якето и хлопна външната врата зад гърба си.

Тръгна по улиците. Мислеше, че не знае къде отива, а то вече бе известно — като човек, който за хиляден път върви към познато място, той уверено и напряко крачеше към кварталната, но на съседния чак квартал кръчма — заведение, което не бе виждал до ден днешен, камо ли пък да бе стъпвал в него.

Със сигурност бутна вратата и нито жълтеникавите лица на клиентите, нито нездравият шум го смутиха. Отиде направо на рафта и с глас, от който сам се стресна, рече ето така:

— Хей, кръчмарю, дай една ока вино.

„Не му личи — помисли си кръчмарят, — пиан е като кютюк, а въобще не му личи.“

— Седнете някъде, гражданино, ще ви сервирам. Христо се огледа. Масите бяха препълнени, една само предлагаше свободно място и той се упъти натам. Без да пита, се тръшна на стола и чак тогава хвърли поглед към сътрапезниците си. Веднага си личеше, че те са разделени на две компании. Едната се състоеше от мъничко напористо мъжле с бодра мускулеста лисина и завидно пъргави (под масата обаче) ръце. Ръцете шареха по лявото бедро на дебела жена, тъй

откровено миловидна, че Христо дълго не можа да откъсне поглед от чипото носле над извезаната горна устничка.

Май съзерцаваше по-дълго от приетото в това заведение, защото мъжлето го кецна по глезена — добре работеше то под масата, няма що.

— Ах, да — съвзе се Христо и се обърна към другата компания, която се състоеше от един само човек. Човекът бе остриган ниско, бе с волеви челюсти и с поглед, отпратен далеч оттук — на нейде, дето бе хубаво, уютно и имаше нужда сега от него.

Тоничко да разбираше от учението на Ломброзо. Христо не би разменил нито дума с човека. Но не разбираше, пък и от половин час насам бе изцяло под властта на външни сили:

— Ще позволите ли, приятелю — рече той на странния си съсед, — да ви наля от моето?

Човекът погледна право през него:

— Ако ще имам възможност да ви го върна. Разменяха по този начин реплики, Додето най-сетне кръчмарят не им припомни, че са последните двама в заведението. Цупиха се четири-пет бутилки за из път и излязоха покорно. Пътят им впрочем се оказа много дълъг — пресякоха улицата и седнаха в отсрещната градинка. Приятелят на Христо отпуши първото шише по странен начин — духна върху тапата, подхвана я с нокът и готово. По същия лек начин те двамата се справиха със съдържанието. Нейде към третата бутилка Велико, така се казваше Христовият побратим, стъпи на пейката и друсна четири стихотворения от Шандор Петьофи.

Разхълца се, от вълнение или друго, и Христо използва паузата — стана, поклони се и изрецитира текста на песничката за цепелина.

Това произведение извънредно много заинтригува Велико, той дори и да хълца престана, а заразпитва за предисторията на стихотворението.

Христо разказа оттук-оттам по нещичко, излъга, че те двамката с Галя, нали разбираш, от гледна точка на секретност не каза какво има в касата, ограничи се с това, да спомене, че е извънредно ценно, но не може да я отключи.

— Любезни! — стана церемониален Велико. — Води ме, води ме веднага натам. Съдбата те изпрати в ръцете на човек, който ще ти бъде полезен.

Христо тутакси поведе своя побратим към дома си и когато взе да търси на стълбищната площадка ключовете, Велико направи великодушен жест:

— Остави това на мен.

Измъкна от ревера си значката на футболния отбор „Палермо“, изви игличката и отключи вратата.

След малко, разположен удобно в креслото и с касата на колене, Велико сърдечно въздъхна:

— Да, случил си, любезни. Ако все още има свободен по тия каси майстор, това съм аз.

— Но хайде, действуйвай!

— Треперят ми ръцете. Трябва да пийна нещо.

И те пийнаха... И ръцете им спряха да треперят. И им се доспа. Решиха да подремнат някой час и тогава да се заемат с работата.

Когато Христо се събуди, дълго държа главата си под студената струя и едва след туй се зае с рекапитулация.

Първо на първо, липсваха обувките, немските, и винтягата, попивката от бюрото и в комплект — сувенирният нож за разрязване на книги.

Второ на второ, касата, касата я нямаше.

И трето на трето, но не на последно място, побратимът му Велико бе си тръгнал завинаги, без да се сбогуват... Ех!

Христо отвори широко прозореца, подиша, наля си голяма чаша студена вода — изпи я и внезапно се почувствува свеж и чист, както от много отдавна не се беше чувствувал.

Той знаеше — вече няма друг избор — те ще правят нов дирижабъл!

Един ден, въвел най-сетне заместничката си в своите работи, със стария, от баща ми още, сак-вояж, чиято скъпа, изтъркана кожа и лек мирис на болница отдалече издаваха благородната ми професия, аз потеглих към гарата.

Обичам да съм точен, но дезинформиран от „Бюро справки“, хванах влака в последния момент и докато се клатушках по коридорите от опашката до своя вагон, зърнах доста познати лица — на бивши мои пациенти навярно.

Мястото ми се случи в празно купе — странно, че по това време на годината пътуваха толкова малко хора, много странно.

Какво да ви кажа — пътят премина бавно и скучно: няколко вестника, във всеки следващ от които имаше все по-малко за четене, лек флирт с немкинята от съседното купе, още по-лек обед във вагон-ресторанта.

С облекчение слязох на плевенската гара.

Казах на шофьора на таксито към кое село да кара и на кой километър да отбие от главния път.

— Към цепелина ли? — равнодушно попита той и тогава подразбрах, че онзи каньон вече не е тайнството на петимата, а сериозно и популярно в този край предприятие.

В телефонните разговори с Галя и мъжа ѝ, в настоящите им писма имаше намеци, че групата действително се нуждае от лекар, но онова, което видях, след като шофьорът отби от главното шосе, направо ме изуми.

Бях си представял каньона като интимна гънка в местността — тясна полянка, пресечена от ручей и оградена от скални отвеси. Нищо подобно — мястото бе много широко и човек трябваше да завърти глава наляво и надясно, за да види, че наистина го рамкират ниски каменни валози. Но най-вече ме изненада заселеността на това място — в дъното на пейзажа имаше кокетно селище от бунгала и коминът на една барачка димеше тъй откровено, сякаш изписваше по небето „бира-скара“.

— Към лагера ли? — попита шофьорът.

— Предполагам, че да.

Грайферите захрупаха по импровизирания, но вече поуталожен път. Слязох от колата и преди да се подвоумя накъде да тръгна, видях върху едно от бунгалата емблемата с червения кръст. Вратата бе отворена, вътре нямаше никого и нищо, на масата ме чакаше бележка:

„Остави си багажа и веднага идвай при нас.“

Но къде са те, при кого да ида?

Излязох навън и видях горе над къмпинга завирено пространство, в което се чипуркаха дечурлига.

Кирил, Данчовият син, ме позна и весело изскочи от водата:

— Я, кой дошъл?

— Къде е баща ти?

— Те са там, на строежа.

Хвърлих още един поглед наоколо. Чак сега забелязах пълното отсъствие на какъвто и да е намек за цепелин.

— Оттатък са — в каньона. Сега ще ви заведе. Кирил се облече със скорост, каквато досега не бях виждал у деца, измъкнати от водата. Хвана ме за ръка и ме помъкна през трънаци и стръмнини. Стигнахме до каменен ръб — това бе съвсем друго нещо — стръмни сипеи, тясна ивица земя, липсваше само рекичката от техните разкази.

Кирил с лекота четеше мислите ми:

— Реката я отбихме към жилищния квартал. Значи, този каньон бе индустриалната част. Впрочем това си личеше — озъбеното арматурно скеле, по което тук-там проблясваха искри и сгъстената форма на пурообразен предмет в сърцевината на скелето вдъхваха доверие. Работата бе поставена на широка нога — долу в ниското бръмчаха камиони, разтоварваха своето и хукваха по обратния път; в сребристи химически очертания блещукаше нещо, може би газохранилище; складове с ламаринените си вълнообразни стени и покриви излъчваха заможност. Хора в яркожълти пластмасови каски мъждукаха сред всичко това.

— Как ще се спуснем?

— Тук има аварийна стълба.

Желязната, оградена в обръчи стълба бе по-малък проблем за Кирил, отколкото за мен, но и аз най-сетне стъпих в дъното на каньона.

Направих няколко крачки към скелето и нейде отвисоко чух гласа на Галя:

— Докторе, докторе! Докторът пристигна! Чакай ни долу, докторе.

Седнах на топлата, миришеца на зряла индустрия земя и извадих цигарите.

— Недейте — спря ме Кирил, — тук не бива. След петнадесет минути, точно в дванадесет, се счу камбанка и работниците започнаха да се спускат по арматурата — бяха много, може би петдесетина.

Повечето тръгнаха към жилищния район, а една групичка забърза към мен. Запрегръщаха ме моите хора: Галя, мъжът ѝ, Владай, Данчо, Христо, Людмил, жените на тримата и после, някак набързо, още една жена, която не познавах, но чиито идеално сферични гърди ме накараха да трепна.

— Добре, че дойде.

— След електродите, втората голяма радост за днес.

— Мъчим се тук с един фелдшер цяло лято. Поведоха ме по пътя, който вече познавах. Столовата, макар и на открито, бе добре наредена — чисти пластмасови столове и масички, прилични прибори, подозираната от мен скара и неподозираната бира „Радебергер“.

Лицата на моите приятели излъчваха онази светлина, която гарантира пълно отсъствие на чернодробни заболявания, на сърдечни и човешки пороци. Сполучлив режим на работа и почивка излъчваше всяко тяхно движение. Май нямаше да съм много зает тук, тъй ми се стори.

— Докторе — започна Владай деловия разговор, — сигурно те е учудила нашата настояща покана, но делото, както виждаш, се разрасна — от лекомислен опит за прекарване на ваканцията, от хоби, се превърна в нещо по-сериозно.

— Изненадват те сигурно бунгалата, цивилизацията, комфортът — допълни Галя. — Стана някак само по себе си. Никого не сме агитирали, знаеш ли, ей тъй решихме, първо петимата само, после извикахме и семействата, а постепенно се навъртяха познати и непознати — лагерът сега е почти сто души.

— И всички са на обществени начала — поде Христо, — до един са в редовната си отпуска. Плащане — никакво! Сами си идват — „може ли да поработим при вас, вижда ни се интересно“.

— Отначало ги връщахме — каза Людмил, — но те се настаняваха ей тук, правеха си бунгала до нашите, децата им се сприятеляваха с нашите деца.

— И помагаха — намеси се Данчо. — Кой с материали, кой с ум, кой с работа, кой с връзки — как иначе щеше да стане цялата тази работа... Та затова те извикахме. Макар и да нямаме никакви законни отношения с доброволците, все пак страх ни е — строеж е, всичко се случва... Пък и полетът наближи... Ти видя ли си бунгалото?

— Видях го, благодаря ви.

В далечината звънна онази далечна камбанка и те бързо се надигнаха.

— Днес се поразходи наоколо, почини си. Довечера ще си поприказваме по-нашироко.

От въздуха ли, от пътя ли, легнах си надвечер, преди да ги дочакам, и се събудих чак на другата сутрин.

Събуди ме дрезгава мелодия, излязох и видях, че близо до шосето се бе настанил панаир. Край панаира вдигаха прахоляк децата на заселниците, а самите заселници дялаха дървени шишове, режеха късове месо, проверяваха час по час дали ракийката изстива нормално в реката.

От своите познати видях само Христо. Седеше на стълбата пред бунгалото си с поглед, зареян към шосето. Отидох при него.

— Къде са нашите?

— Но обекта — каза Христо. — Другите днес си почиват, но ние бързаме. Полетът е насрочен след четири дни, а сума ти нещо има за доизпипване.

— А ти?

— Чакам председателя. Той обикновено всеки неделен ден е тук. Знаеш ли, докторе, в началото още, като му поисках по-дълъг отпуск, се присмя: „Заради помпите, вика, само те пускам в тази авантюра.“ А веднъж пътем се отби насам и го хвана и него нашата краста. Не пропуска свободен ден, даже...

По пътя се зададе черна волга и Христо, без да довърши, запраши насреща й.

Тръгнах към изкуственото язовирче. В неделния ден то бе окупирано от възрастните. Клечаха на брега с въдички, пушеха мирно, бърбореха си.

— Докторе! — подвикна един. — Пуснахме преди три седмици хайвер, дали е станала рибата?

— Не зная — отвърнах му, — не е по моята специалност.

Канех се да се поразходя до обекта, когато видях самотна и красива да седи под един храст онази жена, чието докосване ме накара да трепна.

— Да приседна до вас?

— Разбира се, докторе, много ще ми бъде приятно.

— Откъде ме познавате?

— Людмил ми е говорил за вас. Аз съм негова бивша любовница.

— И в качеството си на такава сте тук? — не успях да прикрия изненадата си.

— Да — дръзко рече жената. — В качеството си на такава. В качеството си на онази, която единствено е знаела колко му е необходим цепелинът. Та аз дълги години му заменях цепелина, докторе.

— Вие сте една достойна жена — стиснах аз ръката ѝ.

— Благодаря ви... Докторе, ако не ви смущава, ще ми кажете ли на колко сте години?

— На шестдесет и две. Много ли ви се виждат?

— Признайте си първо как ви се струва цялата тази история — тя направи с красивата си ръка една панорама, обхващаща и битовия, и промишления квартал — и тогава ще ви отговоря.

Позамислих се.

— Вижте какво. Не съм психолог и макар да имам една продължителна специализация в града, в който е работил Фройд, твърде съм далеч от всичките тези теории за комплекси. Аз съм твърд, категоричен, ако щете — вулгарен материалист и именно заради това сам не мога да си обясня защо намирам в тази фантастична история нещо съвсем реално и естествено... Това мога само да ви кажа.

— Да... — въздъхна жената. — И с мен е така, и с всички тези, които ги наричат тук „доброволци“. Значи, не е някаква масова психоза?

— В никакъв случай. Ето, чуйте писъка на дърворезачката от отсрещния каньон. Дори звуците са твърде материални, за да бъде психоза.

— Това е кислород, докторе, но в останалото сте прав. Тя се надигна и под блузката „Пума“ заиграха двете идеални полусфери.

— Ще ида да прибера Людмил, преди да са се върнали. Съвсем се занемари от работа, горкият.

Ето че пак останах сам, но вече не ми се ходеше към скелето. Бавно се спуснах до панаира.

Имаше нещо от детството ми в тези изгонени от големите градове бедняшки нашарени въртележки на ръчна тяга, нещо печално имаше в жената-риба — когато бях дете, дори опашката ѝ изглеждаше къде-къде по-млада. Нещо сантиментално-героично имаше във винстоните на стрелбището. Вдигнах една и прочетох върху приклада „1872“. Прицелих се в тренчето, а ударих маймунката...

Четири дни по-късно, в ранни зори, бях със сак-вояжа си в каньона. Скелето бе смъкнато вече и цепелинът, внушителен и нетърпелив, се крепеше само за пилоната. Всичките стотина жители на селището и доста гости бяха вече тук — очакваха моите приятели. Скоро те се зададоха, обкръжени от семействата си — крачеха в тиха, силуетна група. Бях си подготвил в единия от складовете койка и апарат за кръвното. Минаха един по един Галя, Владай, Данчо, Людмил, Христо, милите... Налягането им бе в подозрително нормални граници, но аз отдавна вече знаех как развълнуваният от предстоящо събитие човек мобилизира всичко в себе си, кръвта си дори. Пулса им също си го биваше. Сърцето на Владай с нещо едва доловимо не ми се харесва и преди още да му го кажа, той ме погледна с огромни детски очи:

— Докторе, моля те.

— Няма за какво, Владай, здрав си като желязо.

— Нали... — скочи той радостно от койката. Тръгнаха към стълбичката, увита около пилоната. Там се разцелуваха с жените и децата, извърнах глава да не гледам и видях бившата любовница на Людмил — скимтеше, опряла гръб в палатката с радиостанцията, и сякаш цялата палатка също хлипаше.

Покачиха се един по един в гондолата, затвориха люка и неочаквано се отделиха от пилоната — тъмният силует бавно запълзя към небето. Погледнах за миг към Таня — нямаше я.

Досетих се, че е при радиста, влязох в палатката и я видях там — хипнотизираше човека със слушалките, опитваше се по лицето му да разбере какво чува той.

Излязох отново навън. Цепелинът не бе се отдалечил много. Изглеждаше посмален наистина, но пък ранното слънце сякаш само към него проявяваше интерес — всичките си лъчи бе обърнало нататък. Забръмча двигателят — бяха задвижили перката и плавно заплуваха нагоре и на североизток. Скоро ръбът на каньона ги скри,

младите се закатериха по аварийната стълба да наблюдават от платото, а аз се върнах в палатката на радиста.

Лицето му изглеждаше и весело, и озадачено.

— Какво става? — попитах го, но той не ме чу. Викнах по-силно.

Радистът свали едната слушалка.

— Какво става? Чувате ли ги?

— Чувам ги... Трезви ли бяха, докторе? Въобще не искат да си говорят с мен.

Подаде ми слушалките.

Връзката бе прекрасна. Сякаш че ей тук, в тази палатка, пееха сега песничката си. Като я свършиха, им се обадох...

— Галя, Владай...

Отвърнаха ми с бурен смях.

— Ти ли си, докторе? — обади се Данчо. — Предай на земята, че се чувствуваме идеално.

— Накъде отивате? Смяхът стана още по-силен.

— Чухте ли го — превиваше се Данчо, — пита накъде отиваме.

А накъде отиваме, момчета? Накъде всъщност?

— Докторе — обади се Людмил, — аз съм на щурвала. Пътуваме към Горна Оряховица.

В гондолата избухна сатанински смях.

— Докторе — надвика смеха Людмил. — Таня нали е край теб?

— Да. Искаш ли?...

— Няма нужда — прекъсна ме той.

Таня се измъкна от палатката. Как ли усети?

— Докторе — ревна Христо, — кажи на твоя приятел веднага да се качи при нас! Галя и Владай се целуват.

Този пък не бях го чувал да се шегува досега.

— Не е вярно — в един глас и като че ли наистина от двата края на гондолата викнаха Галя и Владай.

Радистът от доста време ми правеше знаци и му подадох слушалките.

— Ел-зет, ел-зет. Тук земя. Докладвайте координатите и курса!

Повтори го няколко пъти и ми върна слушалките:

— Не искат да си говорят с мен.

— Галя! — извиках аз. — Къде отивате?

— Не знаем, докторе — отговори Людмил, — апаратът не се подчинява.

— На каква височина сте?

— На надпроектната, докторе. Няма да ти кажа точно на каква, защо...

Гласът му прекъсна.

В слушалките се чуваше неутрално писукане, а постепенно влезе някаква радиостанция — предаваше утринна гимнастика на древния латински език. После и това изчезна.

Радистът грабна слушалките и целият облян в студена пот, започна да крещи, да върти копчетата, да прослушва всички ефир...

— Прекъсна връзката — каза Людмил, — много сме високо.

— Наистина ли цепелинът не се подчинява?

— Още от десетата минута.

— Хаотично ли се движим?

— Не. Цепелинът има своя цел.

Земята под тях приличаше на теме на изключително глупав човек.

— Как ще се върнем?

— Като се качим достатъчно високо, външната температура ще свие хелия и ще се спуснем.

Владай погледна термометъра.

— Това би трябвало да стане много отдавна — тихо каза той, — а продължаваме да се издигаме.

Рееха се в черно-синьо небе, а изгревът далеч под тях лъхаше на естрадна песен.

— Ето го! — извика Галя. — Ето го! Той ни чака.

Право към тях, позастарял, позагрубял, но сърдечен, плуваше из рехавата йоносфера онзи нявгашен техен дирижабъл...

ЧАСТ ВТОРА
ДОПЪЛНЕНИЕ КЪМ ЗАКОНА ЗА
ГРАВИТАЦИЯТА

1

През лятото на 1978 година беше настъпило време да искат от хората повече, отколкото те могат.

А хората вече и на това бяха свикнали: поизнервени вътрешно, но иначе прилични, приемаха всичко. Континентите вибрираха с напрежението, предизвикано от търсене на преждевременна истина, въздухът бе натежал от изгорели земни недра, а опустошеното земно кълбо потръскваше краищниците на сушата в умерени, добре узрели амплитуди.

Из пространствата зигзагообразно скитаха извънземни веселяци, които и по време на полет не се разделяха с посудата си. Техните чинии предпочитаха да се появяват по-често пред очите на простия земен човек, но главно интелигентите се интересуваха от тях — едно противоречие, чийто смисъл щеше да стане ясен по-късно.

Гръмотевичните бури се бяха настанили стабилно над разглезания континент, произведен в Европа и наречен също Европа, но светкавиците не падаха върху гръмоотводите. Светкавиците бяха изгубили общия език с гръмоотводите, ала човечеството бе тъй старателно безгрижно, че не забелязваше този неприкрит знак. Вярно, че всеки бе твърде зает със себе си, но поне в повърхността на тревогата можеше да се надникне, а никой не надничаше, за да види колко е ясно всичко — спортистите спортуваха до всеотдайна съсипия на организма си, неспортистите все по-рядко размахваха крайници. Жаждата за дълголетие бе утолена от починалото предишно поколение...

Постепенно хората се отказваха от пътуване с кораби през океана, от кацане на Луната, от разговори за неща, в които те не присъствуват.

Категориите, които човек бе измислил, за да прецапа с тях като с кокили през прибързаните си открития, се оказаха къси, както къси са и краката на лъжата, но нагазил вече в благодатта, никой не искаше да захвърли кокилите и тъй, всеки шляпаше през собствения си живот,

оставяйки кръгове много различни по диаметър, но изключително еднакви по краткотрайност.

Ето, точно в такава сложна обстановка парашутираха към повърхността на земята Галя, Людмил, Владай, Христо и Данчо след страхотния взрив.

Тъй споменати заедно, тъй заедно вписани в пространствата на един и същи миг, петимата би трябвало да летят и надолу единни, както летяха нагоре, но ето на — вместо да ги обедини, както никога досега, катастрофата ги разхвърля на разни страни, защото моралът си е морал, а стихията си е стихия — двете страни на едно противоречие, накарали доста мъдри несретници да похабят живота си в помиряването им...

В отвесния им път ги подемаха различни вейния, шляеха ги насам и натам. Съдбата, подлата, бе решила вместо героична праволинейна смърт да им поднесе отсрочка. И те, без това да им прави чест, използваха възможността да отсрочат. С нокти и зъби се ловяха за всеки повей, планираха всякой според способностите си и самообладанието си, кой по-скептично, кой по-ангажирано, а Людмил, разбира се, плуваше в свои води — успя нейде на десет хиляди метра над земята да смъкне сакото, съблече и ризата, а оттук нататък вече нямаше проблеми за този майстор на делтаплана. (От лятото на 1978 година дори делтапланера започнаха да наричат делтаплан.)

Синевата спокойно свистеше през илиците на ризата, ръкавите сполучливо балонираха, компенсирайки разликите в налягането, под нозете на Людмил се очертаваше мек летен ландшафт — пожънати ниви, палметни овощни градини, микроязовири сред кротките селца. Не се виждаше и далекопровод с високо напрежение в този район, та само широката автомагистрала смущаваше Людмил — там само не трябваше да се приземи.

Опитвайки да се отклони от претовареното шосе, той постигна с лек ляв вираж още по-полегатото движение, напипа удобен въздушен поток и полуизлегнат върху му, се загледа в земята.

Странно, териториално-селищната система, към която летеше, грабна толкова силно вниманието му, че той в един миг забрави катастрофата. Не че търсеше място за кацане — тук всяко място бе удобно, всяко го мамеше със свойска прегръдка. Имаше нещо

непостижимо близко в тези полуравнинни поля и градини, в тези долепени едно до друго селца.

Единственото, което продължаваше да го държи нащрек, бе коварната аутострада — тя му пречеше да се съсредоточи, да разкрие съкровената истина, витаеща в момента под него.

Опита се да свие още малко вляво, но внезапен полъх на нисък вятър го отпрати в обратна посока — към селото, което смяташе да заобиколи. Вятърът, а по-скоро не той, нещо друго, което се намираше в самия Людмил, го адресираше именно към това село, към стопанския двор, към купите със сено.

Бухна се в най-високата, за миг изгуби съзнание от тъй далечния мирис на детство, а сетне отвори очи, пързулна се към земята, прескочи няколко кравешки лайна, облече ризата си спасителка и тръгна към изхода.

Спря го гласът на пазача:

— Милчо, укьовото, ти ли си? Мале, мале, мале, не можах да те позная. Че как си се промъкнал? Нали уж цел ден седа тук у камите. Нали съм пазач, укьовото, нали ме преквалифицираа у ТЕЛК-а, та седа сеги те тук за пенсията, ама оно не бърза. Я влез тук на ладовина, укьовото, я какво си наедрел, макя ти виде ли те, или идеш от спирката. Кам ти багажа? Я седни де, а седни, да прием по ракийка. То нашата, нали си я знаещ, не е за пред ора като тебе, ама като немаме друга... А тъй, дай да му опнем по глътка. Оно е жега, ама нали казаа она денка по телевизията за топлинния баланс на народите у Средна Азия. Они със зелен чай балансират, ама оно като немаме зелен чай — дай барем с ракийката. То какво ли имаме и ние освен тая магистрала, изгори ни тая магистрала, укьовото, се ни закопа. Я викам на макя ти: „Милчо нема да ни остави, сестро, стана голем човек, ще помогне.“ „Мани — вика ми, — само му е до тая магистрала. Они там големи неща вършат, само им е до нашите пакости.“

Па те го — дойде си на село, че помагаш на назе. Дай по още една. А думай сега, отгоре ли ще я минаваме, или с подлезо. Скина ни нервите тая магистрала, укьовото, изкъорави ни оптимизмо. Бе тръгнала работата, ама оно много добро не е на добро. Ние сме си виновни — зеанааме за голем залък и ни го натикаа. Прости ора сме, укьо, прост народ сме. Да беаме знаяле напреде, да беаме прогледнале, ама нали това ни е на назе, че не моеме да гледаме по-напред. Това му

е, укьо, я дай да ти сипа още една, това му е то на селянина, че година напред мое да гледа, а нататик е се окъоравел. То работата ни такава — година напред — това да порасне, това да приберем, онова да посадим, това го засланило, това го била градушка, това го хванала пипка, а те и магистралата сега... Мале, мале, да не беаме я виждаде, ама оно не пита. Подлагаа ни — щела да ни води към свето, па ни отрезаа нашио си свет. Прости глави сме, укьовото, ама Зеленгоров е виновен. Да ми е да ми падне, па бой, бой, ама вардат го. И они имат там у съвета на камите таков като мен, ама оня не пуца, па я глей как съм те пушал...

Людмил в тиха омая слушаше безкрайния монолог на родния си вуйчо, слушаше скъпите а-а-а на позната реч, разбираше, че тази аутострада е напакостила с нещо на селото — та нали още във въздуха бе усетил враждебност към нея.

— Мама вкъщи ли е?

— Дека че е?

Людмил тръгна към тяхната къща. Някои от срещнатите го поздравяваха по име, спираха го за малко да се оплачат от магистралата, други май не го познаваха кой е, но пак си го поздравяваха, а трети, които бяха най-много, не му обръщаха внимание — все едно че не в родното си село се разминаваше с тях, а на столична улица.

Тази работа го понаскърби. Последния път, когато беше си идвал, всички до един си казваха „здрасте“. Последния път... Людмил се понапрегна — това ще е било в шейсет и девета.

Над гърбицата на улицата засияха железните яркочервени порти на родната му къща. Вместо да се забърза, той ритуално забави крачката...

Цели пет денонощия преминаха в разговори за магистралата. Безкрайната рода, нявгашните познати и собствената му майчица все против магистралата говореха и Людмил постепенно въстана срещу тази съпротива, почувствува магистралата, отделила с крепостна стена селото от землището му, като нещо свое, незаслужено мразено от всички, като нещо, което всеки миг ще рухне под дюдюканията на мнозинството.

И ето го — клекнал над канавката, засмукал стръкче тревица, вираше се сега той в двупосочното движение и се опитваше да си го представи в такъв вид, че да оправдае съжалението си към него.

— Тази например стара „Симка“ — мислеше си той — отдавна би била изхвърлена от движение във всяка друга страна, но тук си пътува, разнасяйки осмата боя върху ламарината си. Вярно, онези, дето все още разчитат на нея, онези вътре, от снобизъм го правят — биха могли да я продадат на части и да си купят запорожка, но значи ли това, че фукнята им трябва да бъде наказана с катастрофа? Та те, горкичките, знаят кое е вседостъпно, кое е конфекция и кое може да грабне окото с извънредността си, но не знаят, че металите в системата за управление вече са преуморени, не знаят, че и най-малкото сътресение може да ги обърне. Правомерно ли е тяхната неосведоменост да бъде наказана с най-тежкото наказание? Не може ли да им бъде простен опитът за индивидуалност? Как прекрасно би било, ако друга някоя причина ги накара да се разделят с колата — е, например, ако симката им откаже веднъж завинаги да запали. Но не — те летят към смъртта си, тези, зле разбрани от желязната логика на съпромата, любители на оригиналното.

Със син пушек измежду задните си нозе, отмина загиващата симка.

Нещо влажно и топло го побутна по гърба и преди да се обърне, Людмил знаеше какво е. Позна — теленце беше. То гледаше отвъд магистралата и мучеше жално.

Човекът го разбра, плачеше теленцето за отрязаната от асфалтовите платна територия, за садината и реката — вечните пасбища на селския добитък от създаването на света до създаването на магистралата. Погали главата му и по мекотата на рогцата разбра — не е пасло това теленце отсреща, в синеещите се от гъстотата на зеленото поля, след магистралата е родено, но, ех, жалее за онази мера. Дали инстинктът на кръвта му подсказваше де е пасла майка му нявга, или пък се бе наслушало в обора на мърморенията на старите крави?

— Това е то лошото на историческата памет — рече си Людмил, — че поколенията, които би трябвало да се родят щастливи в своята неосведоменост, чули-недочули за предишни, е, още отпреди тях пасторални радости, бързат да оплачат реалността на завареното.

Очите на теленцето, взрени в недостъпните ливади, сълзяха не по кравешки, а по детски и Людмил разбра, че няма да може да прости на асфалтовия змей.

— Май наистина тия галфони са проектирали безобразно. Поне подлези за добитъка можеха да оставят.

Телето кимна, сякаш го бе разбрало.

— Щом си толкова чувствителна животинка — каза му Людмил, — ще те прекарам отгатык, да видиш какво е.

В следващия миг той си даде сметка, че това е неизпълнимо, но дал веднъж дума, не обичаше да отстъпва.

Затърси начин да преминат през аутострадата. Да се надява на прекъсване на движението беше безсмислено — дори за миг платното да останеше празно, той не би успял да прекара телето над високите алуминиеви прегради, предпазващи магистралата, да го отведе до средата, където го чакаха още два реда такива прегради, да ги преодолее и тях и тогава чак да се надява, че и отсреща движението ще млъкне за малко.

Набързо, почти без да поглежда към „Елка“-та, която, както винаги, си стоеше в джоба му, въвеждайки допустимите корекции в изчисленията, той стигна до резултата — възможността за успешно преминаване теоретически е по-малка от едно на две хиляди и, значи, практически е сведена на нула.

— Излъгах те май — въздъхна Людмил.

Телето го погледна с тъй ироничен поглед, с такова презрение, че човекът реши да действа. Каквото и ще да става — да действа!

Побутна добичето по задника и то веднага, с палава решимост, стъпи с предните си крака върху преградата. Приличаше така на цирково конче, подпряло копитца върху плюшения бордюр на арената.

Край тях едни коли задминаваха други коли, а трети задминаваха и тез, и онез и отсрещното платно като в огледален образ повтаряше това движение. Телето, концентрирано в хаоса, очакваше пауза и действително пауза настъпи — въздухът над платното утихна, шосето замря. Пет километра по-долу край бензиностанцията се бяха сбили двама шофьори, отминаващите намалявали скоростта, да мярнат нещо от картинката — това тяхно забавяне бе оставило за няколко секунди отсамното платно свободно. Телето се прекатури през преградата, с няколко скока стигна до осевите две бариери, като хърделист ги прескочи и се втурна в отсрещното платно. Людмил, който тичаше подир него, притвори очи, застанал между двете платна — очакваше писък на спирачки, мек удар... Но беше тихо. Отвори очи и видя, че и

отсрещното платно е свободно — премина пространството и прескочи последната преграда.

Това беше някакво чудо — запъхтяно си каза той, — само чудото ни спаси.

Всъщност никакво чудо не бе станало — просто някаква симка десетина километра по-горе била изплюла от ръждясалата си каросерия два разголени трупа на мъж и жена и ставайки самата тя на труп, така се нахакала в междинните прегради, че движението от оправдан интерес поспряло, вгледано и към симката, и към разголените ѝ жертви.

— Отървахме се — усмихна се Людмил и побутна теленцето.

Прекрачиха банкета, сринаха се по насипа и нагазиха в гъста трева, сред буренак и цветя.

Зелени връхчета стигаха чак до лицето на Людмил, а теленцето съвсем изчезна сред това богатство...

Галя не се уплаши от взрива. Имаше предчувствието още преди излитането, че нещо ще стане, и колкото по се изкачваха нагоре, толкова по-уверена бе, че няма да се приземят. Та нали те въобще не знаеха накъде отиват. Някога, в далечната шестдесет и четвърта, имаха, въпреки цялата си наивност, а може би точно заради нея, ясни маршрути. Чертаеха въздушни трасета по картата на света, караха се с кое да започнат, прескачаха Средиземно море, носеха се в мечтите си над левантийски брегове или пък в междуречието на Тигър и Ефрат пускаха котва над останките на Вавилонската кула. А додето правеха новия цепелин, въобще не си говореха къде ще пътуват, като го построят — бяха се втурнали към работата с намерението да осмислят досегашния си живот, а не следващия. Огромното тяло трябваше да запуши вакуума на тяхното недоволство и новият цепелин бе свършил тази работа, построиха го, запълни празнините в живота им, финишира по един блестящ, може да се каже, начин, ѝ лишен от по-нататъшни задачи, блъсна се в стария, избухна.

Разбира се, Галя не си ги мислеше тези неща точно така, а в някакви тревожни парчета от мисли: „Защо животът на човека минава в името на досегашното?“, „Никога ли няма да заживеем за бъдещето?“, „Как ще стигнем до бъдещето, като все кърпим досегашното?“, „Не кърпим ли днешното, за да си запазим миналото?“

Все тия кърпки ѝ се въртяха и после, в странната си самота, Галя се чудеше как е предугадила предмета на дълготрайните си възжеления.

Именно възжеления, защото падна Галя съвсем гола. Това стана така — вятърът, обръщайки я насам-натам из въздуха, започна да я съблича. Още на десетина километра над Земята смъкна полата ѝ, подсвирна от възхищение, позаяде се с блейзера ѝ, но и него най-сетне отнесе, разкопча блузката, после с пръсти на пийнал мъж се замота из кучиките на сутиена и като не успя, дръпна по-грубичко.

Обувките ѝ сами се свлякоха, бе само по гащета три-четири метра над земята, а там и с тях се раздели — върхът на бреза закачи

ластика, дървото се приведе, ластикът се скъса и гащетата се отърваха от жената, а поточно тя от тях, и се търкулна в храсталака.

Вятърът, не, не любовник, а чист си крадец, поде от дървото последните ѝ парцалки и ги отмъкна на нейде.

Тя се изправи сред гората и се прокле за това, че бе падала със затворени очи — сега навсякъде край себе си само клони и храсталак виждаше и не знаеше близо или далеч от хора се е изтърсила.

— Жена съм, жена съм си — потръпваше тя, — не неизвестността ме плаши, а това, че съм гола. Но защо тогава липсата на човек не ме радва?

Самотата ѝ бе нужна да прикрие голотата си, а инстинктът да е сред хората искаше облекло. И преди да тръгне на нейде, тя се опита да си направи облекло.

Накъса клонаци и вейки — първо скубеше каквото види около себе си, постепенно разбра, че някои от растенията по ги бива за тази работа — клоните им по-лесно се преплитаха. Замисли се как така не знае името на ни едно от растенията — дръвче, храст, трева — дотолкова ги различаваше едно от друго, а те, наоколо само, бяха стотина вида.

Най-сетне успя да закрепил около кръста си зелена поличка, която я драскаше при всяка крачка. Изгуби час да покрие с нещо гърдите си, но не успя да закрепил каквото и да било около врата си и се задоволи с едно широко листо — щеше да го вдигне пред себе си, щом се появят мъжете. Нито за миг не си представи, че ще се покаже жена, сигурна беше, че ако срещне нещо, ще е мъж. Тръгна през гората напосоки, защото никъде нищо не се виждаше, а и мястото бе равно, иначе би потеглила по нанадолнището. Щеше ѝ се в тази дива и без никаква пътека гора да има каквото и да е човешко поселение — хижичка може би някаква, лесничейска къщичка или пък, това най ѝ се искаше, пионерски лагер.

Крачеше през свечеряващата се гора и внезапно като бръмнало синьо-сивкаво ято над главата ѝ пребръмча информация. Не знаеше откъде е сигурна, че е именно информация, нито пък информация за какво точно. Само предугади, че информацията не я касае нея лично и че тази информация е делнична, прецизирана, безопасна. Но въпреки това се притули под първия храст?

В миг се стъмни, после просторът наоколо засия със синкава треперушкаща светлина, счу се бръмчене, счу се електронно прокашляне и изведнъж познат глас каза простичко и човешки:

— Добър вечер, уважаеми зрители.

Значи информацията бе долетяла вече, кацнала бе по антените, бе се материализирала в звук и образ изтръгна!

От всичките страни на гората се стичаше тя, вървеше през тръни и коприва, босонога и честита, право към Галя и докладваше как е минал днешният ден на света и родината. Денят се бе случил спокоен — умерен брой преврати главно отдясно наляво, сполучливо минали през контрола данни за преизпълнени планове, приятни земетръси, почетни загуби на спортното поле. Да, спокоен се бе случил този ден, та накрая остана време и за два-три куриозни факта. В Латинска Америка се бе родило говедо с две глави и един рог. Безрогата глава непрекъснато кюскала рогатата, додето най-сетне я пробие, след което говедото издъхнало. Във Франция по време на снимки за филм операторът паднал от хеликоптер от петстотин и осемдесет метра височина, но парче от лентата се закачило за борда и постепенното размотаване на ролката забавило скоростта — операторът останал жив и невредим. В Япония, в момент на монтаж на телевизионна кула, електроженист се спънал и паднал от триста и тридесет метра височина — срутил се точно в декоративния басейн пред входа на кулата и макар че не умее да плува, бил спасен. Помолен да коментира двата случая, виден американски каскадьор отговорил уклончиво:

— Имали са хубав ден.

— Да, хубав ден е днешният, няма що — мислеше си Галя, облъчвана от проникващата сред дебрите синева.

— Хубав ден. Хубав ден, разбира се! — Чак сега, като проумя възможността всички да са се спасили, Галя си позволи да се сети за останалите. Всички, всички до един са отървали кожата. И Владай, и Людмил, и Христо, и Данчо, милите... Щом някъде във Франция, щом чак в Япония са оживели непознати хора, щом тя самата, ето на, е тук, не може нейните скъпи да не се чувствуват прекрасно нейде. Помисли си за това и се разплака от надежда и топли струйки се запускаха по голото ѝ тяло и я грееха сълзите ѝ сред тези гори тилилейски,

пронизвани единствено от синкави лъчи. И така, скатана около пъпа си, обливана от сълзите си, заспа като къпана, гола, както се е родила.

Събуди я подсвиркване. Сепнато отвори очи. НеЙде наблизО из ланшната шума крачеше нещо, ту крачеше, ту не крачеше, а се провлачваше като влечуго, ту се заравяше в шумата, за да утихне за миг. Странно бе това движение и страшно, но жената успя да зърне съществото — сива птица, средна на ръст и с престорено самочувствие. Май бе същият онзи кос, който я събуди с подсвиркване. Галя плесна с ръце и косът с унизително подхвъркване си замина.

Това, че започна деня си с кураж, с ясна мисъл и с надмощие над окръжаващата я природа, развесели жената. Тя си затананика мелодийка, отхвърли драскащите клонаци от кръста, уми се с роса, направи си венец от маргаритки, намери полянка, излегна се под лъчите на жълтото джудже — нашето слънце — областен център на провинциалната ни система.

Бе тъй съблазнителна, че ако имаше бог, то той, превърнат в златен дъжд, би я залял с почитанията си, но нямаше ги вече тия похотливи богове, инквизицията на времето още довърши каквото бе останало от тях, та от безоблачното небе само жълтото джудже я задиряше.

Обхвана я драгост. Никъде не й се ходеше сега и с благодарност си помисли как добре е станало това, дето е без никакъв парцал по себе си. Една дрешка да й бе оставил вчера вятърът, сега трябваше да пробива път през гората в дирене на населен пункт, трябваше да моли първия срещнат за съдействие, да дава обяснения, да иска заеми, защо? — за да се върне в ежедневието. А какво й е лошо сега с това венче на главата, самичка под слънцето, освободена от необходимости и гола?

По обяд си набра диви ягоди — две шепи я заситиха, направиха я предоволна.

Надвечер седна на обрасъл с мек лишей път, зачака познатото ято. Точно в уречения час то мина, този път доста по-ниско и някак потромаво.

Миг след това се стъмни, синевата засия през храсталаците като през протрит на петата чорап и пространствата се изпълниха с поредната емисия. Днешният ден, тъй лек за Галя, се оказа по-тежичък за човечеството. В отделни райони на страната по варварски начин бяха падали градушки, бяха затрили всичко и хората се мобилизираха

да компенсират загубите. В света имаше само един преврат, но този път тягостно десен. Подозрението, че обектът, летял над Галапагоските острови, е неидентифициран, бе отхвърлено от виден наш учен — това бе единствената по-спокойна новина.

Галя тутакси се разтревожи. Обвини се веднага в краткото си откъсване от болките на човечеството, помисли си, че може точно нейната днешна безгрижност да е наклонила везните към по-лошото — нали човек не бива нито за миг да е себичен във време като днешното... Набързо изплете туника от каквото ѝ попадна подръка и тръгна из рехавата синкава светлина.

„Цяла нощ да вървя, все ще стигна донякъде — казваше си тя. — Мястото не е балканско, ще изляза от гората, а пък стигна ли полето, ще стигна и до човек. Няма у нас поле, което да е далеч от човека, или по-скоро обратното — не оставя у нас човекът поле далеч от себе си. Ех, работлив е нашият селянин и затова ме е яд на тези градушки — толкова ялови пустини има по света, но не — ще удари по родилката само... А и тези десни сили, и те защо не се укротят? Какво ви трябва бе, хора, процесът си върви, какво само бутате пръти из колелетата. Ами неидентифицираните летящи обекти? Но хубавичко ги нареди нашият — право в очите им го каза — няма такива обекти, и точка! И да има нещо, то е чисто и просто все още неизвестно на науката явление, което непросветените смятат за какво ли не. То си е неизвестно и летящо — толкова е ясно, но по-простите хора нали искат сензации — ще го изкарат едва ли не кой знае какво...“

Така, крачейки, се съвкупяваше тя с най-пресните новини и виждаше с радост, че гората оредява. Последните метри ги взе тичешком, изскочи на открито, изпищя, чу многогласен отведен писък и се втурна обратно в леса.

Блъскаха я дървета, остри клони режиха нозете ѝ, но спря чак когато сърцето не ѝ позволяваше вече да диша. Стовари се сред дебрите и дълго успокояваше и дишането си, и мислите си.

Господи, как неспасяемо летеше Владай към земята!

Летеше така припряно, сякаш бързаше да докаже някому верността на закона за гравитацията. След взрива се опита да подбере маршрут, да разположи тялото си под ъгъл, създаващ въздушна възглавница, а сетне махна с ръка и полетя в стил „пирон“.

— Интересно — с известна самоирония си мислеше той, — защо не се завъртя кинопрегледчето на моя живот? Сега ако не стане това, дето животът ми ще мине на кинолента, никога вече няма да стане. В тия последни секунди трябва да видя юнашката фланелка на своето детство, началната си учителка, другарката Хлебарова, да чуя писъка на влаковете, минаващи край нашата къщурка, да усетя по устните си първата целувка, а накрая да си дам честна равносметка за своя принос към този свят, за онова, което ще остане от мен.

Но и в гибелта си съм гамен, студен и хладен, и единственото, което ми прави чест, е тъгата по гибелта на верните ми другари, смътната обич към Галя, гузността, че от три месеца не съм прескачал до мама, недовършеният проект за прочистването на плажовете ме притеснява, също — страхът да не падна в двор на детска градина върху дечица, направили мирна пирамида от телцата си.

Бе иначе спокоен, но очи не смееше да отвори и не видя как съдбата е подложила точно под него спасителната среда.

Когато Владай се друсна в здравия, положителния, простоват, но сърдечен център на спасителната среда, той тутакси почина — бездиханен лежеше върху девичи чаршафи, под светлосиньо небе, леещо вълшебна светлина през направената от него дупка в покрива и тавана.

Спасителната среда би писнала при много по-малък повод, но ето — прие посещението му съвсем мъдро. Дори това, че се шибна не другаде, а в ложето на сестричката, съвсем не накара брат ѝ да аутопсира неканения гост, нито накара майката да припадне, нито таткото да извика двама комшии за свидетели. Центърът на попадението — дъщерята — в първия миг се стресна от неочакваното

събитие, но не ревна, а само прехапа долната си устна, намествайки горната си челюст вляво. (Малко не съвпаднаха двете челюсти, затова направи така.) Прехапа устна, премрежи очите (и кафявото, и жълтеникавото) и в благоговееен покой, в розова нощница и обула набързо късащи сърцето пантофи, зачака какво ще стане.

Нищо не стана. Баща ѝ се качи да поправи покрива, затваряйки по този начин единствения път, по който Владай би могъл да се върне оттам, отдето е дошъл, а брат ѝ, възстановявайки набързо в паметта си санитарните курсове, си припомни терапевтичния ход дишане уста в уста и понечи да го приложи, но майка му го отмести и с очи (и двете жълти) светна към дъщеря си.

— Срам ме е, мамо — проплака момичето.

Майката дръпна сина си за ръкава и го измъкна от стаята. Вратата се затвори зад гърба им и ключалката веднага засия с жълтеникав лъч.

Дъщерята се пресрами, центрира устни и ги впи в сините устни на Владай. Гърдите ѝ заработиха като бутала — ту едната, ту другата изсипваха във Владаевите бели дробове силна непрекъсната струя непорочен момински дъх, в който нямаше примес от снощна почерпка или дъх на келешка цигарка плюс тарикатска паста за зъби „Мери“.

Такъв въздух под такова налягане нивга не бе циркулирал в гърдите му и никой никога не бе правил тъй всеотдайни опити да го спаси. Самият Владай, попаднал в състояние на клинична смърт, не можеше да наблюдава тия неща, ала астралното му тяло, побягнало като плъх от кораба, се бе свило в ъгъла на тавана и виждаше как експериментът ще успее и то ще трябва отново да се прибира в попрогнилия трюм.

Тъй и стана. Онова, за което цялата съвременна медицина не би могла да си помечтае, бе извършено от спасителната среда.

Само след двадесет и четири часа Владай, наметнат в Странно наметало (моето, му бе казал братът — нали тренирам джудо, та ни дават там), пиеше айран и всяка следваща глътка избистряше погледа му, мисълта му, чувствата му. Хубаво му бе сред спасителната среда, здравословно му бе. Усети нехигиеничен повик към чашка кафе, но сам си каза: „Кафето е предразсъдък, допинг е, плаче за цигарка, наркотика му нещастен, и често пъти служи за повод при създаване на извънбрачни връзки.“

... След седмица време Владай беше оженен.

На сватбата си се държа героично, но занесено, сякаш бе опиянен от късмета си, омагьосан от средата си. Край него крещяха горчиво, той в томително нетърпение изчакваше булката да намести устничките си и я целуваше, а после притваряше очи, облягаше се на стола и си почиваше до следващото „горчиво“.

Новата му рода уреди всички формалности много бързо. Владай все още си почиваше в къщурката, облечен в джудистки халат, а в съвета, в поликлиниката, в ресторанта и в пощата кипеше подготовката.

— Само ще ви помоля без никакви там роднини, без разните му дандани — бе казал Владай веднъж, но и тъстът, и тъщата, че и братът се направиха, че не го чуват.

Сега, на сватбата чак, Владай видя, че те са действували тактично — не бяха поканили нито един от близките му хора, нито един от ония, с които се виждаше, и дори ония, които знаеше по име. Но все пак се полагаше да има и негова рода, та на дългата, определена за това маса седяха изкопаните от цялата страна разни далечни негови дядовци и тетки, някакви братовчеди от трети нататък, дошли с издокараните си, но наплашени женици. Старчоците от Владаевата рода вдигаха тостове с едно такова неприкрито, мръсничко съдържание. Той не познаваше ни един от тези съвременници на баба си и дядо си, убеден бе, че повечето от тях отдавна са починали, та затова сега бурната им веселба, бликащата им сексуална енергия му се струваха най-малкото неуместни.

Родата на булката се бе настанила на друга маса и Владай забеляза, че там жените са по-активните. Вярно, че мъжлетата им също бяха поизструпани, поизчеткани, поизгладени, но се виждаше как не сами, самодоволно и със замах са навличали едва отдъхналите си от предишния пир официални костюми, ами като паленца са стояли пред съпругите си, а пък те са ги вкарвали в ризи и панталони, те са мятали по вратовете им точно онези вратовръзки, дето мъжете им най-не обичат.

— Да, това наблюдение води към размисли — промърмори Владай.

— Какво, скъпи? — попита го булката, която грееше от дясната му страна. Сияеше, но не точно от щастие, а по-скоро от смущение.

Такова едно лъчисто, даже малко самонадеяно, дори някак пръдливо смущение лъхаше от неговата булка.

— Мисля си за нашето бъдеще — нито й каза истината, нито я излъга той.

— Ще е щастливо, нали? — тя хвърли свенлив, но точен поглед към преддверията на ресторанта.

Няма що, материалната база на тяхното щастие бе изпълнила целия вход, преливаше през рафта на гардероба, подпираше абажура, препречваше пътя към тоалетните. Владай виждаше как от време на време някой подранил пияница с усилие пробиваше пъртина към писоарите през тези картонени кашони, в които свити като пиленца, в гнезда от слама кротуваха безбройните Владаеви сервизчета за кафе, за пунш, за уиски и за ракия. Или пък изгубени дечица проплакваха между кутиите, едва задържащи бързащите към приложение прибори — всякакви там резачки, мелачки, трошачки, грамотни разни кошчета за боклук, приемници и предаватели и, разбира се — царя на подаръците — кумския дар — цветен телевизор със собствени крака.

Владай погледна към кума си. Цял час вече той увещаваше в нещо своя събеседник и човекът кимаше с глава, макар да бе ясно, че нищичко не разбираше.

Наоколо крещяха „горчиво“, но вече не се обръщаше внимание на това, дали подканата се изпълнява, вдигаха някакви локални тостове, двете роди все по-видимо се сливаха — ту с демонстрация на надменство — „нашият род само «опели» има четири, да не говорим пък колко висшисти“, ту пък чрез интимни и именно заради това недостоверни покани:

— Свате, ще идем с теб заедно на село, като му дойде времето на прасето.

— Кога го колите?

— А, то само ще си каже, като му дойде времето.

— Че то как ще разбере?

— Ами като му замирише на узряло винце, и ще се разквичи.

— Ха-ха-ха, ей, свате, големи веселяци сте били вие!

— А, бива си ни. Я виж какво момче ви даваме.

— Абе я давате, я сами си го откраднахме.

— Знам ли, свате, младите си знаят най-добре.

Ей такъв бе бръмтежът наоколо, та Владай не можеше да дочуе какво толкова се е заинатил кумът му да убеждава клетия си съсед по маса. С кума си бе се запознал преди два дни — високо слабо момче с изключително мълчалива съпруга. А какво точно работи кумът, Владай не разбра, но понеже ги редеше едни дълги изречения, съвсем като изпечен юрист, си рече, че службата му може би е от тия, дето не се уточняват.

Не, не от любопитство се опитваше да чуе какво говори кумът, а мъничко от скука — столовете край него бяха празни — всичките му нови близки роднини щъкаха по масите, надничаха в кухнята, приемаха подаръците, настаняваха новите, помиряваха двете роди, ако трябваше, пускаха по някоя смешка — все вършеха нещо тези двигатели на големия празник. Владай хвърли поглед към разместеното лице на жена си и прибави — на големия си празник и голямата си победа.

После му домъчня от тази грубост, макар наум да я бе казал, домъчня му за тържествуващия ѝ смут, домъчня му за цялата ѝ несиметричност, извика „горчиво!“, наведе се и я целуна.

Публиката посрещна този му подход към жената с голямо одобрение, сватбата за миг живна, стана по-свежа и бодра и кумът се досети най-сетне за Владай, обърна се към него:

— Говорих на другаря за валидността на народността в тия обичаи. Не можем и не бива да бягаме от тях. Новата форма носи ново съдържание, така е, никой не го отрича, но работата е там, че дълбоко в своята същност сватбата има постоянен смисъл, значи, и формата на проявата е функционална на еднозначната ѝ от векове същност. В този смисъл сватбата е предопределено консервативна във външността си и това е приемливо, дори и положително.

Пуснаха хора по уредбата, кумът веднага подскочи да поведе, та по този начин да докаже, че не игнорира, а, напротив, акцентира върху съдбовността на консервативните здрави традиции.

Владай изведнъж се досети какво работи кумът му.

Досети се и се засмя освободено и щастливо на тази голяма шега: той се бе разписал преди няколко часа с тази застаряваща и некачествена мома, в момента присъствуваше на собствената си традиционна по форма сватба, а пък кумът работеше субтитри. Такъв му беше занаятът — субтитри.

— На какво се смеете? — попита го субтитрото, беше инспирирал хорото и смяташе, че може да си седне на мястото.

— Нищо, нищо — каза Владай и смехът му секна. — Не беше шега това наоколо.

— Може би някой от тези хорица ви се е видял смешен с недодялан жест. Но те не са учили протокол, дайте си сметка за това.

— Виж какво, куме — кипна Владай, — я не ме демократизирай чрез насилие. Нали заради тия хорица се съгласих на цялата дандания. Не понасям подобни паради, но реших да не лишавам от един приятен ден толкова народ.

Кумът веднага омекна, щом усети съпротивата.

— Да, разбира се, да. Подходили сте към собствената си сватба с доза обществено мислене. Човек понякога трябва да жертвува принципите си в името на общото дело. Макар че сватбата естествено е ваше лично дело, но вие го превръщате в общо. Така ли да ви разбирам?

— В тази посока — рече Владай и изведнъж видя булката си. Бе тръгнала от най-далечния край на салона и върху бялата ѝ рокля се бяха нахилили вече първите двајсетолевки. Минаваше от човек на човек, нещо черпеше ли, казваше ли нещо, просеше ли, или опираше дулото на пистолета в челото на поредния гост — Владай не видя как точно работи тя, защото притвори очи, мислейки си, че сега ще стане нещо страшно, гостите ще минат в самоотбрана или пък ще почнат дюдюкания, ще полетят развалените домати от шопската салата. Когато отвори очи отново, видя жена си окичена почти до кръста с банкноти. Бе стигнала до масата на неговата рода. Владай отново изтръпна. Нима и неговите хора ще погледнат спокойно на този човекоядски тур?

Спокойно погледнаха. Разликата беше само там, че слагаха по-дребни банкноти, но по-дълго време им диреха мястото върху тялото на невестата.

От човек на човек тя приближаваше към него. Сияеше от радост, че не идва с празни ръце, че от първия им ден още... Наведе се над него да му пришепне добра, съучастническа дума и Владай, объркан от всичко това, напипа в джоба си десетолевка и я окачи сред другите банкноти.

Сватбата онемя. Това можеше да бъде гавра с булката или гавра със свят народен обичай. Но можеше да бъде и шега.

Тъща му реши точно така да го изтълкува, заръкопляска засмяна, целият клан поде, залата отново се разбуни от радост.

Булката с достолепно, успокоено лице продължи по масите да си върши работата, кумът одобрително прошепна в ухото му:

— Първо атракцията с горчивото, сега с парите — ето новаторство в традицията.

Чак сега си даде сметка, че наистина двете му прояви на младоженец в очите на тези хора са нещо дръзко и все пак хубаво. Те щяха да разказват за подвизите му от сватба на сватба и други щяха да ги повтарят. Влизаше, настаняваше се той във фолклора.

Това, че го сполетя ненадейната и анонимна слава на народен творец, не го зарадва, не го и огорчи. Само дето го накара да изпие на един дъх голяма чаша ракия. Полюля се от тръпката, облегна се здраво на стола и си каза простичко:

— Това е, Владай. Опитай се оттук нататък да заслужиш средата, която те прие като свой.

Миг след това остро го присви.

„Сърцето!“ — каза си, но не беше сърцето. Бе го присвило сакото му. Разкопча го, поотпусна се и лекомислено си пое въздух с широки, с щастливи гърди.

Първо на първо — размишляваше Христо, губейки височина, — няма място за паника. Въз вестник... е, не го помня точно кой, имаше подобен случай. Вярно, там детето падаше от петия етаж, а аз сега от по-високо, но пък нали съм по-зрял, по-образован от хлапето. Второ на второ, дори и да се случи нещо с мен, проектите за помпите вече са в завода изпълнител — нека те доизпомпат онова, което не е било съдено на сърцето ми. И трето на трето — ето я! — не може да бъде, но е така — ето я почти под нозете ми черната дупка, в която до този миг не вярвах. Ето го загадъчния вход към антисвета!

Действително, върху фатално приближаващата се земна повърхност имаше ясно очертана кръгла черна дупка и Христо летеше към нея. На километър и нещо над дупката той реши да внесе корекция в свободното си падане — кандилна краката си настрани, замаха с ръце — движение комично, но кой по тия места би могъл да му се изсмее, освен птиците, които му се изсмяха.

„Смейте се, гарги рошави! — гневно подвикна Христо, макар птиците да не бяха гарги, а двойка влюбени соколи. — Смейте се, ама май ще уцеля дупката... Какво ли има отгатък? Какви ли загадки на битието са се сврели там? Какви ли фантастични научни постижения? Може би отгатък всички са смогнали на харчовете? А може би имат нужда от помощ? Ида, ида!“

Бе на стотина метра над черната дупка, когато от нея блъвна гъста тъма. Христо сякаш потъна в черен пух, безболезнено уби скоростта до четири метра в секунда, присви се в раменете, прибра коремчето, безаварийно се мушна в дупката, нов облак пушек подпря тялото му и той не падна, а почти кацна — като черен ангел кацна право в пещта на заводската фурна и, естествено, побърза да изскочи навън.

Трима млади мъже с интелигентни лица изтърваха папките от ръцете си. Очевидно тези папки гориха те тук.

— Какво има, момчета? — усмихна се Христо. Беше в добро настроение след удачното приземяване и реши да се пошегува: — Да

не би да искате да се постоплите посред лято?

Тримата кимаха с глави, търсейки звук в себе си.

Христо огледа помещението откъм мивка — леко пламъче лазеше по левия му крачол и му трябваше вода да го угаси. Мивки имаше колкото щещ, но не потече вода от тях, огънят стигаше вече до коляното му и Христо, ще не ще, смъкна костюма и го хвърли във вратичката на пещта. И тогава, застанал до купищата папки, които бяха предназначени точно за тая пещ и които, той си даде сметка за това, бяха спасили живота му чрез кълбетата пушек, които смекчиха удара, реши да помогне на момчетата. Посегна към първата папка и миг преди да я предаде на жълтите езичета, видя върху и нещо, което го накара да трепне — свое нещо, близко и мило. Кожа от кожата си видя Христо в тази папка, а щом я разгърна, и плът от плътта си. Разработката на неговия проект за помпи сам, ей с тия две ръце щеше без малко да хвърли в пламъците?

— Е! — обърна се той към тримата. — Как да разбираме всичко това?

Те продължаваха да кимат безгласно към този хуманоид по бельо, този черен ангел, този Главен конструктор на невъзможното.

— Мисълта ще горим, а? — издевателствуваше Христо. — Познанията в огъня, а? Понеже конструкторът е далечко от завода-изпълнител, дай да си по-греем ръчичките, а? Но ви падна май, като студен душ май ви се стовари, като воденичен камък все едно, гарги рошави!

Христо отново не беше прав. Соколи бяха момчетата от технологическия отдел към завода и здравата се потрудиха, додето разшифроват и разработят проектите му. Макар още като погледнаха чертежите, нещо да ги поусъмни, направиха цялата документация, защото твърде голям авторитет имаше Христо като учен, пък и това „Да. Срочно“ на председателя, и то респектиреше. Но още щом първите чертежи на детайлите попаднаха в металорежещия, още щом бай Васо хвърли поглед към скицата на едно от буталата, отрязва:

— Това никога няма да помпа!

Отказа се дори да опита, работата стигна до главния инженер, заповядваха на бай Васо, наказваха го, извикаха от друг завод стругар с неговия майсторлък, но и другият не се зае.

Председателят натискаше от столицата директора, директорът, макар и неохотно, натисна технологическия отдел да поправи нещата, но тъй погрешна бе в корена си Христовата идея, че никой не успя нищо да коригира. И ето, след много ядове решили бяха в днешната слънчева утрин да превърнат на пепел Христовото дело, но и това не им било съдено.

Христо ровичкаше из пещта, вадеше недоизгорели късове хартия, гасеше ги със сълзите си и ги подреждаше внимателно. В заводската столова замириса на изгорели надежди, папките стърчаха като макет на несъстояла се победа, тримата от технологическия отдел постепенно придобиваха дар слово, но не знаеха как да го използват. Внезапно от всички чешми шурна вода, Христо уми очи, видя се в какъв вид е и въздъхна:

— Ех, стореното сторено. Дайте някоя дрешка, че така...

След няколко минути в син работнически поомазнен костюм той влезе при директора и се изненада — това беше техен състудент, та и нещо повече, онзи, първият приятел на Галя. Директорът не ги обичаше тия, четиримата приятелчета. Нали заради тях и пъпчивата им идея да правят целелин Галя избяга от него преди почти три петилетки. Първите месеци, докато още му бе мъчно за нея, все се надяваше, че той ще прокопса, а четиримата ще загазят в живота. Но петилетките се бяха оказали добри — и той прокопса, и те не загазиха. Понякога, щом дочуеше за научните им успехи, се ядосваше, пък му минаваше — та малко ли беше това, цял директор на завод за нестандартно оборудване на централно подчинение! Когато лично с подписа на председателя го заставиха да работи по Христовите проекти, се намръщи, когато разбра, че проектите са негодни, се зарадва, а после пак се ядоса — никак не му се искаше да връща поръчката на председателя. Най-сетне работата бе докарана до погубване на папките — ако се вдигне шум, ще каже, че не знае нищо, ако не се вдигне — ще опитат сами да измайсторят някаква помпа. Преди минути само гледеше със задоволство как дими коминът на неоткритата все още заводска столова — най-високият комин в завода, — а ето ти го сега самия Христо — в работнически костюм и напушен.

— Здравей, здрасти, здравейте — надигна се директорът от креслото. — Как така насам, как се сетихме?

„Обърка се, а? Не знаеш как да ме титулуваш!“ — Мозъкът на Христо работеше като мостра: — Че ти първо ми кажи как се стигна до пожарищата, а пък аз ще ти кажа на ти ли сме, на вие ли сме, на другарю ли сме, или на гражданино подсъдим. Ех, директоре, директоре, не съм очаквал аз от тебе това, не съм предполагал, че нявгашните си любовни неуспехи ще стовариш на гърба на държавата.

Зад вратата на кабинета надничаха уплашените момчета от технологическия отдел.

— Пожар! — викна им директорът. — В територията на завода горят ценни книжа, а аз да науча това от външни хора. Да се угаси всичко! Чувате ли — нито искра! Кофпомпите! Още ли сте тук! Маркучите! Пясъка! Инструмента!

Момчетата хукнаха да гасят угасеното, а директорът се лепна на прозореца:

— Гори, а да не ме алармират! Пуши, а те си мълчат! Христо с усмивка наблюдаваше това самодейно етюдче. Явно бе, че директорът печели време, трупа симпатии, но явно бе също, че не е обигран мошеник — втурнал се бе в ролята си, а не можеше да се спре.

Помогна му телефонен звън.

Явно бе голямо началство. Директорът отговаряше ясно и точно, с гарантиращи сигурност нотки.

— Не, не е откриването. Дребна авария. Всички мерки са взети. Няма да се повтори. Щети никакви. Как ще ви забравим?

Остави слушалката и се обърна към Христо:

— Ей, размина се. Голям пожар щеше да стане. Висок стана този комин — в центъра видели, че пуши, и помислили, че сме открили новата столова, а не сме поканили никого от тях.

На вратата се почука, влезе едно от момчетата. Внимателно носеше каквото е останало от папките.

Христо му посочи масичката и момчето ги сложи там внимателно, опърпани и влажни.

Директорът и конструкторът седяха един срещу друг и помежду им доста фигуративно се издигаха папките.

— Е, какво сега — попита Христо, — ще ги реализираме ли?

— Искане ли питане! Моят завод е завод на моите приятели.

— Не беше ли — приятелите на моите приятели са и мои приятели?

— Така беше, ама го перифразирах. Ние в покрайнините сме така — отгоре перат с парафите, ние тук парафразираме.

„Ама че веселяк — мислеше си Христо, гледайки лицето му: олиял, надебелял, набръчкал се, пък и веселяк отгоре на това.“

— Да оставим шегите. Кажете какво ще правим с помпите. Твоята идея каква е?

Директорът не очакваше такъв директен въпрос. Разчиташе, че според както е прието, първо щяха да си поговорят това-онова, за времето, за природата, за дивеча, разгеле са състуденти — за младежките лудории, пък после чак, между две чашки, щеше и за помпите да стане дума, щеше ей тъй между другото да му подхвърли, че заводът не е чак на равнището на Христовото мислене, но ще поработят тук заедно, ще стане, ще стане... А той — направо. Нови може би повеи се носят от центъра!

— Питам теб как мислиш да работим по помпите?

— Ей, прощавай, поотнесох се малко. Чудих се с какво да те почерпя. Уж директор, пък в хладилника ми две лимонади. Но така трябва! Икономии! Абе, Христо, ние за настаняването ти не помислихме. Ако е за хотел, ще те уредим, имаме в хотела две стаи на наше разположение. Но друго ще ти предложи.

— Да си говорим за работата!

— Нали за това ти говоря. Имам тук край града една виличка. Дай там да те настаним. Знаеш сам как хубаво се работи на чист въздух, далеч от шума. Пък нашите технолози ще те навестяват. Удобно е мястото.

— Щом се налага — каза Христо, стори му се, че тази реплика е твърде надута, и смекчи: — Щом смяташ, че мястото е удобно за работа — да тръгваме.

Слязоха при колата.

— Накъде? — попита шофьорчето, едно такова яко, спортно биче.

Прието е хората в знак на скръб по близък човек да си слагат траурна лентичка. Но няма знак, означаващ обратното. Шофьорчето обаче бе поправило тази несправедливост — явна, но ненатрапчива радост като розова пулсираща лентичка минаваше през цялото му същество. Просто бе приятно да се пътува с такъв човек, а и природата наоколо си я биваше, а и водиха Христо към резиденция все пак, та

настроението му се пооправи. Директорът усети това и взе да бърбори за сомовете в тукашните подмоли, за глиганите, за гъбите из тоя край, за това, като идвал насам другарят Пенчев, какъв куриоз се случил. Унесени в такива приказки, стигнаха до бяла вила сред гората.

Изглежда, автомобилният шум не бе чест гостенин по тези места, защото домакинът ги чакаше вече на вратата.

— Как е, бай Милане, как е? Добре е при вас, ама няма време да се откъсне човек.

— То нали ремонтираме, та няма и къде да ви настаним — предпазливо каза домакинът.

Директорът не обърна внимание на тази реплика и се мушна в столовата. Изскочи веднага, сдърпа настрани домакина и строго зашепна:

— Какви са тия външни хора! Колко пъти ще говорим по тоя въпрос!

— Това е човекът, другарю директор.

— Какъв такъв човек? Тук ли е настанен?

— Тук е. Вие нали се обадохте, е-е, още през зимата.

— Ааа, той ли?... — Директорът очевидно не се сещаше да се е обаждал за никакъв човек. — Ами другите?

— Деца са му, другарю директор, жена му е.

— Все едно. Ключът от апартамента горе ли е?

— То, ключът е тук, ама нали човекът...

— Слушай — кипна директорът, — давам ти петнадесет минути да подготвиш апартамента и да качиш горе вечеря. Точка.

— Че как да изгоня човека! Той е с три деца, с жена!

— То идеален случай бе — човек с жена и три деца! — зло се усмихна директорът: — Хайде, една минута вече мина!

Христо дочуваше отделни реплики от тайния разговор, разбираше, че става дума за човек, за деца — нищо друго не разбираше. После видя как домакинът връхлетя във вилата, а директорът се зае заедно с шофьорчето да измъква от багажника разни мрежи, разни каси.

От вилата се дочуваше съскане на угасен по време на програмата телевизор (полятата жар съска така), чуваше се пържене на колбаси, колосване на чаршафи, плачове на деца, проветряване на стаи, мърморене на жена.

От гората пък се дочуваше как на палци, като балерина, пристъпва вечерта, чуваше се как гният миналогодишни борови иглички, как земята с тъпо упорство се върти около оста си.

— Природата, а? — сепна го директорът. — Хайде да се качваме.

Апартаментата си го биваше. Заемаше целия горен етаж — имаше спалня, столова, приемна и кабинетче, в което вече бяха настанени останките от папките.

Директорът и Христо заседнаха в столовата над наденици от диво прасе и розово винце.

— Смятам, че добри условия ще имаш тук?

— О, поработва се. Само трябва да прецизираш изискванията.

— Ще ти го пратя утре цялото технологическо бюро.

— Добре би било.

Разговорът не вървеше. На Христо му се доспа, а и състудентът му час по час си гледаше часовника. Надигна се по едно време:

— Е, хайде аз, че вече... Христо го изпрати чак до колата.

— Абе, Христо, щях да те питам. Какво става с Галя?

— С Галя ли? Какво да става с Галя. Развива се, развива се Галя.

Колата отфуча, Христо взе набързо един душ и се катурна в леглото.

В просъница, почти заспал вече, се питаше:

— Какво ли ставаше с Галя? Къде беше тая Галя? Днес май се видяха с нея. Днес бяха май заедно някъде... Къде ли се разделиха?...

Данчо не разбра, че дирижабълът избухна. Не чу взрива, не усети разлъката с приятелите и предстоящата разлъка с живота, само дете остана безкрайно изненадан от поредицата си неочаквани видения. Май това, което искаше Владай — да види живота си като на лента, — се случваше в момента на Данчо. Но филмът бе твърде модерен за неговия вкус, монтажът бе твърде самоцелен и нелогичен:

... Страдащ от юлски пек негър под рехавите сенки на градската градинка в Павликени бе стиснал бузата си от страната на болния зъб...

... Професор Карамончев му пишеше четворка на изпит по...

... Нахакан велосипедист натискаше към канавката самосвал, марка...

... Жена му със сина му Кирил и другия му син Методи нетърпеливо го чакаше пред...

... Позастарял граничарски пес разказваше на пионерчета как през 1952 година, сам, единствено със сержант-водач...

... Людмил с жестикулация наемкваше, че, изглежда... Владай и Галя...

... Върху палубата на скромна селска яхта рибар се бореше с риба тон, измъкната от водите на микроязовира при АПК...

... На гара Горна Оряховица се разминаваха два влака, натоварени с абсолютно еднакви тухли...

... Самолет АН-24, бавно въртейки се около хоризонталната си ос, се изкачваше към...

Постепенно тренираният Данчов ум започна да включва в закономерностите на кадрите. Редуваха се реални спомени и някакви абракадабри... Но защо тогава бяха едно до друго рибата тон, двата идиотски влака и самолетът продължаваше да се изкачва, все така въртейки се около оста си?

Рибата тон не е истина и самолетът не е истина, значи, разминаващите се тухли са били реалност. Но тогава анчето също не трябва да е наистина, а ето че то продължава да лази нагоре към

Данчо. В момента, в който се размина със самолета, той разбра най-сетне тежкото си положение. Самолетът си летеше нормално, а той падаше, превъртайки се, и когато бе надолу с краката, си спомняше реалното, а когато бе надолу с главата, нахлуващата в мозъка кръв го тласкаше към небивали представи.

Първото нещо, което си наложи талантливият учен, бе да стабилизира падането си — успя, но не докрай — спря превъртането около оста си, обаче летеше надолу с главата право към загадъчен пейзаж. Наложил се корекция, която му отне доста време, и бе съвсем близо до земята, когато най-сетне започна да пада нормално, както си падат хората — с краката надолу.

Летеше към пропаст и зърна, че едно дълго, тясно езиче се е изплезило над пропастта. Реши да уцели езичето, в следващия миг усети силен удар в петите си, излетя отново нагоре, това се повтаряше няколко пъти. Изглежда, езичето го посрещаше и изхвърляше с все по-намаляваща амплитуда. Рефлексите, придобивани от Данчо по трамплините за скокове във вода, му помогнаха да овладее положението и ето — той най-сетне укроти платформата под нозете си, усети могъща умора в цялото си тяло, седна на платформата и надникна към пропастта. В дъното ѝ бълбукаше рекичка, меки пътечки се разхождаха покрай рекичката, въздухът миришеше на цветя, на поддържана трева. Той вдъхна силно от този въздух и заспа.

Събуди го плавно люлеене, което съпровожда всяко разсънване на уморения човек. Отвори очи, погледна към пропастта, дръпна се уплашено назад и се блъсна в някого. Зад гърба му стоеше мъж на негова възраст — невероятно лъскави бомбета на обувките, изгладен клош панталон, бяла риза, строга вратовръзка, блейзър и очи. Това бяха очи, заредени с цялата енергия, каквато може да има един човек, с цялото му минало, с миналото на всичките му праотци, та чак до питекантропуса. Тъй разсипнически блестяха тези очи, сякаш човекът свършваше със себе си по странен път — изтичаше пред погледа си.

— Какво правиш тук? — с глуха, брезентова акустика в гласа попита непознатият.

— Аз ли? — Данчо се напрегна да си припомни как е попаднал на това място, но не успя. — Аз, пътем, случайно...

— Бъди така добър да освободиш трамплина. Ти си случайно тук, а аз по работа.

— Разбира се. Макар да ми се струва, че има място и за двамата.

— Не ми се дават повече обяснения — каза непознатият.

Може би наистина има някаква работа — помисли си Данчо, — може да е дошъл на рекогносцировка, макар че какво има да се рекогносцира тук? Или е дошъл да ремонтира това съоръжение? Може би е секретен обект? Данчо погледна към скалата, от която започваше трамплинът. Вкопана в камък, една килната барачка със счупени прозорци подсказваше нещо. Ами да, разбира се. Това бе изоставена база за парашутни скокове. Едно време младите хора обичаха да се занимават с въздуха, а после позанемариха тази работа.

— Ще ремонтираш ли? — попита Данчо.

— Казах ти да се омиташ. За теб е по-добре.

И изведнъж Данчо разбра страшната истина — така нагласен, така церемониално облечен човек, тук над пропастта, и този прегарящ вече поглед, и глухия глас... Самоубиец! На сто метра над земята върху тясно, потрепващо дървено езиче Данчо имаше само две възможности — да се опита насила да измъкне този идиот към скалата и при сборичкването и двамата да се строполят надолу, или пък да си тръгне и да съзнава после цял живот, че е един кротък убиец...

Очите на непознатия вече изстиваха, постепенно в тях се настаняваше смъртта.

— Всичко разбирам! — дрезгаво каза Данчо.

— Още по-добре. Тръгвай си!

— Виж какво, там, закъдето си се запътил, никога не е късно. Дай да изпушим по цигара. Една цигара няма да отдалечи кой знае колко...

Непознатият неочаквано бързо се съгласи:

— Добре. Имаш ли цигари? Данчо заопипва джобовете си.

— Аз имам — подаде му пакета самоубиецът. Запушиха мълчешком. Данчо чуваше попуцването на цигарената хартия и му се струваше, че чува догарянето на човешки живот.

— Интересно — каза непознатият, — кой ли ще падне по-бързо? Фасът или аз? Сигурно аз.

— Не! — изкрещя Данчо. — Не... Няма да го направиш...

Самоубиецът го изгледа студено и от този поглед беше ясно — ще го направи.

— Насила ще те спра! Чуваш ли!

— Ще тупнем и двамата — за първи път се усмихна непознатият, но тази усмивка нямаше нищо общо с живота. Той бръкна в джоба си, извади нова цигара, припали я от старата, загаси фаса в трамплина и не го пусна надолу. Пушеше бавно и внимателно и усещаше как другият трепери до него от безизходност, от страх, може би и от жал.

— Така да бъде — рече непознатият, — все едно че на глас бе казал онова, което си мислеше... — Нямам право да те потопя в угризения. Ще направим друго. Ще ти разкажа защо съм решил да отивам вече оттатък и ще разбереш, че нито си могъл да ме отървеш, нито пък че това ми е трябвало.

Те седнаха на крайчеца на площадката, люляха крака над бездната, под тях царуваше спокоен летен ден, алеите заобикаляха плавно цветните лехи, рекичката къркаше като в кухня, в която шета майката, слънцето обещавахе всекиму по лъч радост.

— Моите родители бяха свободолюбиви хора — започна самоубиецът. — Майка ми е избягала от къщи, когато съм бил на четири месеца, и оттогава не зная нищо за нея. Малко повече помня баща си. Той бе дребен чиновник по професия и волен орел по душа. Но прекалено чувствителен орел. Не можеше да понася той предопределеностите в този свят, йерархията, чинността. До ден днешен си спомням как веднъж се върна разплакан, защото началникът му го накарал пред някаква посетителка да му донесе кутийка кламери. Тогава той за първи път се напи. После започна да се напива всеки път — и когато началникът го караше да му донесе нещо, и когато го пренебрегваше и не го караше да му носи нищо. Да, взаимоотношенията на баща ми с неговия началник взимаха уродливи форми, но тази уродливост се отразяваше само на баща ми. Постепенно домът ни започваше да се опразва — в продължение на година и нещо бяха продадени чудната ламаринена пернишка печка, трикрилният гардероб с огледалото и дрехите, двойната спалня, миндерът, чергите... Ти си бил дете и ще повярваш, че всеки един от предметите е бил опора на моя свят — не тенджери, легени, столове и маси изчезваха за мен, а Мъртво море, Петкан, Хималаите, белият ми кон „Соренто“.

Домът ни се превръщаше в суха пустиня, но баща ми не забелязваше това и пиеше все повече. Въпреки възрастта си бях вече достатъчно тактичен, за да му правя забележки. Научих се да

преглъщам сълзите си — единствената дрешка, която носех и зиме, и лете, бе едно пуловерче с висока яка, под която криех непрекъснато потрепващата си адамова ябълка... Бях шестгодишен, когато срещнах най-ужасната Нова година в живота си — сам, съвсем сам в студената и гола стая... Баща ми се върна призори с яркочервени очи, възседнал бумтящ като печка мотоциклет. Той направи няколко кръга из стаята, закова на сантиметри от мен, обвит в бензинови и алкохолни пари, и каза:

— Сине мой, дълго трябваше да късам от залька си, за да мога най-сетне да те възнаградя достойно за твоите страдания. Приеми този мотоциклет. Отнине^[1] той е твой!

Метнах се на седалката, баща ми направи още няколко кръгчета, а после заспахме, както си бяхме върху мотора. Сутринта усетих, че студени като стомана ръце откопчват пръстчетата ми от кръста на баща ми.

Двама милиционери отведоха и стария, и мотора...

Плаках дълго, с подвиквания, с кънтене, плаках чак до следващата сутрин, когато дойдоха съседите. Те се опитаха да ме успокоят, аз се опитах да им кажа нещо и се разбра, че в това денонощие на пълна безнадеждност съм започнал да заеквам.

— Горкото, горкото — повтаряха съседите. Разтичаха се насам-натам и успяха да ме настанят в един дом за самотни деца, намиращ се на стотици километри от родното ми място.

Няма да ти описвам онова селце. Може в очите на всички то да е едно красиво местенце, но би било несправедливо да се иска от мен да го харесвам... Та в това селце аз прекарах най-трудните години в живота си.

Другите деца радостно се гонеха, нагъваха фасул до насита, псуваха се като истински мъже... Моят дефект веднага ме отдели от тях. Наричаха ме заек, биеха ме жестоко, докато не ме накарат да кажа пъдпъдък, а по-често въобще не ме поглеждаха.

Възпитателите не ме закриляха. От срам, че заеквам, отказвах да отговоря каквото и да било, когато ме изпитваха. А знаех всичко, което ни преподаваха, учех повече от другите, знаех повече от тях, но какъв е смисълът да знаеш, като не можеш да го покажеш?

Единствените ми по-приятни мигове от ония години бяха моите срещи с коренчетата. Близко до нашия пансион се намираше пансион на

сирачетата от войната в Корея. Това бяха мъжествени деца, всяко едно от тях бе препатило повече дори и от мен. Те не обичаха да общуват с нас, имаха свой си азиатски свят, пренесен тук, и може би всички бели изглеждат в тесните им очички не много добре. Но тези пострадали деца започнаха да ме обичат истински. Та нали виждаха, че и аз като тях съм жертва на терор, та нали с тях спокойно можех да си говоря — моят български не бе по-лош от техния.

О, как съм се пързаял по склоновете на планината с мъничките като подметчици корейски шейнички, как съм играл пинг-понг с азиатска захватка на ракетата, как сме се смели на тромавите опити на българчетата да прескочат ограда или да направят ласо.

... Краят на войната в Корея бе тежък удар за мен. Отново останах сам. Горчеше ми подареният от държавата хляб и само мълчаливото ми потъване в науката правеше тъгата ми поносима... до идването на годишните изпити. Тогава аз, вечният мълчащ двойкаджия, слушах повърхностните бръцолевения на питомците, глупостите, които дрънкаха преподавателите, плитките речи на членовете на комисията и инспекторите...

След изпитите повечето деца отиваха да карат ваканцията при разни свои роднини, а аз си оставах в това селце, скитах из нивята, катерех се по дърветата, вкаменявах се в някой миг от своето движение и мислех, мислех и нищичко не можех да измисля...

Един ден получих писмо от баща си. Първото след толкова години.

„Сине мой,

Това са последните ми думи към теб. Когато четеш това писмо, аз ще съм вече студен труп. Имам ли друг изход, щом един надзирател с третокласно образование кара мен, човек с толкова способности, да мия **ТОАЛЕТНИТЕ** на затвора... Аз, който...“ После изреждаше личните свои достойнства, достойнства, в които никога не бих се усъмнил.

„Сбогом“ — така свършваше писмото. Избърсах очи, откърших тояжка и тръгнах пеша към градчето, чието име през сълзи разчетох върху пощенското клеймо на плика. Няколко дни вървах, нощите прекарвах в чаталите на дърветата или свит в синорите. Имаше незарасли синори по онова време. Издрипавял, без обувки и залитащ от глад, стигнах до телените огради и покрай тела, покрай тела — до

портала. Когато казах на старшината, че идвам да получа трупа на баща си, той се разплака.

„Толкоз смърти съм видял досега — хлипаше конската му физиономия, — лично аз, дето се вика, таковънка... — й ей го, едно невинничко, заекващо от бой дете разтопи сърцето ми...“

О, така се бе разчувствувал, че пред мен и заради мен щеше всеки миг да подаде оставка от уморителната си служба, но щом му казах чие дете съм, очите му изсъхнаха. Забрави, че е плакал, попита ме хладно да не би да бъркам нещо.

— Почакай ме малко — каза и влезе в сградата.

Не беше малко. Върна се след повече от час с някакви хартийки в ръце:

— Честито, малкия. Ще се намерите най-сетне с баща си! Излязъл е от затвора още преди няколко години, но успях да открия новия му адрес.

И той ми каза името на едно малко градче в другия край на България, име, което побързах да забравя.

Тръгнах си по широката улица и чух онзи да ми подвиква:

— Хей, пари за път имаш ли?

— Да — казах му, макар че нямах нито стотинка.

Освен глада ме мъчеха този път и угризения — с писмото си, с фалшивото си самоубийство баща ми бе решил веднъж завинаги да скъса връзките си с мен, след като толкова години не бе ме потърсил. А през всичките тези години хора чужди и непознати са се грижили, хранили са ме, обличали са ме. Е, вярно — не са ме защищавали от тормоза, вярно, писали са ми двойки, но кой на тяхно място би писал повече на човек, който не иска да си отвори устата?

Бързах, доколкото позволяваха изранените ми крака, тичах към селцето и все си представях как е прибледняло от страхове по мен грапавото червено лице на директора Стоев, как кърши ръце преподавателят по история Лимонов, как... Да, тези хора тънеха в тревоги, породени от изчезването ми, докато аз волно се придвижвах през гори и поля. Решил бях, още щом се върна в пансиона — ще лепна лице върху гърдите им и въпреки заекването, ще им разкажа за късната си обич към тях. Ако трябва, ще им целуна ръце, ще ги моля за прошка, дано ми простят за безсънните нощи, които им е докарало на главата моето изчезване. Оградата на приюта ми се видя като врата

към рая. Окрилен от желанието да се отплатя, макар и с думи само, макар и със заекващи признания, летях към корпуса на възпитателите.

Стоев и Лимонов седяха на пейчицата пред входа и пушеха. Не бях ги виждал досега да пушат. От грижа по мен ще е, казах си.

Намислих първото изречение, изскочих от храстите, отворих уста.

Първи ме зърна Стоев:

— Ама че си окъсан! Нали още вчера ти казах да си зашиеш копчетата. Това тук е пансион!

— Небрежният навсякъде е небрежен — рече Лимонов, — имахме навремето в нашия взвод един добруджанец, въобще не се дезодорираше...

Потънах отново в храстите. Гледах към слънцето, което едва се промъкваше до мен, опитвах се нещо да оправдая, но все не успях. Бях започнал да заеквам и в мисленето си. Бълбуках от чувства, но опитвах ли се да ги нареда в мисъл — нищо не ставаше.

Минаваха дни, а не се поправях. Постепенно се отучвах да мисля. Другите не забелязваха това. Когато мълчащият започне да не мисли, това не се забелязва.

В просъница течаха дните ми, годините ми...

— Ей, опасен си — прекъсна го най-сетне Данчо. Отдавна вече се бе стъмнило, вееше хладен вятър и трамплинът трепереше.

Самоубиецът, все още потопен в историята си, нищо не отговори.

— Опасен си — повтори Данчо, — само това дотук, дете ми го каза, пак ти е халал самоубийството. За едно ще ми е мъчно — че не си доразказал такава изключителна история до края.

— Интересно ли върви? — с неочаквано кокетство попита самоубиецът.

— Та ти направо имаш писателски дар! Длъжен си да опишеш всичко това!

— А? — сепна се непознатият. — Такива само не. Разбрали сме се с теб — разказвам ти нещата до края, отиваш си и аз скачам. Въобще не ми трябва да ставам първо писател — и тъй ще се самоубия.

Въздухът край тях съвсем почерня, а под нозете им заблещукаха светлини, зазвучаха звуци, замириса на скара-бира, на друг пол, на живот.

— Разказваш увлекателно — повтори Данчо, — жалко, че съм гладен, пък и хладно ми стана — слушам те с половин внимание. Дай да се спуснем долу, да седнем като хората, да те доизслушам на спокойствие, пък после, ако щеш, си троши главата.

— Както кажеш.

Самоубиецът стана от ръба на площадката, изтупа панталона си и пръв тръгна към скалата. Данчо даже не повярва, че тъй лесно го е спасил. Спуснаха се надолу по стръмни, почти корабни железни стъпала, ресторантът се оказа само павилион към къмпинг, но имаше маси, макар и под небето. Седнаха, поръчаха си, взеха да се зазаяпват към чужденките. Самоубиецът пробва да доразкаже историята си, но мисълта му нещо се оплете. От ракийката навярно.

Келнерът дойде да ги предупреди, че приема последна поръчка, и самоубиецът, като си плати сметката, се надигна:

— Хайде, аз ще си ходя.

— Къде?

— Как къде! Нали трябва да скачам!

— Луд ли си? — изуми се Данчо. — Да се катериш по баира из тая тъмница. Че ти ще счупиш я крак, я ръка. Такива работи като твоите се вършат на трезва глава човече.

— Знаеш ли, че имаш право — рече непознатият, — мен не ми се гине на тъмно, ама тъй и тъй няма къде да преспя тази нощ.

Данчо изтърча до рецепцията на къмпинга. Оказа се че има свободни бунгала. Самоубиецът взе ключа на своето и отиде да спи.

А Данчо цялата нощ се въртеше в леглото от радост, че е отървал един човешки живот. Та малко ли е това — ако всеки направи това... В света имаше четири милиарда души, ако всеки отървеше по един човешки живот, ставаха осем милиарда, при наличността на четири... този алогизъм го приспа, но само след час го събуди тропане на вратата.

— Какво има?

— Хайде — викна нетърпеливо непознатият, — време е да вървим.

Данчо бе ядосан от ранното събуждане.

— Къде ще вървим? Къде по никое време?

— Щом не искаш, щом ти е все едно... — непознатият изведнъж се сви, обърна се, огорченият му гръб се понесе към желязната

стълбичка.

Данчо успя да го стигне чак на площадката.

Самоубиецът все още бе сърдит, все още се канеше да скочи, без да проговори, но отстъпи най-сетне. Седнаха пак на ръба на трамплина и Данчо продължи да изслушва биографията на нещастния човек.

... Ей тъй заживяха — като по сборника „Хиляда и една нощ“. Денем изкачваха отвесните, почти алпинистки стълби към бившата парашутна кула, прекарваха цял ден в преразказ на тежък живот и изслушване на този преразказ, навечер се връщаха в къмпинга, хапваха, пийваха, сутринта пак нагоре, по стъпалата.

От спортуването ли, от чистия ли въздух, от редовния ли живот — позаякнаха, позаруменяха, славянките, гостенки на обекта, взеха да ги позаглеждат, та вечер ту единият, ту другият рано-рано се надигаха от масата:

— Помоли ме тук една чужденка да убия някакъв комар... Комарът влязъл в бунгалото, пък няма кой да го убие, та...

Сутринта чужденците си тръгваха — тук те прекарваха по една нощ само на път към морето и двамата приятели потегляха по стръмнините към парашутната кула.

Спираха тук-таме да си отдъхнат за малко и самоубиецът се оплакваше:

— Ей, май днес ще свърши историята и ще трябва да... е, това там, надолу с главата...

Но историята не свършваше. Щом седнеше веднъж на ръба на трамплина, ставаше много словоохотлив този самоубиец и ставаше с всеки изминат ден все по-подробен. Стигна дотам, че въведе абсолютна документалност — един час от живота си преразказваше точно за един час. А сюжетът не искаше чак такива подробности. Но той умееше да ги намери.

С две думи — като станал на шестнадесет години, го натирили от пансиона. Намерил си работа в строителството на един обект. Там се водил като глухоням — мъкнел камъни и торби с цимент, забивал колци, огъвал арматура — все такива задачи. През цялото време слушал какво си говорят хората за него, но те и не си говорели много-много, защото какво биха могли да кажат за човек, който дума не е обелил... Общо взето, смятали го за откачен. А не били прави. Постепенно пелтеченето в мисълта му взела да преминава, денем

премествал строителни материали от едно място на друго място, а нощем разгръщал книгите. Какви ли не книги — в тия години минал Хегеля, тогава попрехвърлил и Пшибишевски. За собствено удоволствие научил наизуст всички въпроси от конспектите за приемните изпити по икономика, геология и история на изкуствата. И тъй, потъвайки в безмълвния свят на науката и издигайки се все повече над хората, с които би могъл да размени дума, той самият повярвал, че окончателно е онемял. И не отронвал звук пред никого. Нито пред себе си...

Общо взето, Данчо започваше да губи надежда, че историята на този живот ще свърши някога. Но предпазливо криеше това свое съмнение.

[1] Отнине — отсега (библ.) Бел.НонаD. ↑

Изчезването на Людмил не направи впечатление в селото. Липсата на телето съвсем пък не забелязаха. Ни кооперативен овчар, нито друг стопанин не изписка от загубата, защото никой не знаеше стопанско ли е добичето, или негово — магистралата, отрязала землището, въведе невероятни икономически порядки: общото и личното притежание, личната и обществена отговорност, моралните и материалните стимули, че дори и компенсирането на загубите от природните бедствия, които бедствия надменно заобикаляха това точно село — всичко потъна в летаргията на хората. Те вече и в кръчмата не влизаха, а дълги дни дремеха под асмите, додето жените им шепнешком пустосваха подир кокошките — свои или съседски, което също бе все едно.

Как прозорливо бившата комсомолска деятелка, а сега кметица на селото, бе писала до инстанциите:

„Лишаването ни от достъп до нашето землище ще доведе населението до психологически проблеми, чиито ефект не подлежи нито на прогнозиране, нито на управление. Моля, ако въпросът не бъде решен в полза на подлез или надлез, приемерте моята оставка от ненужния при създадените обстоятелства пост.“

Оставката ѝ никой не прие, защото цялото село бе в оставка. Последната, отпреди три месеца депутация при Зеленгоров премина така:

— Пак ли вие? Не се ли укротихте бе! Цял окръг все с вас се занимава!

— Другарю Зеленгоров, дошли сме да ви уведомим, че хората нямат достъп до земята, добитъкът няма къде да пасе, при това положение не сме в състояние да изпълним задълженията си към...

— Ще шантажираме, а! Ще саботираме, значи! Я марш веднага от моя кабинет! Марш оттук! Че вие, сиромаси такива, сте пращинка в плана на окръга. Че ние и без вас ще си преизпълняваме обещанията и ще си ведем байрака на първенството, без да знаем дали ви има, саботьорчета мижави! Марш!

И саботьорчетата начело с кметицата си тръгнаха към дома. Връщаха се по същата онази магистрала и след три-четири километра в пълно мълчание кметицата звънна с целия си досегашен осемгодишен ръководен опит, с всичките си единадесет месеца школи и курсове.

„Важното е — каза си тя — при тази тежка ситуация да внуша убедително, че грешката не е на нашата власт и на нашия строй, а на частно лице, на субективната Зеленгорова муцуна, която рано или късно ще си намери майстора.“

И под брезента на джипката прозвучаха умните ѝ думи:

— Държавата не е семейство — изневярата на един човек нито ще разруши доверието, нито ще доведе до прошка...

Депутацията не реагира. Още там, на стълбите на съвета след позорното им изгонване, селяните вече бяха изгубили чувството си за държава.

Появата на първия човек от външния свят — на Людмил — ги накара да заговорят отново за всичките си беди, но това бе дрънкане на будилник — навиха пружината, изпяха си песента и млъкнаха, без да събудят някого, нещо или себе си. Нито Людмил ги интересуваше вече, нито изчезналото теле. Нито дори вестта, че близо до селото е загинала снахата на Зеленгоров заедно с непознат мъж: и двамата пътували само по бельо в автомобила...

... Високата трева пречеше на Людмил да припознае полята на Своео детство. Реката, с омачкани от гумите на самосвалите подмоли, ограбена откъм пясък и чакъл, ту се разливаше в мочурища, ту се стесняваше в мрачни бетонни улеи. Завоят ѝ, големият завой, зад който се криеше вирът, сега бе изправен, вирът бе засипан, мрени и пападурки не шаваха с опашчици срещу течението, защото то и течение вече нямаше.

Старата валцова мелница, чиито последни години живот съвпадаха с първите години от живота на Людмил, също бе изчезнала, без да остави нито следа.

„За насип сигурно“ — досети се той.

Въжарната, вълнуваща нявга с делничното потракване на машините, с многолюдните неделни празненства край нея, също бе опразнена — смоци изпълзяваха сега от порутените ѝ стени, наместо върви.

Телето очаровано крачеше до своя приятел. От тревата не смееше да вкуси — твърде неопитомена и натурална му се виждаше, но пасеше с поглед гледките край себе си. Крачеха в посока към окръжния център, успоредно на магистралата, и Людмил все по-често се питаше кое е предизвикало това абсолютно некадърно проектиране.

Потупваше от време на време гърба на телето с дълга вейка и му говореше:

— Почвата нещо ако не е била в ред, иначе не можем да си обясним — та този завой тук, в равното, качването на платното върху насип — това е не по-малко от милион оскъпяване, скъпи ми приятелю. Не може само заради това да направят мръсно на селото и на теб, да са пръснали тия пари? Почвата само не е била в ред, иначе...

Дъгата на магистралата по едно време взе да приближава към рекичката с цялата си огромна маса. Тук, където реката трябваше да премине през насипа, бе естественото място за подлез, но подлез нямаше — строителите бяха натикали водата в тясна бетонена риза.

Людмил си помисли, че през ранна пролет реката шуми и се бунтува в този изкуствен каньон, но сега разочаровано се напъхваше под магистралата.

Щяха да отминат това място, ако внезапен спомен не нахлу в паметта на Людмил. Тук, точно тук, разбира се, имаше стар бряст и объл голям камък под него. Прекрасно си спомняше лишеистия топъл хълбок и трудно издяланите букви:

ИВАН ЦЕКОВ

ДИМИТЪР ЦЕКОВ

ПЕТЪР БРАЙНАШКИ

Паднали през двадесет и трета, под този камък си почиваха братята, или просто адашите Цекови и Брайнашки. Скромнен бе техният паметник, но може би точно с това вълнуваше въображението — с притеснителността си, с неловките букви, впити в гърба му.

Людмил се огледа. Камъка го нямаше. Брястът бе отсечен ниско, почти до земята, дънерът се виждаше, а камъка го нямаше.

— Но това вече!... Чак пък толкова! Дотам чак! — Людмил потръпна от искрено, лично, може би малко социално, може би даже малко национално възмущение:

— Това поне трябваше да пощадят.

Досети се, че камъкът може да не е бил точно до бряста, а малко по-долу по течението на реката да е бил и сега да се пада от другата страна.

Погледна към тесния отвор на тунела, в който с тихо шуртене се вливаше реката, и реши да се опита да мине.

— Почакай ме тук — потупа той телето и нагази в плътната тъмнина. Водата стигна до коленете му, до пояса. Магистралата тъпо шумеше над главата му, тунелът, изглежда, зави, защото и малкото светлина зад гърба на Людмил изчезна. Крепеше се за хлъзгавата стена, пропадна в яма, водата стигна до гърдите му, помисли си, че става опасно, когато в идеален полукръг засия светлината на изхода.

В рамката на изхода си личеше основата на солиден паметник и преди още да излезе, Людмил се досети — решили са да издигнат нещо по-сериозно в памет на братята или просто адаши Цекови и за Брайнашки. Тъгата му по онзи камък си остана, но вече като лично негова си сантиментална загуба — какво пък, нека се съизмерват героите с по-величествен знак.

Измъкна се и видя паметника — издигаше се в стил малко помодерен и абстрактен от корените си, затова пък бе доста ефектен, сигурно отдалече привличаше вниманието. Людмил спря пред паметника. Щеше му се да помълчи минутка пред трите имена, които отпреди читанка, вестник или доклад бяха го научили, че остава завинаги онзи, който е пролял кръв за правото дело.

Помълча, тръгна си обратно, с крайчеца на окото си зърна златните думи върху гранита, олюля се, затвори очи, подпрян на веригата, пазеща паметника, взе си няколко пъти въздух с пълни гърди, застави се да бъде спокоен и отново се взря в надписа:

„В памет на Герго Зеленгоров и неговите другари,
паднали геройски през септември 1923.

Ние помним имената на героите.“

Людмил отново се облегна на веригата. Не можеше да бъде зрителна измама. Но беше измама. Беше върла, горчива измама. Беше невъзможен монтаж на чисти, умити с изтекъл живот истини, беше подмяна на историята...

И Людмил внезапно, без помощта на никакви „Елки“, без съдействието на архивни документи, без кафета в часовете на нощни изследвания, не в последователност, а накуп, наведнъж, разбра цялата истина.

В детските си години Людмил бе слушал за този Герго Зеленгоров — селски бонвиван, често изчезващ за по няколко месеца, за да се върне в дома си поизсмукан от далечни и рисковани пътища — блед, миришещ на нещо градско, и по-богат: контрабанда, любовни авантюри с богати жени? Или бандитизъм? А може би в последните му дни внезапно припламване на хайдушки инстинкти — включване във въстанието чрез загадъчна користна или безкористна мисия? Както и да е, преминавайки нелегално границата на царството оттам насам, избрал си за целта, случайно или не, една от онези горещи септемврийски нощи, старият Зеленгоров си бе намерил оловцето. Бяха го открили без кон и без оръжие, но с непокътното портмоне и с очи, които не искаха нищо повече да кажат.

Ей тъй си остана тайнствена неговата гибел, потъна сред гибелта на хилядите.

Сигурно синът му се е опитвал някак вяло и против себе си да открие подир Девети достойнство в смъртта на баща си, но оживелите въстаници свивали рамене: „Може би... — с добродушието на победители са казвали те... — Вероятно е, но не точно с нас е имал връзка. С други може да е бил. Виж, питай и ние ще питаме.“

Синът Зеленгоров се е отказал да пита, но в актива на неговия син отначало свенливо, а сетне все по-недвусмислено се съживявал прогресивен дядо, съживявал се, за да падне със смъртта на героите.

Внукът растял и делото на дядото растяло — плакало вече за паметник делото на стария Зеленгоров, или по-точно: младият Зеленгоров е плакал за дядо с паметник.

Измъквайки от забравата, завързвайки скъсаните логични нишки на цялото развитие на тази история, Людмил си обясни защо е минала магистралата през землището, защо е направила завой, за да мине над гроба на двамата Цекови и Брайнашки, защо с лопати на булдозери са сринати имената им. Разбра и защо тъй надменно Зеленгоров се е държал със селяните. Та той вече е бил не просто чиновник, а внукът на героя.

— Ти, Зеленгоров, ах ти, Зеленгоров, твоята мама, Зеленгоров...
— говореше си той, докато се катереше към шосето, забравил завинаги за теленцето.

С такъв гняв махна към потока, че още първата кола намали скорост, отби и спря, предизвиквайки моментни киселини в хранопровода на магистралата.

Шофьорът на пикапа бе тъй ошашавен от това, че се е подчинил на подканата да спре, та не посмя и дума да размени с потръпващия до дясното му рамо странен спътник.

„Ти, Зеленгоров — мърмореше си Людмил, — падна ли ми, падна ли, пада ти се, Зеленгоров!“

Окръжният град обозначи приближаването си с вълшебен силует от комини, лъскави плетеници от газопроводи, кубистичен пейзаж от нови сгради.

Това не бе градът от детството на Людмил, нито пък дори от последното му идване тук преди десетина години, за което смътно си спомняше — на последния балкон в шестетажния небостъргач той пиеше мента и оглеждаше уютните дворчета в нозете си, поглаждайки хълбока на представител на местната интелигенция — я прогимназиална учителка, я старша сестра от окръжната болница. Толкова време бе минало оттогава, колкото да забрави чий бе онзи хълбок, а додето се е отдалечавал от последното си преживяване тук, градът е избуявал над вродената си едноетажност, расъл е в този строг, светъл силует, дирейки във висините спасение от вековната своя провинциалност.

На Людмил чак му се пригади, като си помисли, че всеки жител, значи и Зеленгоров, има пръст в това извисяване. Колко хубаво щеше да е, през целия си мръсничък живот Зеленгоров само пакости да е правил — о, щеше тогава с чиста съвест да го изчака Людмил на пусия, за да го повали с потомствената им загадъчна смърт. Но не — Зеленгоров е давал съвети и указания, безсънствувал е по цели ноци, треперел е за съдбата на един или друг пусков срок като за своя съдба и тъй е градил и той тези чисти широки улици, тези лъскави средноевропейски витрини, тези средиземноморски кафененца, в едно от които седна, щом излезе от пикапа Людмил.

Подредбата на държавата бе стигнала вече до такава зрелост, че не можеше да създава еднозначни хора — дори най-големият злодей бе

принуден да изстиска мъничкото полезно от себе си в общия казан и това бе чудесно, разбира се, но поставяше пред Людмил трудна задача — как да се справи със Зеленгоров. Докато пътуваше, смяташе да отиде веднага в партията, ако потрябва при първия секретар да отиде и да му разкаже цялата работа. Но сега си даваше сметка, че разполага само с хипотеза, че тази хипотеза той ще противопостави на реални плюсове на Зеленгоров, че работата ще стигне до строго мъмрене, до възстановяване на някои неща — подправен камък с имената на Цекови и Брайнашки, подлез за селото, построен не със Зеленгорови пари, преустановяване на Зеленгоровата кариера за две-три години, докато съмненията се разтопят.

Излезе от кафенето и се упъти към съвета, без да знае точно какво ще прави. Влезе тъй намръщен, че не посмяха да го спрат. На втория етаж се замисли дали да мине все пак към председателя и на него да разкаже, но продължи нататък.

— Вие откъде сте? — попита Зеленгоровата секретарка.

— От София — каза Людмил и преди да измисли причината на посещението си, жената отвори вратата:

— Заповядайте.

Влезе в кабинета и видя точно такъв човек, какъвто си представяше — лисичък, хитро заострен в лицето, с невероятно захабен костюм за подобен интериор, хлипаше зад обширното си бюро Зеленгоров.

След появата на Людмил не престана да плаче, пък и не се опита — остави пристъпът сам да премине и тогава чак, бършейки отпуснатите си бузи, му посочи креслото до ниската масичка.

— Значи, вие сте от София?

— Аз съм... — Людмил бе объркан от това, че не знае защо е тук, че не знае какво трябва да направи сега, след като е лице срещу лице с подлеца.

— Вие, разбира се, знаете всичко?

— Да! — каза Людмил, изненадан от прозрението на Зеленгоров.

— Знаете, вече знаете. Какъв позор, какво невероятно петно върху моето име, върху усилията на целия ми живот.

Людмил бе онемял от всичко, което ставаше, пък и да искаше да каже нещо, събеседникът му едва ли щеше да позволи — ту

хленчейки, ту заемайки внезапни надменни позички, ту отново пропадайки в страданието си, той бърбореше накъсано, но неуморно.

— Тази курветина, тази курветина, разсипа ми живота! Разчуло се е, веднага е тръгнало, щом и до вас, съвсем външен човек, е стигнало вече... Нищо, нищо тук не може да се скрие. Защо не бе оживяла, да бе оживяла, с ръцете си щях да я удуша. Откъде ли са хукнали по долни гащи — спипал ги е сигурно някой и са побягнали.

— Или от перверзия — по бельо — в колата...

Людмил започна да разбира — обърнатата симка и двата разгопени трупа.

— А синът реве, мухльото му с мухльо. Реве като бебе за нея, представете си, за тая курветина.

— Другият кой е? — попита Людмил.

— Треньор. От Пловдив. Вчера пристигнал, снощи се запознали и хайде...

Внезапно Зеленгоров се успокои. Тонът му стана потих, по-мек.

— Всъщност тази катастрофа ви помогна. Твърдо бях решил да откажа да се местя при вас. Свикнал съм с родния си край, свързан съм с него, баща ми тук е погребан, дядо ми тук си е оставил костите, аз — младостта си. Столицата не ме блазни, пък и на моята възраст да почвам отначало, сред нови хора... Но след днешния случай няма какво да правя повече тук. Ние провинциалистите сме по-особени хора — живеем не само със своя живот, но и с живота на цялата си рода: и доброто ни е общо, и злото ни е общо. Снаха ми съсипа завинаги доброто ни име. Ще кажете — не е ваша вина, а е ваша трагедия... За софиянец може и тъй да изглежда, но тук е друго. Ние тук по-директно работим с хората, а аз вече няма да мога човек да погледна в очите. Пък и авторитетът ми отиде. Представям си какво намигане ще падне, какво хихикане по задните редове, ако застана пред хората. Пък и моите другари... Всяка грешка биха ми простили, но това нещастие едва ли ще ми простят — по ще им е удобно да ме пенсионират... А имаха други намерения... Както и да е — приемам предложението, идвам при вас. Ако ви е възможно, още от първо число идвам при вас.

Людмил гледаше този посеян с пърхот мъничък човек, виждаше онова, което човекът и не криеше — дребна миша хитрост, мизерна откровеност.

Зеленгоров май се притесняваше от това, дето другарят, който по телефона толкова настояваше да го вземе на работа в София, сега не се радва на съгласието. Излезе от бюрото си и пристъпи церемониално към мъжа:

— Е, пазарлъкът стана. Да си стиснем ръце, пък после ще полеем.

Плесницата прокълтя в големия кабинет. Зеленгоров се присви от шок по-скоро, а не от болка и две сълзички симетрично се запускаха по двете му бузи.

Тази симетричност накара Людмил да побеснее. Той стовари Зеленгоров върху килима, затисна с коляно гърдите му и започна...

Милиционерът и няколко силни мъже много трудно, успяха да го откопчат.

... През дългите денонощия в следствената килия той с това се разтушаваше: вживяваше се във всеки свой удар и времето сякаш започваше да тече по-бързо, и чорбата сякаш ставаше по-вкусна, и процесът не го плашеше, макар да знаеше, че каквото и да разкаже на съда, какъвто и адвокат да вземе, по-малко от две години за тази саморазправа няма да получи... И съзнавайки, че колкото и да му дадат, ще са прави, той отново виждаше скимтящата муцунка и размахваше ръце, забравил къде се намира, и налагаше, и налагаше.

Една нощ, както бе замахнал във въздуха, силна ръка стисна китката на десницата му, повдигна го над пода и Людмил усети, че го влачат към прозорчето на килията. Макар и разчекнати, решетките го одраха здравата, додето го измъкваха навън. Силата, която го влачеше неочаквано бързо, с дръпване, от което ушите му писнаха, го понесе към черния небосвод...

Галя се учуди, че още първата вечер не е разбрала — и телевизионната синева, и бучащият от всички страни ликторски глас трябваше да я подсетят, че се намира не в истинска гора, а в онова, което е останало от гората след построяването на жилищния комплекс. Изглежда, че нейде сред този комплекс се намира тя сега гола-голеничка и е обкръжена от хиляди прозорци, от десетки хиляди хора. Как да излезе, как да им се покаже? Кой ще ѝ помогне?

През стреснатото ѝ съзнание запремигнаха вариантите на сполуката — контакт с разумен представител на обкръжаващата я цивилизация. Чаршаф, бял чаршаф около тялото и кола, карана от жена — нищо друго не ѝ трябваше, — така си представяше спасението. Но колко трудно постижимо ѝ се виждаше то.

Внезапно я обхвана меланхолия, а след меланхолията премина на пръсти умотворението „утрото е по-мъдро от вечерта“ и тя се унесе в мръсен тежък сън, прекъсван от собствените ѝ бълнувания. Без да знае историята на околната горичка, тя страдаше от собствената си безизходност дори и в съня си.

А драматична бе историята на горичката. От години насам тя бе грижа за жителите на ж.к. „ЮГ“. По плана на комплекса на нейно място трябваше да има ресторант с езеро, но средствата едва стигнаха за супермаркет, тъй че ресторантът с езерцето се прехвърли там, където вече се бяха настанили двете ясли, прекрасният киносалон, стадионът, зоологическата градина за индокитайски видове, сградата на музея за пластични изкуства, пералнята с гладачница и будката за разпространение на печата — там, там, в онзи райски кът, наречен следваща петилетка.

И докато останалите обекти бяха съвсем незрими, тъй като нямаха точно определени строителни петна, пък и будката за вестници, музеят за пластични изкуства и стадионът отчасти се подменяха от синия екран, и популярността на индокитайските видове непрекъснато спадаше, и вятърът вееше пелените по балконите и без пералня и ясли, то горичката, като ясно обозначено място на бъдещ ресторант,

предизвикваше всеки път асоциации, попаднеше ли погледът върху нея. А погледът на жителите на „Юг“ често попадаше там — толкова бе разположението на горичката, че се виждаше от всички апартаменти. Първоначално хората я употребяваха главно за отмора на очите само, но постепенно мъжете взеха да я ползват по планираното ѝ предназначение — я с дискретно издути джобове, я със звънко подрънкващи мрежи в ръка, те се мушваха сред дърветата и след два-три часа от дъбравата започнаха да се носят пиянски приказки, двойно по-ужасни с това, че скритите зад дърветата не си даваха сметка как целият комплекс ги слуша дума по дума.

Жените поведоха борба срещу горичката. Острите им езици ѝ извадиха толкова лошо име, че я превърнаха в синоним на порока. Дори и много далеч от комплекса, нейде чак в центъра на града, хората от „Юг“ зърнеха ли пиян човек, казваха помежду си: „Този май е минал през горичката.“

Надали жените сами щяха да се справят с тази работа, надали поговорчиците щяха да излязат по-силни от повода си, но в двубоя се намеси и кварталната общественост. Пред нея имаше два пътя — да изкорени горичката или да изкорени порока. Обществеността пое по втория път. Другарските съдилища затънаха в непрестанни процеси срещу горяните. Директори на заводи и служби започнаха да получават непонятни за тях писма — техният служител този и този е бил на едичия си дата в гората. В личните досиета невинната фраза „забелязван е в горичката“ изтриваше актива от всичките доброволни трудовни по благоустрояването, всичките гопаци^[1] и лезгинки^[2], добросъвестно вложени в сферата на художествената самодейност. При този всеобщ натиск мъжете отстъпиха, завърнаха се в семействата си и там, пред очите на своите съпруги, пийваха по чашка, ако това се налагаше.

Но точно това запустяване на горичката породило нови, от поинтимно естество проблеми. И докато на естеството се отдаваше само младежта, населението на комплекса отминаваше с лукаво мълчание характерното шумолене, но когато там за един период от три месеца бяха разкрити пет случая на извънбрачни контакти, влизането сред дърветата започна да се наказва с драконовска безпощадност.

Ето как поолисялата горичка взе постепенно да се съживява, да обраства с висока трева и лиани, да въди в себе си по някоя и друга птичка или отделно горско насекомо. Вярно, случваше се човек от друг

квартал да мине оттам в диренето на адреса или пък юноши да се хванат на бас кой ще посмее по вечерно време да я прецапа. Случваше се в неделен ден семейство да поседне в покрайнините ѝ, да застеле върху одеяло каквото бог дал. Или пък отряд дръзки пионери с песен на уста да събира жълъди.

Но свърши се и с това. В горичката стана кърваво убийство. Вманиачен студент привикал там бабичка-черноборсаджийка, уж да закупи голяма сума долари, насякъл бабето със секирче и хукнал заедно с доларите да предотвратява сватбата на сестра си с някакъв тъмнокож, но заможен чужденец. Разбира се, с помощта на психологическата обработка престъпникът бе разобличен, но въпреки това горичката опустя окончателно. Последният човек, влязъл там, бе служебният фотограф, дошъл да заснеме мястото на престъплението. С последното щракване на апарата все едно че бе щракнала ключалката на горичката. Това бе произлязло преди повече от два месеца... Ето защо измъкването на гола жена от дъбравата предизвика писъка на лицата, които в същия момент са били по балконите си...

Галя, разбира се, не можеше да знае всички тези подробности, както и жителите на „Юг“ не можеха да знаят обстоятелствата, при които се бе появила голата жена. А липсата на информация, както това става винаги, роди догадки, които в кратки минути плъзнаха, все понатежаващи от подробности, из целия комплекс.

От жени бе видяна Галя, защото знайно е кой виси по никое време по прозорците, тъй че мъжете посрещнаха вестта за привидението с пълно недоверие. Но щом съпрузите на неколцина очевидки махнаха примирително с ръце и въоръжени с фенерчета решиха да издирят този звяр, както предпазливо го нарекоха, женорята им веднага подвиха опашки, взеха да ломотят, че сигурно им се е привидяло, кой ще тръгне в тия години гол из горите, естествено, че им се е привидяло. Ето как тяхната ревност към голото тяло на Галя обяви това тяло за несъществуващо.

Тя не можеше да знае това, свита сред дърветата. Разбра само, че комплексът се поразшава за час-два, а после утихна.

И когато най-сетне разсеяната синкава светлина взе да се прибира в сандъчетата си, Галя реши да действа. Знаеше се, че е царицата на този лес — налагаше ѝ се да обходи владенията си. Промъкна се предпазливо до края на гората и тръгна по границата.

Вървя, докато сивичкото, някак нелятно утро я накара да се скрие отново. След тази разходка разбра, че е зазидана. Вървяла бе около шест часа, значи, около тридесет километра, и през целия този път бе видяла край себе си единствено тъмни панели, развеселявани тук-таме от някоя неугасена лампа. Може би не е успяла да стигне до края на комплекса, може би нейде по-нататък щеше да открие пролука в този обръч, но това ѝ се струваше невероятно, пък и непотребно — нали тя диреше начин да скрие от хората голотата си, но все пак да стигне до хора. С какво би ѝ помогнала тогава пролуката? Когато на следващата нощ продължи обиколката си, видя позната гледка — един прозорец, който още вчера я бе наказал, неизвестно защо, да въздъхне мечтателно. Сега тя по-внимателно се вгледа натам. Тъй уютна розова светлина излъчваше отвореният прозорец, тъй хубава музика се лееше оттам, че въпреки всичките тревоги нежност премина през голото ѝ тяло. По този ориентир тя разбра, че предишната нощ е направила повече от един кръг и че комплексът е много по-малък. Раздели се с поглед с прозореца и тръгна по ръба на гората, броейки крачките си. Бе стигнала до три хиляди и двеста, когато сред мрачните панели зарозовя позната светлина. Вече знаеше обиколката на горичката — около два километра. Без да ѝ донесе каквото и да е облекчение, този факт я умори, тя приседна под едно дърво и се загледа към прозореца. След няколко часа се очерта върху розовия фон силует на къдрав мъж, май не по пижама, а по чисто бяла риза. Мъжът затвори прозореца, след малко светлината в стаята угасна, но Галя не помръдна от мястото си чак докато първите зари не я прогониха вдън гората.

Ей така заживя Галя — денем дремеше на своята полянка под лъчите на слънцето, а нощем присядаше срещу розовия прозорец и дълго, и влюбено слушаше музиката, лееща се оттам, и чакаше да се появи онзи леко къдрав силует — да затвори прозореца, да угаси лампата. И после, унесена в смътни мечти, дочакваше утрото на същото място.

Понякога чувствата ѝ към прозореца и неговия стопанин утихваха за малко и тогава тя се заемаше да крои смели планове — как да се промъкне незабелязана до някой партерен балкон и да отмъкне оттам ветреещ се чаршаф.

Направи и опити. Първия път беше стигнала на три-четири крачки от балкона с прането, когато ненадейно лампата зад вратата му

светна и тя едва успя да се свие в сянка, докато после, къде с пълзене, къде с пребежки, се върна в горичката.

Втория път я забелязаха наред път, тя тичешком се върна сред дърветата и прикрита там, чуваше как комплексът възбудено бръмчи и постепенно утихва, но не съвсем.

Което си е право, съществуването на Галя промени с нещо живота на хората. Мисълта, че тук нейде, на стотина метра от тях, живее невиджано същество, ги караше да се усещат и по-виновни, и по-внимателни. В сънищата им започнаха да се появяват добри вълшебнички, които изпълняват до три желания. След подобен сън мъжете се събуждаха усмихнати, тананикаха си, докато се бръснеха, а жените им, виждайки ги такива бодри и подозрително добре обръснати, ги целуваха с умисъл, но и с искрена топлина, изпращайки ги чак до вратата на асансьора.

Интересно, появата на голата никой не свърза с пошличка версия за подгонена от съперничката си прелюбодейка, никой, и най-суеверните дори, не й приписаха връзка с духа на убитата бабичка. Някак, без да се наговарят, жителите на „Юг“ приеха, че нищо в тяхната гора не се е появило, но това нищо е добро и е красиво, и отдавна е било необходимо на жилищния им комплекс и на леса им.

Както спонтанно бе възникнало жлъчното „този е минал през горичката“, тъй спонтанно смисълът му взе да се разлива към всички онези дребни грехове, които разнообразяват живота на човека. „Минаване през горичката“ означаваше лъжата, с която чиновникът измъкваше два дни отпуск, означаваше също късмета да получиш четвърт декар вилно място върху каменист баир, означаваше и прескачане до някоя разпусната булка. Но все ставаше така — уж заради отпуската чиновникът лъжеше своя началник, че ще отиде на село да види болната си майка, а получеше ли разрешение, вместо да тръгне с приятели на риба, наистина отиваше при майка си. И уж бе сигурен онзи, че пукнато дръвче няма да посади на баира, че е обещавал такива неща само и само за да грабне мястото, пък първата неделя още с търнокоп и разсад тръгваше към камънака. И при разпуснатите булки взеха да се явяват по-иначе — не с бутилка коняк в ръка, а с букетче карамфили — не за час сред омачканите чаршафи, а с търпението да поостанат малко, да поприказват човешки, защото се

оказа изведнъж, че и най-разпуснатите булки в комплекса искат да си поговорят човешки.

Телевизионните техници от града започнаха да отбягват ж.к. „Юг“. Какво ли ни става там — викаха си, — правим каквото правим, дойде ли време за прибиране на парите, искаме си колкото е по тарифата. Отбягвах да ходят, но идеше ли някой, връщаше се в ателието със стотинки в джобовете и с отнесена усмивка върху лицето — една такава неволна усмивка, която техникът с много усилия успяваше да заличи чак след ден-два.

Автобусните линии за „Юг“ влязоха в график — точно на минутата пристигаха специално умитите за този маршрут коли и тръгнаха на минутата, ако, разбира се, някоя куцукаща бабичка не махаше отдалеч на шофьора да я почака. Тогава шофьорът изчакваше, а после чак по пътя наваксваше.

Хората взеха да си звънят.

Обличаха се в чистичко, звънвах на съседната врата и смутено казваха:

— Абе, комшу, от толкоз години един панел ни дели, дето се вика, всичко знаем един за друг, пък да не се запознаем досега. А минете тази вечер към нас.

Всички студенти от комплекса, дори и тези, които живееха там под наем, изкараха изпитната сесия.

И нито един от донаборниците не бе отложен от военна служба по болест.

А виновницата за тези промени продължаваше да живее с живот на фея и все по-рядко ѝ минаваше през ума, че някога ще трябва да напусне горичката. Стигаше ѝ ней нощното бдение пред розовия прозорец и мимолетната гледка на къдрав, леко прегърбен мъж.

Цялата си обич тя пращаше към този човек, без да знае, че несподелената любов се разсейва в пространството и докосва с топлина всички наоколо, само не и онзи, към когото е насочена.

Ех, на лош човек бе попаднала Галя. На мрачен мизантроп, на вреден душегубец. За да направи колкото се може повече пакости, не спеше той до ранни зори. От времената, когато доносите вършеха работа, бе му останал този навик за нощна дейност. Но и той се бе развил успоредно с обществото — не за обмисляне на дребни ходове му бяха нужни нощните часове, слава богу, денят му стигаше за това

— малка радост обаче му доставяха злините, които прави на обикновените хорица. Нощите си той посвещава на блянове за големи падения. За много големи, от много високо. Недостатъчно бе за него да прочете указ, че е освободен министър, че е отзован посланик, че едико̀й си е пропуснат в списъка за званията и на този двайсет и четвърти май.

О, не. По време на своите нощни бдения той бленуваше за още повече. Бленуваше, примерно, в основите на някоя германска древна катедралка да бъде открит манускриптур с петолиние и с ноти. И да се окаже, че това е Лунната соната и че е написана тридесет години преди да се е родил Бетховен. И да се докаже, че Бетховен е просто един жалък плагиат. Мислеше си това и слушаше по цели нощи Лунната соната и нито за миг не се радваше, че най-сетне ще бъде възстановена правдата и истинският автор ще получи заслуженото, а вместо това си представяше как по цял свят булдозери и миньорски пистолети рушат скулптурите на Бетховен и с дебели флумастери в ръка гардеробиери, сценични работници и хористи задраскват с черно името на композитора.

Друга нощ пък се взираше в репродукцията на „Нощна стража“ чак докато замержелее пред погледа му, та му се струваше, че картината е постигната чрез растер. Веднага измисляше хубавичка история — при поредната реставрация специалистите откриват, че художникът не е рисувал върху чисто платно, а предварително е фотографирал тия типове, увеличил е снимката им и само я е боядисал отгоре. Рембранд ли, великата четка на реалиста ли... Стража — в огъня! Немедлено в огъня!

Въобщо̀е той обичаше да си представя пламтящи платна; овъглени книги, превърнати в пепел имена. Но най обичаше да вижда гърчещите се на кладата титани, чиято единствена вина пред него бе тази, че нито той би могъл да им направи зло, нито пък да разчита, че силните на деня ще им направят зло. Вбесяваше го тази недосегаемост и в нощните си фантазии успяваше да я покътне, да я срути.

Веднъж, вгледан в звездното небе, си помисли как хубаво би било да се окаже, че в действителност Слънцето си е център на Вселената. Ах, как ще опари тогава някой си гений, доказал, че това не е така. Провери в енциклопедията кой ще е този тъй подозрителен

учен и се по-разочарова — Бруно бил определил на слънцето роля на провинциална звезда, за което вече си го е получил.

В последно време и саморазправите с отделни личности взеха да му дребнеят — заел се бе с краха на цели учения. В обстрела на нощните му мечти все по-често попадеше материализмът. Възбуждаше го мисълта, цялата тази огромна и яка, с векове вдигана сграда е толкова уязвима, та едно привидение би могло да я срути с малкото си пръстче. Появява се някакъв необорим факт, не, факт не, фактите са оръженосци на материализма, появява се някаква тотално отречена субстанция и с демонстрации и факти, не, не с факти, а с чудодейства отхвърля цялото учение...

Ето, с такива неща се занимаваше самотният чудак, лелеян от голата жена през дългите ѝ горски нощи.

Една късна вечер къдрокосият, при цялата си себичност, успя да усети все пак прииждащите към него вълни от топлина. Застана на прозореца и се загледа към гората, от която лъчеше нещо. И колкото повече гледаше натам, толкова повече се разтоварваше от мисъл за каквото и да било, което означаваше — от злото.

Галя, прикрита зад широко стъбло, изпълнена с кротко щастие, съзерцаваше своя ненагледен — блещукащите му умни очи, умореното му чело, къдравата коса.

После огледа себе си. От чистия живот сред природата тялото ѝ бе станало и стегнато, и плавно — момичешко и женско едновременно бе станало нейното тяло от горската роса, от слънцето, от свободата.

Помисли си:

„Това ли тяло съм крила толкова време? То ли ми е пречило да подиря хората? Да отида при моя любим? От това ли тяло съм се срамувала?“

Излезе под лунната светлина и с меки стъпки, които я правеха още по-хубава, тръгна към розовия прозорец. Бе почти под него, когато къдравият я забеляза.

Трепна от изненада в първия миг, после се досети за всички онези приказки за феята, които долитаха през съседските панели. Ето, ето — той бе възнаграден за бденията си — почти в ръцете му бе доказателството!

Лунната жена гледаше право към него, гледаше го с призрачен влюбен поглед.

— Ела — каза тихо тя.

— Ида — прошепна къркосият.

Бързо се дрпна от прозореца, измъкна от чекмеджето фотоапарат, затича се по стълбите, на партера чак се досети, че този път сам малко ще може да стори, че този път му трябва свидетели, стотици свидетели. Тръгна нагоре по стълбите, звънваше на всяка врата и казваше едно и също.

— Облечете се и тихичко слезте. Онази, горската, е пред входа.

След минути, когато стълбищните площадки бяха претъркани с възбудени от предстоящата среща с чудото хора, той нагласи фотоапарата, рязко отвори външната врата на блока и изкрещя:

— След мен!

Тълпата се стовари върху Галя като лавина — лавина от погледи, междуметия, светкавици, ръце и все по-мръснички пръсти.

Успя да се промуши и хукна към своята горичка.

— Дръжте я! — реवेशе къркавият и тълпата, в миг освободена от натрупаното в последните дни благородство, се завтече след жената. Галя усети удари по гърба си — замеряха я с буци пръст, с камъни. С крайчеца на окоото си видя как извиращите от другите блокове тълпи пресичат пътя ѝ към гората. Намери сили, увеличи темпото, направи лъжлива крачка, опашката подир нея се обърка за миг, тя спечели пет метра и успя преди другите да се мушне в леса. Дотича до своята полянка, покатери се на брезата, отнесла нявга гащетата ѝ, затихна.

В гората прииждаха от всички страни светлинки от фенерчета, подвижвания и псувни, размахвания на тояги, хищност и смрад.

Нова светкавица я освети, трепереца и притисната към бялата кожа на брезата.

— Ето я! — изкрещя къркосият. — Хванахме я! Най-пъргавите се закатериха по дървото, другите я замеряха отдолу с каквото им попадне подръка, застърга трион. Усещаше вече вонещия на пресекулки дъх на пълзящите към нея, реши да скочи и внезапно се чу едно ужасено „ааа“!

За мигове всичко около нея се омете — долавяше се само паническото отдалечаващо се топуркане.

Вдигна поглед. От небето се спускаше нещо огромно, позастаряло и свое. Протегнаха ѝ ръка, тя я пое и отлетя!

- [1] Гопак — украински танц. Бел.НомаD. ↑
- [2] Лезгинка — грузински танц. Бел.НомаD. ↑

Меденият месец бе устроен, както трябва. Младите ставаха, когато къщата вече бе празна, но те знаеха, че под вестника върху кухненската маса ги чакаха млекце, варени яйчица, саламец, сиренце, шоколадови бисквитки, домати, черешки, липов медец в паничка. Тъкмо да закусят, и идваше време да прескочи към тях майката. Нали работеше в пощата — носеше им цял наръч вестници и списания, носеше им топъл хлебец, взет направо от леля Динка.

— Тази бе, Влади, дето на вашата сватба беше със синята рокля. Е, седеше там до бай Панчо месаря.

Владай не се досещаше кой е бил със синя рокля на сватбата, кой е седял до бай Панчо и кой е този бай Панчо, но пък той самият се сещаше за тях — и старият хладилник, и сватбеният подарък бяха пълни с бутове, плешки и кайма, та всеки път, щом отвореха вратите, отвътре засияваше с розова светлина ситото бъдеще.

Майката наготвяше набързо, хапваше на крак и тичаше към своята поща, а младите тогава чак сядаха край масата и бавно, с разбиране, с нежна празничност, позната от предкласиката, правеха своя обяд.

После Владай пушеше цигара, прелиствайки пресата, а булчето миеше чиниите с топла вода. Като свършеше, сядаше в нозете му и започваше да разказва разни подробности от сватбата. Разказваше му ги като на човек, който не е бил там, а Владай не се дразнеше — слушаше я и не чуваше. Понякога пък тя го караше да разглеждат подаръците. Развързваше ловко панделките, разтваряше кутиите, вадеше понятни и непонятни предмети, подаваше на Владай документите, в които се описваше начинът на употреба на един или друг уред, и Владай с увлечение четеше и обясняваше какво е прав ток, какво е променлив ток, какво е оптимален работен режим, защо гаранционната карта на един предмет е валидна за две години, а на друг само за шест месеца.

После пак прибираха нещата в кутиите, тя завързваше панделките и казваше:

— Ще ги отворим, като се преместим. Владай и жена му не знаеха къде ще се местят.

— Това е изненадата от нас — каза веднъж тъстът му, — като стане готово, ще видите. Засега точка по този въпрос.

Мъжете се завръщаха надвечер — бащата от кантората, братът от гаража, или ако бяха го освободили по-рано, от тренировка по джудо.

Не се втурваха веднага към стаята на младите, измиваха се, обличаха се по домашному, обуваха пантофите, тогава чак почукваха на вратата.

— Хайде, деца, хайде да се видим.

Вадеха от хладилниците ракийка, точно в този момент се връщаше майката с връзка магданозец в мрежичката. Смъмряше ги, че без нея са се опитали да направят салата, заемаше се да поправи стореното, а те отиваха в хола и отваряха шишето.

— Да пуснем телевизията, тате — примоли се веднъж братът, — не сме го видели още този, цветния.

— Ако е за цветния, ще питаш Владай и сестра ти, техен е. Ако пък е дали да се пуска телевизор, ще питаш мен.

— Нали те питам!

— А аз не ти позволявам. Като няма какво повече да си кажем помежду си, тогава ще почнем да гледаме хорските работи.

За какво ли не си бърбореха в тия предвечерни часове.

Бащата главно за кантората. Не беше началник, но май въртеше на пръста си цялата работа — все на него му звъняха отгоре, все на него казваха: „Ти ако не свършиш тая, никой няма да я свърши.“ Преди месец време в централен вестник остро бяха критикували кантората — карали я, както преди години, да има нови форми, нови постановки. Неизвестно защо, бащата се бе опънал и на постановките, и на формите, и на критиката. Цял ден търчеше да доказва на инстанциите, че практиката подкрепя старото. Вечер доказваше същото на Владай и той, опитвайки се да приеме логиката на своя тъст, не успяваше да я приеме. Но изглежда, че тъстът все пак е бил убедителен пред инстанциите. Върна се един ден превъзбуден, червенолик, може би малко пийнал:

— Успях. Победих, Владайчо! Решено е нашата кантора да си я кара както досега. Другите нека експериментират, но нашата по старому.

Владай се зарадва за победата на своя човек:

Братът по-малко говореше — стесняваше се от баща си, от Владай, пък и какво би могъл да разказва един директорски шофьор. Как взел сутринта началника от къщи, как го закарал до завода, как след работа отвели един софийски учен и го настанили във вилата. Затова си мълчеше, само по-късно, като си пийнеха, потупваше Владай по рамото и весело му припяваше: „Цар си, брато, няма да съжالياш, дойде при нас, царе сме ние, цар си ти...“

След вечерята младите се отделяха и тогава стените се превръщаха в уши. Но Владай много-много не се притесняваше от това, нито пък от жълтия лъч в ключалката — не маркираше Владай меден месец, съвсем дори не маркираше. Това си личеше и по булчето — цъфтеше то, свежееше и дори май новата ѝ придобивка — нощната ос — постепенно саметризираше^[1] лицето ѝ.

А как добре се чувствуваше Владай сред спасителната среда! Ах, как добре. Понякога само го стягаше шапката, той излизаше до близкото ресторантче, седаше сам на маса, като нямаше с кого да си побъбри, бързо изпиваше една бира и си тръгваше към къщи. В такива случаи все му се струваше, че нещо май го стягат обувките.

Една сутрин се досети за нявгашна своя научна задача, опита се да направи нещо, ала не му вървеше, та се отказа. Но разхвърляните листа го подсетиха и след няколко дни той помоли шурей си да му намери в завода „Елка“.

Вечерта братът донесе калкулаторчето, а заедно с него и една папка.

— Абе инженерчето, дето ми даде елката, помоли да погледнеш това. Не му излиза нещо.

Владай попрелисти папката. От пръв поглед разбра, че са изходни данни за инженерен проект. Не се затрудни да вникне проект за какво точно, само извади числата, създаде уравнение, опита се да го реши и засече грешката — беше в предварителните данни.

Предаде на брата папката с изводите си.

Вечерта шофьорчето се завърна сияещо:

— Цар си, брато! Нашето инженерче каза, че два месеца се блъскало с колегите, а ти — за два часа.

И бутна в джоба на ризата на Владай някакъв плик.

— Това пък какво е?

— Абе инженерчето... Голяма услуга си му направил. Иначе щял да те отведе в ресторант, ама нали караш меден месец.

— Я му върни парите! — разсърди се Владай. Братът прибра парите, два дни нищо не каза по тоя повод, а после му донесе пак някаква папка. Работата се оказа съвсем лесна — забатачено доказателство, изглежда, по дипломна работа. Прещрака го набързо и го даде на шурей си. Поръчките зачестиха, Владай ги преглеждаше отгоре-отгоре: опит за рационализация, замръчкан мрежов график за снабдяването, кандидатски труд... Отупваше ги набързо и ги връщаше на шофьорчето.

— Владко — каза му веднъж тъщата, — недей така да си бараш халката. Все я попипваш, а старите хора казват, че не е на хубаво.

Владай не бе забелязал досега новия си тик, но като му го посочиха, разбра, че напоследък тази халка все по-силно стяга пръста му.

В леглото също взе да му става тясно — булката едреше!

— Да не си бременна? — попита я той една нощ.

— О, не знам. Трябва да питам мама — смути се тя, а после неочаквано се изсмя право в лицето му. Лунна светлина влизаше през прозореца, този смях, тясната пижама... спа лошо... до зори чак дочуваше топуркане по покрива, сякаш огромни котараци вършеха нещо преднамерено.

Един път, след вечеря, поразвърза вратовръзката да не го души, запали цигара и каза:

— Дали не е време да тръгна на работа?

— Каква работа! — наскача родата. — Луд ли си. Знаеш ли колко вкарваш вкъщи с тази „Елка“?

— Колко?

— За месец само три тлъсти заплати, ето колко.

— Значи взимаш парите! — скочи Владай към шурей си.

— Взимам. Татко казва, пък и те настояват...

— Аз, аз... — Владай не знаеше какво точно ще направи, усети как нещо стяга гърдите му, поразкопча ризата до пъпа, та му олекна и си замълча.

— Ама страшно пълнееш — рече той вечерта на булката си, — трябва да си вземем ново легло, това вече не ни побира.

— Като се преместим — отвърна тя и дълго хихика във възглавницата си...

Този път нощта бе безлунна, но звездовита — лееше се тежка синя светлина от покрива на безкрая, а от покрива на къщата пак се дочуваха котациите — режеха нещо, местеха от място на място. В просъница ВладаЙ усети как някой го души, скочи, трепкащ от страх — никого нямаше наоколо, май го душеше отвътре.

Една неделя сутрин, а в неделните сутрини всички ставаха рано, за да закусят заедно, родата седна край масата с многозначителна тържественост.

„Какво ли са намислили пък сега?“ — питаше се ВладаЙ, додето мажеше масло върху филията.

Като попривършиха с хапването, бащата измъкна бутилка шампанско.

— Що ли пък от сутринта? — почуди се ВладаЙ. — Нищо де, щом са решили така...

Шампанското гръмна, разляха го по чашите, бащата се изправи:

— Дъще, Владко, дойде време да се отделите от нас, дойде време да свиете свое гнездо.

— Да се местим ли? — не разбра ВладаЙ.

— Да тръгваме — ревна шурейт, — след мен! Кога ли пък се бе появила тази нова врата в антрето?

Накараха ВладаЙ да я отвори. Зад вратата имаше стълбище, което водеше нагоре. Качиха се, влязоха в новичкия апартамент.

— Значи, вие нощем сте надстроивали?

— Ами да — зарадваха се те на изненадата му, макар да им се щеше да е по-голяма.

Заразвеждаха го из стаите. — Ето ви тук хола с цветния телевизор, ето ви спалнята с новия креват, това тук е кухнята, до нея трапезарията, банята е отляво, а това, Владко, е кабинетът ти.

— Хубаво, хубаво — кимаше ВладаЙ, — с много вкус, с много.

— Ами ти сам го проектира. Мушнахме ти веднъж между другите папки и такава задача и ти я свърши, ама не си знаел за кого е. Най се задържаха в кабинета. ВладаЙ гледаше масивното кресло, бюрото с въртящ се стол, етажерката с папките.

— Подредени са по важност и по срок — каза шурейт.

— Ей, че вие ме превърнахте в амбулантен търговец на сметки — рече Владай, — бива ли така?

Каза го и се разсмя пресилено — да не помислят, че е на сериозно.

Хубаво си живееше в новия апартамент. Всичко бе подръка, всичко бе обширно и меко.

— Нека тук носят храната — каза веднъж на булката си. Тя се понацупи и Владай я успокои:

— Ама и те да идват да се храним заедно. Просто не ми се слиза и качва, много са ми стръмни тия стъпала.

Веднъж дохвърча братът с дебела папка под мишница.

— Хвърляй всичко, брато, и се заемай с това. Човек от София я иска, голям началник. Директорът ще плати мило и драго.

Владай се зачете в документацията. Този път работата беше сериозна, беше като онова там, в приказката, е, там със замъка от пясък. Искаше се да се построи и включи нова производствена линия, без заводът да спира нито за миг. Няколко дни Владай кръжеше мрачен и брадясващ около папката. Да, тежичка бе задачката. Тежичка и неизпълнима.

Веднъж седна в креслото, затвори очи, напъна се, усети как мозъкът му се чувства тясно в черепа, сред вишневата тъмнилка на подсъзнанието изплува като зеленикаво електронче решението и веднага угасна, но вече бе подсказало единствения изход. Оставаше само да се направят сметките. Посегна към елката.

— Тъй, тъй — защрака той по клавишчетата, — имат, значи, три линии и искат още една. Я да видим сега колко беше три плюс едно — в прозорчето на калкулаторчето засвети цифрата четири. — А я сега да видим колко беше четири без едно? — тройката запулсира радостно пред очите му.

Владай бе открил, че заводът ще мине без нова производствена линия. Трите досегашни, с леки пренагласяния, ще карат по една смяна повече и работата е в ред!

Направи с лека ръка и сметките, и корекциите и когато за първи път не небрежно, а дори развълнувано подаваше проекта на шурей си, каза му:

— Там съм описал всичко, но и ти ще го кажеш. На твоя тъп софиянец ще го кажеш и на директора — да не правят икономии от

смазочната система. Тя бие на очи да я отрежеш, ама ако я отрежат, ще стане голяма беда. Така да им кажеш.

След тази си победа Владай ходи два дни наперен по стаите и дори слезе три-четири пъти до долния етаж. Но постепенно скучните задачи, които му носеше братът, го връщаха в сладката просъница.

Поемаше с прозявка папчиците, връщаше ги на другия ден. Веднъж се сети за изобретението си:

— К'во стана в завода, работят ли вече?

— С пълна пара — възкликна шурей му.

— Да им кажеш там, каквото ти го казах... Какво беше... Ще стане бяла.

Една нощ го събуди писък на пожарни коли. Надигна се от леглото, влезе в пантофите си, опря се на прозореца — лумнал до небесата, гореше заводът.

— Ами да — тъжно си каза Владай, — икономисали са смазочната инсталация. Можех да я вържа с блокажна система, да не се включва линията без гарантирано смазване, ама разчитах на тия идиоти.

Пък и ме домързя май да го направя.

Като си спомни, че го е домързяло и заради това сега гори заводът, Владай се върна в спалнята, измъкна сватбения си костюм, смъкна пижамата и се опита да влезе в костюма. Както и да се мъчеше, все не можеше да успее.

— Добре би било сам да се предам — въздъхна той, — ама ей го, няма как да ида по тая пижама. Нищо де, те ще дойдат да ме вземат. Ще ми дадат тяхна пижама.

Те дойдоха не оттам, откъдето ги очакваше. Нещо приплющя сред дима, който лягаше вече над града, някаква ръка се спусна отгоре и запримква Владай през прозореца.

— Не мога да те откъртя. Като шопар си станал! — чу той смътно познат глас.

— Ти кой беше? — попита Владай и в следващия миг мощно го отлепиха от перваза и го понесоха нагоре, право по вертикала.

[1] Семетризираше — разполовяваше (от лат.) Бел.NomaD. ↑

Отвори очи, не знаеше къде се намира, на вратата се чукаше, през прозореца влизаше бодър като физкултурник въздух. Въздухът го подсети, че е в резиденцията на завода.

— Влезте, влезте — викна той към чукащата врата. Сресани и пременени като випускници, се вмъкнаха инженерчетата от технологическия отдел.

— О, моите приятели — зарадва се Христо. — Влизайте, сядайте, поръчайте кафета, аз ей сега ще ударя един душ и идвам.

Те не знаеха на кого да поръчат кафета, не знаеха къде да седнат — в кабинета ли, в хола ли, на масичката ли в спалнята? Стояха прави, заслушани във веселото къпане на софийския гост.

Директорът ги бе предупредил тази сутрин — нищо чудно да ви срещне сърдито, ще изтърпите калая, все пак не аз, вие сте му горили проекта. Ще го гледате в очите, ще го гледате в устата, като направи пауза, някой ще се намеси — ами не може ли да опитаме ей така, другарю учен. Тактично ще го насочите към възможностите на завода. Хайде, тръгвайте. И да минете пътем да се подстрижете, че с тия коси...

Христо излезе от банята още по-сърдечен, отколкото влезе там. Побутна момчетата към креслата, посмъмра ги, че не са поръчали кафе, накара ги да му разкажат по-подробно за завода, позаписа си едно-друго и ги изпрати по живо, по здраво:

— Свободни сте, момчета. Може и да не се връщате веднага в града — поразходете се сред природата. Ще кажа на директора, че съм ви задържал целия ден.

Върна се в кабинетчето си, седна зад мърлявите недогорени-недогасени чертежи, попрелисти ги и разбра, че никаква помпа не е измислял.

— Хайде, сбъркал съм. Ами председателят как го е подписал? Ами директорът защо го е приел? Ами инженерчетата защо са го разработвали този проект, като той от метър мирише на погрешен?

Натисна копчето върху бюрото, след минутка се появи домакинът на станцията:

— Добро утро. Закуската ви чака долу. Ако искате да я донеса.

— Мани я тази закуска. Кафето ми донеси само и хвърли тия всичките папки в печката.

Домакинът се вгледа в купищата чертежи и несигурно каза:

— Ние лятно време само кухненската печка палим.

— Че какво от това, няма ли да свърши работа?

— Ама тя е проста печка, кухненска...

— Нали гори?

— Е, тя гори, ама това, научна работа все пак, то по-добре камината да напая, ама нали сме в ремонт.

— Абе я ги хвърли там в печката, на двора ги запали, ако искаш — махай ги да не ги гледам!

Домакинът, попрегърбен от тежестта, изнесе папките.

После, чак когато видя да се вие над двора синкав дим, Христо разбра защо се притесняваше тъй домакинът — не смееше човекът да изгори в проста печка такива сложни бумажки като неудачните Христови чертежи!

— Това е народ! — рече си гордо Христо. — Дори към грешките ни се отнася с уважение — тях дори като трябва да ги предаде на огъня, му се ще да е нещо по така, по-каминно, по-крематориумно...

От чистия въздух ли, от налетялата го мисъл за личната му отговорност пред този народ, или пък защото момчетата днес добре му обясниха какво точно може и какво не заводът, но работата му потръгна.

Нито катеричките, които със зъбоболно стържене се добираха до ядките, тук досами прозорците, можеха да му попречат, нито това, че дръзко подменяше любимите си методи с по-непознати, нито дори ужасното кънтене, което се носеше май от подземията на вилата.

По обед попита домакина какво е това кънтене.

— Ами човекът?

— Какъв човек? — с разсеяността, със заслужената разсеяност на учен попита Христо.

— Човекът, дето снощи, дето опразни снощи апартамента.

— Този ли с жената и трите деца?

— Същият.

Домакинът с доста слаломни увъртания поясни цялата работа — преди осем месеца се наложил ремонт на парното във вилата. Потърсили майстор, майсторите с такава професия били рядкост, та трябвало да приемат условието на човека, който се съгласил да направи ремонта. Условието му било да го настанят във вилата и до края на работата друг да не се настанява.

— Я го извикай този човек.

Домакинът се позабави, докато се появи с майстора. Ама биваше си го този майстор — изглеждаше като слязъл от първомайски плакат — синя работническа блуза, чук в десницата, френски ключ в левицата.

— Седни де! — покани го Христо. Майсторът седна с нескрита неохота.

— Слушай, човече — каза му ученият, — повиках те да ти се извиня. Въобще не разбрах снощи, че те гонят заедно с децата заради мен. Ако искаш — докарай ги от града, аз ще се настаня другаде.

— Пратих ги днес на село.

— Съжалявам. Но и ти не си прав. Че може ли така — да протакаш нищо и никакъв ремонт почти година, за да си живееш сред природата.

— Не е заради природата. В града ми мотаят блока, няма къде да живея, затова доведох семейството тук.

— Абе хубаво си го довел, но даваш ли си сметка, че както тебе не ти харесва, че те бавят, тъй и на други може да не им харесва, че ти ги бавиш.

— Давам си. Затова ли ме извикахте? — Майсторът се понадигна от стола.

Христо сам вече не знаеше защо го извика, усещаше, че затъва в глупашко морализаторствуване, и то отправено към класата. Реши с някаква обща, примирителна фраза да възстанови нормални отношения.

— Интересно е това — каза той замислено, — как се получават в живота такива ситуации, които поощряват не бързането, а бавенето.

Майсторът се усмихна:

— Че то целият живот е това — да го позабавиш. Нали всеки гледа повечко да постои на тази шарена земя, ей затова бави. Аз така си мисля — всеки трябва по нещо да направи в живота си и точно му е

определено какво. Като се е родил още, му е дадена нормата. Е, който избърза — свършва си неговото и си отива от света. Пък който побавно, по с изпипване — той пък поостава.

И си тръгна майсторът към своите подземия, и закънтяха тръбите.

Докато си правеше следобедната разходка, Христо все си мислеше за този странен човек, застанал с чук и френски ключ пред касата с тайните на смисъла...

Но като се върна в кабинета си, забрави и майстор, и всичко — новата помпа, която бе започнал да нахвърля, сякаш сама изсмукваше от света на закономерностите нови и нови усъвършенствувания. Ден след ден се трупаха тези идеи за по-добро решение и когато най-сетне Христо ги събра наедно, сам не повярва на очите си — изобретят бе не нестандартна помпа за един-единствен язовир, както беше задачата му, а общовалидна и общочовешка, изсмукваща всички състояния на материята, поднасяща ги на потребителя в налягане по избор.

Когато при поредното си посещение инженерчетата от завода видяха делото му, заподскачаха от радост: пред очите си виждаха световното ниво, за което бяха чели по вестниците.

Директорът обаче посрещна проекта с двойствени чувства. Не че не го оцени — много даже го оцени и това тъкмо го хвърли в смут: откритието на Христо даваше хляб за целия завод, директорът не се съмняваше в това. Но заводът бе все пак нестандартен — ако почне серийно производство, кой знае къде ще го лашнат него, специализирания по ръководене на нестандартни процеси. А да изпусне това производство бе немислимо: помпата щеше да пробие веднага във всеки завод, където би му хрумнало на Христо да я представи, щеше да гръмне по света и никой нямаше да прости на директора, че е била в ръцете му, пък я изпуснал. Единственото решение бе да включи нова производствена линия специално за тази помпа. Но така да я включи, че другото производство да не спира — планът си е план, не е открита още помпата, дето да му го напомпа. Задачата бе неразрешима, но нали Христо затова е учен, както е измислил агрегата, така да му мисли за производството.

И Христо се замисли — затъваше постепенно във все побездостни и безизходни разсъждения и с всеки изминат ден го

дразнеха все повече катеричките зад прозореца, почукванията по тръбите във вилата, собствената му помпа.

Веднъж едно от момчетата от технологическия, гледайки го такъв изстрадал и попрегърбен, реши да му даде някаква надежда, колкото да му позволи пет-шест ноци по-добър сън.

— Защо не опитате със зетя на шофьорчето?

— Какъв зет? — вдигна Христо помътнял поглед.

— Шофьорчето ожени сестра си за някакъв математически знахар. Работи на черно — казват, че не бил съвсем добре, но му хрумвали разни работи.

Христо само въздъхна, но подаде условията на шофьорчето.

Когато след няколко дни момчето му донесе предложението на чудака си зет, Христо съвсем разсеяно се загледа в проекта. Ала с всяка следваща страница пред очите му светваше...

Още същия ден се премести в завода. Сложиха му една кушетка в директорския кабинет, но той почти не я използваше — все седеше в цеховете да следи как коригират агрегатите към производството на неговата помпа. Директорът също бе щастлив от това решение. Само дето помоли за една поправка — много харчели тези смазочни системи, можело и без тях. Както е работила без смазване линията на две смени, тъй и на три ще работи. Христо набързо премахна смазочните канали от проекта.

След няколко дни започнаха да излизат първите детайли от конвейера. Христо се въртеше край тях, галеше ги като детски главички, шегуваше се, говореше им хубави думи. Както винаги бе в цеха, когато пламна пожарът. Линиите, лишени от смазване, не бяха издържали на напрежението и пламнаха изведнъж и трите. Докато другите бягаха панически към двора, Христо се луташе между трите огнища, тъпчеше с крак десетметровите пламъци, хвърляше носната си кърпа върху тях, заливаше ги с гарафа. Бе в центъра на огнено кълбо и не можеше, никак не можеше да се спаси, но пък той и не мислеше за това — разбираше, че вече нищо няма да бъде угасено, знаеше, че е заради неговата глупост, с твърдост, достойна за римски герой, понасяше болките на пламтящата си кожа...

Искаше да загине, а бе спасен!

След изчезването на цепелина поостанах в каньона, един от последните бях, които напуснаха проклетото място.

После, в София, през час звънях по телефона на служби, на познати, на роднините. Заспивах все по-късно, спях все по-лошо — сънувах ги моите, миличките — не наведнъж, а един по един. Сънувах им лицата, както го наричат сега — в близък план и тези лица нещо молиха, нещо искаха, ставаше нещо с моите и аз, облян в пот, хуквах към телефона.

Като лекар трябваше да зная, че на такава възраст подобни ядове не минават безнаказано, ала нито веднъж не посегнах да си измеря кръвното, нито пък глътнах някое хапче. Обезсмислил се беше животът ми, а ако все още нещо му даваше смисъл, беше тази тревога, тази луда тъга.

Една нощ заспах по-добре. За първи път не се въртях в леглото. И не сънувах тази последна нощ, помня го. НеЙде призори чак кратка и остра болка ме събуди изведнъж. Сkochих от леглото, тръгнах към кабинета си, но стъклените криле на аптечния шкаф все не се отваряха. Вдигнах слушалката — телефонът мълчеше. Върнах се в спалнята и видях там един мъничък старец със синкави тесни пищялки, с вече брадясващо по мъртвешки лице. Ръчичките му бяха стиснали гръдния кош от лявата страна — толкова бе могъл да направи за собственото си спасение, въпреки образованието си, специализацията си във Виена, четиридесетгодишната си практика и всичките си медицински титли — посегнал към мястото, дето го заболяло — това предприел горкичкият.

... Нямах повече работа в тази стая, кимнах за последно прости към старчето, от което с тихо шумолене растяха нокти, отворих или не, май не го отворих, а си минах през прозореца и тръгнах през сребрист тунел. Толкова хубавичко ми беше, толкова чисто. Камбанки звънях край мен и зеленееше в далечния примамлив край на тунела една поляна.

Стъпих там — небето бе по-тъмно от обикновеното, светилата по него се виждаха ясно и колкото и да не разбирам от астрономия, изненадах се, че така мирно са се побрали в небосвода всички познати нам от атласа съзвездия — и тези, които се виждат само от северното полукълбо, и тези, които се виждат само от южното. Сияеха с еднаква светлина, все едно че бяха на едно и също разстояние.

Тръгнах през полянката и видях ручей — ех, че сладка бе първата глътка от тази вода. Но се сепнах — ручейчето течеше надолу към мен и от мен — нагоре. Бях като в най-ниската точка на циркус. Тръгнах покрай водата и където и да се намирах, все същото — все бях в най-ниското. Нямаше жив човек наоколо, нямаше насекомо, само тревите, това странно небе, музиката от камбанките и ромоленето на ручея нагоре-надолу.

И дочух внезапно сред тези камбанки тихичко писукане. Някой ме викаше за помощ. Вслушах се — гласът идваше отвсякъде — тихичък такъв, жалостив, стичаше се към мен.

Но кому да помогна? Как да помогна?

Някаква сянка ме накара да вдигна глава. НеЙде от посока на съзвездието Центавър се спускаше тяло голямо, позастаряло, но свойско — не бях го виждал досега, ала толкова бяха ми разказвали за него, че веднага го познах — нявгашният техен цепелин. Спря досами мен, под тумбака му се ветрееха скъсаните преди четиринадесет години въжета. Завързах ги едно за друго, стана нещо като седалка. Настаних се там и цепелинът лекичко се издигна, а после май се запуска. Не знаех къде отиваме, но разбихах, че той ме води към търсеци помощ. Протегнах ръка...

Така спасих един по един Людмил и Галя, Владай и Христо... И бързах към Данчо сега.

Настаниха се за кой ли път на площадката над пропастта, самоубиецът запали цигара, дръпна два пъти, додето се концентрира и додето се увери, че Данчо е готов да слуша, и почна, тоест продължи да размотава безкрайното кълбо на живота си:

— Собствената ми увереност, че съм онемял, бе опровергана на донаторния медицински преглед, където опитен лекар веднага откри гласните ми струни. Помисли си, че е попаднал на истински симулант, дълго ме мъчи в кабинета си — говора ми върна, но от заекването не успя да ме отучи. Въпреки това ме признаха за годен. Не за бойните части, разбира се — там човек трябва ясно да вика „Слушам“, да пее гръмка „Велик е нашият войник“. Признаха ме годен за трудовак.

Е, както предполагаш, и там същото — зли войнишки шеги и гаври или пък пълно пренебрежение. Виждах вече остатъка от живота си като сиво плато, над което дъждът нито спира, нито се превръща в сняг, когато най-неочаквано откриха в мен знаменитостта. Всъщност и аз не подозирах за този си талант — още на първия крос си тичах съвсем нормално, обаче се оказа, че финиширах пръв, и то за осем минути и две секунди.

Още следващите дни ме подгониха по маршрута. Не, не беше случайност — трите хиляди метра си взимах за осем минути, ей така, с подкованите обуца. И заваляха състезанията — вътрешно-редовно, юбилейно в чест на празника, междинно-проверовъчно, общогарнизонно.

След всяко бягане получавах като победител домашна отпускатка. Дом нямах, нямаше как да ползувам наградите. Очертаваше се уникално явление в армейската юриспруденция — за една година служба да събере една година отпускатка.

Един ден ме извика самият полковник.

— Пращаме те на общоармейското първенство. Ти си спортист човек и разбираш от една дума. Знаеш какво място искаме. Това е — посочи ми един изпънат в ъгъла офицер — майор Делков, твоят придружител. Действайте.

Още същия следобед се качихме във влака.

— Ти единствен стигна до финалите — говореше ми майорът в акордеона, който свързваше моя второкласен с неговия първокласен вагон. (Макар че ако е за работа, той бе само придружвач, а аз придружаван, уставът си бе устав.) — Твоят резултат позволява да се явиш на спартакиадата. Тъй стана, че футболистите ни отпаднаха, волейболистите също не ни зарадваха, а по-скоро ни огорчиха с тия четири поредни загуби. В тениса също не набрахме точки. При яхтите съвсем закъсахме, хайде, това как да е, сред трудоваците рядко са се срещали добри яхтсмени, но борбата, борбата... Ти сам знаеш, Алчо и Малчев паднаха по точки, Савриев и Асенов ги тушираха и дори този бе, все му бъркам името с онзи, този бе — Киркорян, беше дисквалифициран за пасивност. А аз разчитах на тия момчета, сигурен бях, че рано или късно ще защитават честта на нацията, но не! Съдийството също си каза думата, но основната причина е другаде. Дали в дажбата не е, дали не е в методологията — и аз се обърках вече. Ти, ти само ще ни представиш. От теб се иска всичко, което те не можаха.

Ей тъй ме обработваше моят личен майор и аз усещах, че работата няма да е лека — предстоеше ми двубой не с разни смотани трудовачета, а с истински спортисти.

Още от първия ден се втурнах в непрекъснати тренировки. Трябваше бързо да вляза във върхова форма. Пробягвах своите трийсет километра за ден, а после тръгвах из града. Градът бе окръжен — с библиотеки и читални, с кинозалони и дори с театър. Крепнех и физически, и духовно в този чуден град...

Видях я няколко дни преди състезанията. Седеше на скамейките по къса тенисна поличка. Тичах по пистата, не знам какво ме накара да се обърна, когато минавах край нея. При следващото ми минаване разбрах, че не само аз съм я забелязал — едри гюлетласкачи, дългуни скачачи, сухи маратонци — като антична група бяха накацали край нея яките голокраки войничета.

— Ела бе — подвикна ми някой, — стига си препускал!

Забих поглед в пистата и увеличих крачката. Засрамах се, като си помислих, че тя е погледнала към мен след това подвикване. Кръжах чак докато видях, че си е отишла. В банята заварих няколко момчета. Плискаха се на душовете и си говореха за нея, разбира се.

Превъзбудени от собствената си голота, дрънкаха такива мръсотии, че побързах да се измъкна навън.

Пътят ми към казармите минаваше през парка. Седеше на една от първите пейки. Като ме видя, се изправи и се усмихна:

— Чаках вас.

Щях да припадна, честно ти казвам.

— Накъде отивате?

— Къ, къ, къ...

— Все едно — прекъсна ме момичето, — ще ви изпратя дотам.

Тръгнахме.

— Вървите много хубаво — каза ми по едно време, — почти както тичате. Вие сте мъжът с най-благородната крачка. Знаете ли, за мен най-важното в човека е крачката. Останалото се придобива, останалото се имитира, а крачката е неподражаема — тя разкрива целия характер. Ето, престъпниците ги откриват по следите им. Не може ли по стъпките да откриеш добрия човек, сърдечния човек. Днес два часа гледах как тичате и ми стана толкова спокойно, толкова ведро.

Бяхме наближили казармата. Над оградата ѝ, като набучени на колове, се наредиха ококорени войнишки глави. Зачуха се подсвирквания, здравеняшки солдатски подмятания.

Май ѝ стана неприятно.

— Ето — хвана ме под ръка, — аз ви изпратих, хайде сега вие да ме изпратите.

До късно обикаляхме града по всичките му посоки. Тя говореше, аз мълчах. Два пъти отминавахме нейната къща — беше в тясна уличка с много липи. Третия път тя спря пред входа.

Подаде ръка, която се оказа мъничка, но корава.

— Утре ще дойда да ви гледам.

През листата се промъкваше светлина от лампа, жужаха пчели, забравих да пусна ръката ѝ, тя вдигна лице към мен и устните ѝ светеха...

... Към края на своя разказ самоубиецът ставаше все по-кахърен и щом стигна до устните, се разтрепери целият. Хлипаше със сухи очи, вибрираше така, сякаш се мъчеше с тази вибрация да пробие твърда стена. Данчо усети, че е опасно да стоят повече тук.

— Да тръгваме — твърдо каза той. Самоубиецът въобще не го чу и Данчо помисли, че краят е дошъл. Но след няколко минути онзи се

изправи и някак наклонен на една страна, тръгна към скалата.

Вечерта ресторантът бе необичайно шумен, бумтеше музика, славянките и техните комари май бяха се настървили — от всички страни ги пробождаха канещи погледи, но самоубиецът не вдигна глава от масата. Очите му постепенно се изпълваха с онази страшна светлина, която Данчо помнеше от деня на тяхното запознаване. Пи много малко, но остана на масата и след като затвориша. Данчо напразно се опитваше да изкопчи дума от него — онзи все по-дълбоко потъваше в себе си. Бе два след полунощ, когато се надигна и се упъти към бунгалото си. Призори почука на Данчовото бунгало. Беше облечен в същия онзи блейзър, който не бе слагал от първия ден, панталоните му бяха неизвестно как огладени.

Данчо потръпна от тежко предчувствие.

— Днес е мъгливо — каза той, — хайде днес да не ходим горе.

Самоубиецът тръгна сам и Данчо забърза подире му. Горе, седнал на самия ръб на площадката, той подаде дебел плик:

— Чети. Чети внимателно — това бяха първите му думи от снощи насам.

Данчо измъкна от плика няколко пожълтели страници.

„Другарю професор,

Освен официалната история за протичане на заболяването, изпращам ви някои лични допълнения, които, надявам се, ще ви бъдат от полза.

Пациентът бе докаран при нас с фрактура на черепа, пълна липса на съзнание и тежък комоциум, получени след удар по главата с гюлле, в момент, в който той е тичал на пистата в стадиона. След операциите, които поставиха живота му извън всяка опасност, регистрирахме пълна загуба на памет. Постепенно след стационарно и санаторно лечение амнезията бе ограничена в рамките на два месеца. Въпреки че физическото и умствено състояние на пациента е без особености, въпреки всичките ни усилия, не сме в състояние да ликвидираме тази частична ликвидна амнезия. Познавайки и високо уважавайки вашия метод на терапевтична хипноза, изреждам по-долу в хронологичен

порядък някои моменти, които пациентът абсолютно не си спомня, но които биха могли да бъдат опорни пунктове за възстановяване в съзнанието му на този период от неговия живот.

1. Границите на амнезията са ясно очертани и постоянни — последното, което пациентът си спомня, е сбогуването с Ирина, момичето, с което същия ден се е запознал. Първият му следващ спомен е от два месеца по-късно — идването му в съзнание в нашата болница. Оттам нататък помни всичко, както помни всичко от преди деня на запознаването. По-долу са епизоди от онова, което напълно е забравил:

2. Следващия ден те се срещат с Ирина и се разхождат из града.

3. След няколко дни Ирина го запознава със своите родители — баща ѝ Веселин Динев е виден юрист в града, майка ѝ Деяна е завеждащ учебната част на гимназията. Родителите посрещат пациента в своя дом много добре.

4. Пациентът печели златен медал на общоармейската спартакиада, включен е в отбора, който се подготвя за международно състезание, и остава в града.

5. Тъй като през цялото време извън тренировките пациентът е в дома на Ирина, началник отбора му позволява да нощува там. Семейство Диневи му отстъпва мансардата на своя дом. (И досега Диневи, с които многократно съм говорил, си спомнят За изключителното възпитание и обща култура на пациента — изглежда, той категорично ги е спечелил.) Мансардата има капандура с изглед към балкана, диван, магнетофон, маса с три стола. Любимите записи на пациента и Ирина са били песните на Пол Анка.

6. При едно посещение на двамата заедно с нейните родители в ресторанта на Балкантурист, изпадайки в много радостно настроение (без помощта на алкохол, какъвто той въобще не употребява), пациентът се качва при оркестъра и изпълнява две песни. Учудването на Диневи е, че той за

първи път не е заеквал. Ръководителят на оркестъра е изумен от прекрасното изпълнение на младежа.

7. Управителят ангажира пациента за певец-изпълнител. (Тук мога да допълня, че пациентът действително пееше много хубаво и с огромен успех.) Той се бе превърнал в звездата на града. Идваха да слушат изпълненията му от съседни окръзи, опитаха се да го ангажират за столично заведение, но той отказа.

Тази покана обаче му даде кураж да се кандидатира на приемните изпити в консерваторията, където кандидатствуваше и неговата приятелка. През периода на изпълнителската си кариера той не запусна тренировките, дори сам молеше треньора всеки ден да хронометрира времето и ако то падне с една десета дори, да му забрани да пее. Разказвам тези неща от свое лице, защото, както споменах, пациентът бе по онова време звездата на града и всички подробности от живота му бяха обществена тайна.

8. Пациентът заедно е Ирина заминават за няколко дни на кандидатски изпити. И двамата са приети в консерваторията — тя в класа по флейта, той — вокално майсторство.

9. Завръща се в града. На състезания преди заминаването на отбора за чужбина печели втори златен медал.

10. Насрочват датата на сватбата след завръщането му от чужбина.

11. Два дни преди заминаването зле изтласкано гюлле удря пациента.

12. След идването му в съзнание той не се интересува от никого, никой от близките си не познава.

13. Постепенно възстановява паметта си. Изпратен е в санаториум. Там получава писма от Ирина, които не чете. На телефонните ѝ обаждания говори като със съвсем непознат човек. При първото ѝ посещение в санаториума също се държи като с непознатата. При следващото ѝ идване на свиждане реагира като на досаден човек, който го

преследва. Лекарите забраняват на Ирина да идва и да му се обажда повече.

14. Предмети, свързани с този му период: студентска книжка от Държавната консерватория (където той не е стъпвал след приемните изпити), два златни медала от състезанията, афиши-реклами за изпълненията му в ресторанта на Балкантурист, часовник, подарък от родителите на Ирина, годежна халка. Тези предмети прилагам, но досега пациентът не е реагирал на тях като на свои.

15. Евентуални предметни и звукови асоциации могат да предизвикат яркочервени рози (почти всичките си добри доходи от пеенето той е превръщал в огромни букети рози за Ирина), грамофонни плочи — главно от предкласиката, — също подаръци за: Ирина. Коронната му песен в неговото изпълнение, за която много пъти е викан на бис — «Никога, никога».

Заб. Не е подходящо да се намеква за интимен живот. Според Ирина те не са влизали в полова връзка — пазили са се за брачната нощ.

Заб. Не е подходящо да му се припомня за заекването — дефектът е изчезнал след удара.

Надявам се още веднъж, уважаеми другарю професор, че вашата метода ще възстанови някои от тези събития в паметта на пациента. Те би трябвало да са заседнали там, тъй като цялото му детство, целият му живот до срещата с Ирина е низ от нещастия и пълно отсъствие на каквато и да е радост. Искрено ви желая успехи.

С дълбоко уважение:

доц. д-р Стоядинов“

Данчо, от обърканост навярно, се взря в печата. Самоубиецът видя това и грабна обидено писмото.

— Не те ли излекуваха?

— Не разбираш ли? Чета тези неща като писани за друг човек — каза самоубиецът, — все едно че за теб са писани или за друг, само и само не и за мен.

— Но тогава! — Данчо чак трепна от радост, открил бе логиката, с която ще избие веднъж завинаги мрачните мисли от главата на този странен човек: — Тогава излиза, че няма никакъв смисъл да свършваш със себе си. Щом всичко това не е станало с тебе, щом нямаш спомени, усещания, чувство — какво те засяга тогава. Живей си твоя си живот.

Онзи криво се усмихна:

— Нали четиринадесет години с тази логика изкарах. Какво ми е лошо — казвах си, — работя в книговезница, вярно, че мирише, но падат добри пари. Женичките не ме отминават. Вървя напред. Изкарах с тази логика, ама свърши. Логиката свърши.

— Не те разбирам.

— Виждам. Благодарен съм ти — продължи с толкова дни живота ми. Ако не беше ти онази сутрин, вече да съм изгнил. Благодаря ти. Отивай си сега.

Той стана, протегна крак над пропастта, поразмърда го — така човек, който се кани да влезе в морето, опипва водата.

— Недей — каза му Данчо, — това е пълна безсмислица.

— Наистина нищо не разбираш. Виж сега — всеки човек се крепи в живота си не от минаването от ден в ден, а от нещо цялостно и хубаво, нещо, което е гръбначният стълб на настроението му, нещо, дето колкото и трудно да му стане, като си го спомни — съвзема се. Това нещо у едни хора е пред тях — достигането на тяхното нещо ги крепи. У други е отминало — крепи ги споменът. Някои може и да не са го забелязали, но то е в тях и си върши работата. А мойто не е никъде. Мойто хубаво е извън живота ми. Значи, къде е?

Лицето му стана съвсем детинско, щом си зададе въпроса.

— В бъдещето ти е — каза Данчо, — то е пред теб.

— Не, не е там — четиринадесет годинки се рових из бъдещето си — дори следа няма. Край, свършило е моето. Дали са ми и на мен като на всекиго два месеца щастие да си ги разпределя за целия живот, аз съм ги изгубил. А не мога без тях. Дотук можах, повече не мога...

Лицето му сега бе лице на смъртник — сурово и светецо.

— Сбогом!

Не скочи в пропастта, а се килна към нея с едното рамо напред.

Данчо се вкопчи в другото му рамо, миг-два вярваше, че ще го удържи, а после се срутиха и двамата, стана черно наоколо, засвистя вятър в ушите. Усещаше вече твърдостта на земята, когато нещо пресече пътя му, дръпна го отново нагоре, над парашутната площадка, над тия диви скали.

Данчо се огледа. Беше в плетена от въжета люлка, окачена за огромно, позахабено, но свое и близко тяло — онзи дъвен техен дирижабъл, който се беше блъснал в тях. Докторът седеше до него мълчалив, стиснал здраво ръката му, и тъй летяха, преодолявайки дисковете на облаците, впивайки се във все по-черно небе — движеха се към отвора на сребрист тунел. През тунела преминаха, побутвани от топъл, осезаем ветреца, и излязоха през другия край на зелена полянка. Дирижабълът се спусна, стъпиха на меката трева и тръгнаха през тънещата в глуха тишина природа. Данчо видя ручей, наведе се, изпи шепа сладка вода — направи крачка по течението и разбра, че течение нямаше — и двете посоки се стичаха към него. Тръгнаха отново, но където и да спираха, все стояха в центъра на обърнат конус, носеха този център със себе си, все едно че крачеха върху опънатата гумена плоскост. Данчо поиска да се ориентира по слънцето и вдигна глава. Видя в небосвода всички познати и непознати светила на вселената. Светеха посред бял ден, без да пречат на слънцето и без то да им пречи, светеха с еднаква и равна светлина, все едно че бяха на едно и също разстояние оттук.

— Къде се намираме? — попита Данчо. — Ето я полярната, ето го южното съзвездие Центавър — това не може да бъде земята, но ето го слънцето, значи, това не може да не бъде земята?

Докторът сви рамене.

Зърнаха най-последно ориентир — дим в далечината, — тръгнаха натам, стигнаха до огъня, а край огъня видяха Галя и Владай, Христо и Людмил — грееха се, въпреки че бе топло и лицата им бяха успокоени, но озадачени.

Не ги посрещнаха с радостни думи, а само се по-сместиха да им сторят място край огъня.

ДАНЧО. Разбирате ли нещо?

ВЛАДАЙ. Мисля, че започвам да разбирам. (Към доктора.) Докторе, възможно ли е при падане от двадесет и няколко хиляди

метра, след страхотен взрив да оживее човек?

ЛЮДМИЛ. При това не един човек, а пет души?

ДОКТОРЪТ. Не е възможно.

ХРИСТО. Но тогава излиза, че...

ГАЛЯ. Така излиза.

ДАНЧО. Каква беше тази парашутна кула, този нещастник?

ДОКТОРЪТ. Значи, и ти си имал? ДАНЧО. Какво съм имал?

ДОКТОРЪТ. Питай другите, ще ти кажат. А аз нямах, аз почти нямах...

ДАНЧО. Докторе, не можеш ли да бъдеш по-ясен?

ДОКТОРЪТ. Някои мои пациенти са ми разказвали, че в миг на смъртна опасност са виждали целия си живот. Като на кинолента — така казваха те... Чувал съм го от хора, които са прехвърлили опасността. От онези, които не са я прехвърлили, досега нищо не бях чувал, а ето че вие...

ХРИСТО. Докторе, и без това всичко е твърде мистично, бъди поне ти разбираем.

ДОКТОРЪТ. Онези, на които им е съдено да се върнат, виждат в миг досегашния си живот, а другите... Другите виждат в миг онова, което им е предстояло. На вас повече ви е предстояло — повече сте видели. На мен по-малко, по-малко видях.

ДАНЧО (след пауза). Сигурно е точно така... (Той се обръща с гръб към огъня и избърсва сълза от бузата си.) Да станем тогава, да помълчим.

Всичките се изправят, стоят, вгледани в огъня, потънали в едноминутно мълчание. Галя прекъсва мълчанието.

ГАЛЯ. Добре, няма ни вече, добре, приемам това. Но така ли ще стоим цяла вечност край огъня, без нищичко да правим?

Всички са преbledнели и мрачни и постепенното угасване на сцената подсилва безкрайната безизходност. И внезапно от посоката на южното съзвездие Центавър започва да просветлява. И усмивки засияват по бледите им лица. През ливадата като верен кон препуска към тях дирижабълът и макар че въжетата се мотаят под тумбака му, той бърза, бърза.

А щом бърза към тях, значи, ще ги поведе на нейде. Значи, има нейде. Значи, има живот.

Издание:

Росен Босев. Портрети на небесни тела

Роман

Книгоиздателство „Георги Бакалов“, Варна, 1987

Библиотека „Галактика“, №81

Редакционна колегия: Любен Дилов, Светозар Златаров, Елка Константинова,

Агоп Мелконян, Димитър Пеев, Огнян Сапарев, Светослав Славчев

Рецензент: Христо Стефанов

Редактор: Панко Анчев

Оформление: Богдан Мавродинов, Жеко Алексиев

Рисунка на корицата: Текла Алексиева

Художествен редактор: Иван Кенаров

Технически редактор: Пламен Антонов

Коректори: Паунка Камбурова, Янка Василева

Българска, II издание

Дадена за набор на 25.IX.1986 г. Подписана за печат на 3.I.1987 г.

Излязла от печат месец януари 1987 г. Формат 70×100×32 Изд.

№2021

Тираж 40108 Печ. коли 12,50 Изд. коли 8,09 УИК 7,86 Цена 1 лв.

Страници: 200. ЕКП 95362 5605–33–87

08 Книгоиздателство „Георги Бакалов“ — Варна

Държавна печатница „Балкан“ — София

Б — 1

© Христо Стефанов, предговор, 1987

© Росен Босев, 1979

© Богдан Мавродинов и Жеко Алексиев, библиотечно оформление, 1979

© Текла Алексиева, рисунка на корицата, 1987

c/o Jusautor, Sofia

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.